

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

**Εκπαίδευση στην Ελλάδα:
Κρίση και εξέλιξη της δημόσιας
και ιδιωτικής δαπάνης**

Μάρτιος 2019

Οι κρίσεις επί θεμάτων πολιτικής και οι προτάσεις που περιέχονται στην παρούσα ανάλυση εκφράζουν τις απόψεις των ερευνητών και δεν αντανακλούν, κατ' ανάγκη, τη γνώμη των μελών ή της Διοίκησης του IOBE.

Συντονισμός: Νίκος Βέττας, Γενικός Διευθυντής IOBE και Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Επιστημονικός Υπεύθυνος Μελέτης: Αποστόλης Δημητρόπουλος, Δρ Εκπαιδευτικής Πολιτικής της London School of Economics & Political Science.

Ομάδα Έρευνας του IOBE:

Δρ. Φωτεινή Θωμαΐδου, Ερευνήτρια

Δρ. Svetoslan Danchev, Υπεύθυνος του Τμήματος Μικροοικονομικής Ανάλυσης και Πολιτικής

Οι ερευνητές επιθυμούν να ευχαριστήσουν τους ερευνητές στην ΕΛΣΤΑΤ για την έγκαιρη ανταπόκριση τους σε αιτήματα για στοιχεία. Κάθε λάθος ή παράλειψη βαρύνει αποκλειστικά τους συγγραφείς.

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε.) είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής, ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε το 1975 με δύο σκοπούς: αφενός να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, αφετέρου να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις, οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

ISBN 978-960-7536-87-7

Copyright © 2019 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα

Τηλ.: 210 9211200-10, Fax: 210 9228130 & 210 9233977

E-mail: info@iobe.gr – URL: <http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

Περίληψη	9
1. Εισαγωγή - στόχοι της μελέτης.....	11
2. Δαπάνη δημόσιας εκπαίδευσης και βασικών εκπαιδευτικών βαθμίδων.....	13
2.1 Πηγές δεδομένων, διευκρινίσεις και ορισμοί	13
2.1.1 Ενδιάμεση ανάλωση (P.2)	16
2.1.2 Αποζημίωση υπαλλήλων (D.1)	16
2.1.3 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου (P.5).....	17
2.1.4 Τρέχοντες φόροι εισοδήματος και πλούτου (D.5) και άλλοι φόροι επί της παραγωγής (D.29)	17
2.2 Δημόσια δαπάνη στο σύνολο εκπαίδευσης	20
2.2.1 Εκπαιδευτική δαπάνη Γενικής Κυβέρνησης ανά κατηγορία δαπάνης COFOG	20
2.2.2 Δαπάνη εκπαίδευσης ανά κατηγορία δαπάνης COFOG	23
2.2.3 Δαπάνη εκπαίδευσης ανά κρατικό τομέα.....	27
2.3 Δαπάνη εκπαίδευσης ανά βαθμίδα	28
2.3.1 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	30
2.3.2 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	34
2.3.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση	37
3. Εκπαιδευτική δαπάνη στις χώρες της ΕΕ	41
3.1 Σύνολο εκπαίδευσης	41
3.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	47
3.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	51
3.4 Τριτοβάθμια εκπαίδευση	54
4. Ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης.....	59
4.1 Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	63
4.2 Δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	66
4.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση και εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί με βάση το επίπεδο.....	69
5. Σύγκριση δημόσιας και ιδιωτικής κατά κεφαλήν δαπάνης	75
5.1 Εισαγωγή	75
5.2 Δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή.....	75
5.3 Ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή	78
6. Προβλέψεις για την εξέλιξη των δαπανών της δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης ..	85
6.1 Εισαγωγή	85
6.2 Μελλοντική εξέλιξη δημόσιας δαπάνης.....	86
6.2.1 Σενάριο της αδράνειας	87
6.2.2 Σενάριο της προσαρμογής.....	87
6.2.3 σενάριο της ευρωπαϊκής σύγκλισης	89
6.3 Μελλοντική εξέλιξη ιδιωτικής και συνολικής δαπάνης.....	90
7. Συζήτηση των αποτελεσμάτων, συμπεράσματα της μελέτης και προκλήσεις για την εκπαίδευση	93
7.1 Επιπτώσεις της κρίσης: Από την επέκταση στις περικοπές.....	93
7.1.1 Μετατόπιση δαπάνης από τη δευτεροβάθμια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση	95
7.1.2 Έμφαση στις αποζημιώσεις εργαζομένων στην εκπαίδευση.....	96
7.2 Διεθνείς συγκρίσεις: Αποκλίσεις.....	97
7.2.1 Διαχρονική υστέρηση και ανακατατάξεις	97
7.2.2 Υστέρηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση	98
7.2.3 Έμφαση στην αποζημίωση εργαζομένων στην ελληνική εκπαίδευση.....	99
7.2.4 Συγκέντρωση στο κεντρικό κράτος.....	99
7.3 Κρίση και ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη	100
7.3.1 Μείωση ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση	100
7.3.2 Αύξηση ιδιωτικής δαπάνης για μεταπτυχιακές σπουδές.....	101
7.3.3 Σύγκλιση δημοσίας και ιδιωτικής κατά κεφαλήν δαπάνης.....	101
7.4 Δημογραφικές μεταβολές και μελλοντικές επιπτώσεις στην δαπάνη εκπαίδευσης	102

7.5	<i>Οι προκλήσεις για την εκπαίδευση</i>	<i>102</i>
8.	Παράρτημα	105
8.1	<i>Πραγματικές τιμές δαπάνης σε τιμές έτους βάσης 2010</i>	<i>105</i>
8.2	<i>Πίνακας φορέων εκπαίδευσης γενικής κυβέρνησης.....</i>	<i>109</i>
9.	Βιβλιογραφικές αναφορές.....	111

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 2.1. Τιμές αποπληθωριστή ΑΕΠ (Price index (implicit deflator), 2010=100, euro, Final consumption expenditure of general government	19
Διάγραμμα 2.2. ΜΕΡΜ και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ και συνόλου δαπάνης και αποζημίωσης εργαζομένων Γενικής Κυβέρνησης των αποπληθωρισμένων μεγεθών για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016	25
Διάγραμμα 2.3. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής συνόλου δαπάνης και αποζημίωσης εργαζομένων των αποπληθωρισμένων μεγεθών για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της εκπαίδευσης.....	26
Διάγραμμα 2.4. Κατανομή δαπανών εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών Γενικής κυβέρνησης	26
Διάγραμμα 2.5. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές (πραγματικές τιμές).....	28
Διάγραμμα 2.6. Εξέλιξη δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά εκπαιδευτική βαθμίδα	29
Διάγραμμα 2.7. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων).....	32
Διάγραμμα 2.8. Κατανομή δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης.....	33
Διάγραμμα 2.9. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων).....	36
Διάγραμμα 2.10. Κατανομή δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης.....	36
Διάγραμμα 2.11. Κατανομή δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης.....	40
Διάγραμμα 2.12. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων).....	40
Διάγραμμα 3.1. Ποσοστό δαπάνης για την εκπαίδευση ως προς το σύνολο της δαπάνης Γενικής Κυβέρνησης στις χώρες της ΕΕ, 2016.....	42
Διάγραμμα 4.1. Εξέλιξη Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (έτος βάσης 2009).....	59
Διάγραμμα 4.2. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: σύνολο αγορών και υπηρεσιών και εκπαιδευτική δαπάνη, δις. ευρώ (σε πραγματικές τιμές)*	60
Διάγραμμα 4.3. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή ιδιωτικής δαπάνης (σύνολο αγορών και εκπαίδευση*)	60
Διάγραμμα 4.4. Κατανομή οικογενειακού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.....	61
Διάγραμμα 4.5. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην προσχολική εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	64
Διάγραμμα 4.6. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Προσχολική εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	64
Διάγραμμα 4.7. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	65
Διάγραμμα 4.8. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	66
Διάγραμμα 4.9. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	67
Διάγραμμα 4.10. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	68
Διάγραμμα 4.11. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	68
Διάγραμμα 4.12. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	69
Διάγραμμα 4.13. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	70

Διάγραμμα 4.14. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	71
Διάγραμμα 4.15. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών σε αταξινόμητο επίπεδο εκπαίδευσης ανά επιμέρους κατηγορία.....	72
Διάγραμμα 4.16. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Αταξινόμητη εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία.....	72
Διάγραμμα 5.1. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό μαθητών και φοιτητών στα δημόσια σχολεία και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας (ή ανώτατης) εκπαίδευσης.....	76
Διάγραμμα 5.2. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές κατά κεφαλήν δαπάνης δημόσιας εκπαίδευσης.....	77
Διάγραμμα 5.3. Ποσοστό μαθητών σε ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών ως προς τα σύνολα μαθητών και φοιτητών (χωρίς τους διδακτορικούς φοιτητές).....	78
Διάγραμμα 5.4. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό μαθητών στα ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών.....	79
Διάγραμμα 5.5. Διαφορά δημόσιας και ιδιωτικής κατά κεφαλήν δαπάνης στις εκπαιδευτικές βαθμίδες (δημόσια μείον ιδιωτική).....	80
Διάγραμμα 5.6. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές κατά κεφαλήν δαπάνης ιδιωτικής εκπαίδευσης, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα.....	81
Διάγραμμα 5.7. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση.....	82
Διάγραμμα 5.8. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	82
Διάγραμμα 5.9. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	83
Διάγραμμα 6.1. Προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού μαθητών στο σύνολο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2015-2035.....	86
Διάγραμμα 6.2. Προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού μαθητών στα δημόσια σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 2015-2035.....	89
Διάγραμμα 6.3. Δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.....	87
Διάγραμμα 6.4. Εξέλιξη δαπάνης ανά διδάσκοντα (αριστερός άξονας) και δαπάνης ανά σχολική μονάδα (δεξιός άξονας) στο σενάριο προσαρμογής.....	89
Διάγραμμα 6.5. Αποζημίωση ανά διδάσκοντα με βάση το τρίτο σενάριο.....	89
Διάγραμμα 6.6. Εξέλιξη ιδιωτικής δαπάνης με βάση το σύνολο των μαθητών και με βάση τους μαθητές στα ιδιωτικά σχολεία.....	903
Διάγραμμα 6.7. Εξέλιξη συνολικής δαπάνης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια (με βάση το σύνολο των μαθητών).....	91

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 2.1. Τομείς COFOG.....	14
Πίνακας 2.2. Κατηγορίες εκπαίδευσης στις COFOG.....	14
Πίνακας 2.3. Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων.....	15
Πίνακας 2.4. ΚΑΕ (Κωδικός Αριθμός Εξόδων) για τις αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων.....	18
Πίνακας 2.5. Κατανομή συνολικής δαπάνης στις βασικές κατηγορίες COFOG, Ελλάδα.....	20
Πίνακας 2.6. Κατανομή συνολικής δαπάνης στις βασικές κατηγορίες COFOG, ΕΕ-28.....	21
Πίνακας 2.7. Δαπάνη γενικής κυβέρνησης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG), δις. €, ονομαστικές τιμές.....	22
Πίνακας 2.8. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές δαπανών στις βασικές κατηγορίες γενικής κυβέρνησης (με βάση τις αποπληθωρισμένες/πραγματικές τιμές).....	22
Πίνακας 2.9. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης γενικής κυβέρνησης.....	23
Πίνακας 2.10. Δαπάνη εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, ονομαστικές τιμές).....	23
Πίνακας 2.11. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση.....	24
Πίνακας 2.12. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές δαπανών στις βασικές κατηγορίες εκπαίδευσης (με βάση τις αποπληθωρισμένες/πραγματικές τιμές).....	25
Πίνακας 2.13. Συνολική δαπάνη εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €).....	27

Πίνακας 2.14. Επιμερισμός δαπανών Εκπαίδευσης ανά βαθμίδα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)	29
Πίνακας 2.15. Ποσοστά επιμέρους δαπανών (κατανομή δαπάνης) εκπαίδευσης ανά βαθμίδα.....	30
Πίνακας 2.16. Δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές εκατ. €).....	31
Πίνακας 2.17. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για πρωτοβάθμια εκπαίδευση	31
Πίνακας 2.18. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές αποπληθωρισμένων δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	32
Πίνακας 2.19. Συνολική δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)	33
Πίνακας 2.20. Δαπάνες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές, εκατ. €).....	34
Πίνακας 2.21. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές πραγματικών/ αποπληθωρισμένων δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.....	35
Πίνακας 2.22. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση	35
Πίνακας 2.23. Συνολική δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €).....	37
Πίνακας 2.24. Δαπάνες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές, εκατ. €).....	38
Πίνακας 2.25. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση	38
Πίνακας 2.26. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές αποπληθωρισμένων δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	39
Πίνακας 3.1. Δαπάνη συνόλου εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα	42
Πίνακας 3.2. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση ανά χώρα (2016)	44
Πίνακας 3.3. Συνολική δαπάνη ανά βαθμίδα ως ποσοστό επί του συνόλου της δαπάνης στην εκπαίδευση. 2016	45
Πίνακας 3.4. Δαπάνη αποζημίωσης εργαζομένων ανά βαθμίδα ως ποσοστό επί του συνόλου της δαπάνης αποζημίωσης στην εκπαίδευση. 2016	46
Πίνακας 3.5. Ποσοστά συνολικής δαπάνης εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016).....	47
Πίνακας 3.6. Δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα	48
Πίνακας 3.7. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016).....	49
Πίνακας 3.8. Ποσοστά συνολικής δαπάνης προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016).....	50
Πίνακας 3.9. Δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα	51
Πίνακας 3.10. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016).....	52
Πίνακας 3.11. Ποσοστά συνολικής δαπάνης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016).....	53
Πίνακας 3.12. Δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα.....	55
Πίνακας 3.13. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016)	56
Πίνακας 3.14. Ποσοστά συνολικής δαπάνης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016).....	57
Πίνακας 4.1. Εξέλιξη ιδιωτικής και δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση και κατανομή τους στο σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση (σε πραγματικές τιμές 2009)	62
Πίνακας 4.2. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €)	63
Πίνακας 4.3. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη τριτοβάθμιου επιπέδου (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €)	67
Πίνακας 4.4. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: τριτοβάθμια και εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί με βάση το επίπεδο (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €).....	70
Πίνακας 5.1. Αριθμός μαθητών και φοιτητών στα δημόσια σχολεία και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πανεπιστήμια	76
Πίνακας 5.2. Δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση	76

Πίνακας 5.3. Δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια διευρυμένη δευτεροβάθμια και διευρυμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση	77
Πίνακας 5.4. Αριθμός μαθητών στα ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών	78
Πίνακας 5.5. Δαπάνη ανά μαθητή στην ιδιωτική εκπαίδευση	80
Πίνακας 5.6. Συνολική μέση δαπάνη ανά μαθητή σε δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση	83
Πίνακας 5.7. Συνολική διευρυμένη κατά κεφαλήν δαπάνη σε δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση	83
Πίνακας 6.1. Εξέλιξη βασικών μεγεθών βάσει του σεναρίου προσαρμογής.....	88
Πίνακας 8.1. Δαπάνη Γενικής Κυβέρνησης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές).....	105
Πίνακας 8.2. Δαπάνη εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. ευρώ, αποπληθωρισμένες τιμές).....	106
Πίνακας 8.3. Επιμερισμός δαπανών εκπαίδευσης ανά βαθμίδα (εκατ. ευρώ, αποπληθωρισμένες τιμές)	106
Πίνακας 8.4. Συνολική δαπάνη εκπαίδευσης ανά τομέα (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)	107
Πίνακας 8.5. Δαπάνη προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών COFOG (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές).....	107
Πίνακας 8.6. Δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές).....	107
Πίνακας 8.7. Δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές).....	108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τις επιπτώσεις της κρίσης που ξέσπασε το 2009 στη δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση. Ειδικότερα, η μελέτη:

- α) αναλύει την εξέλιξη της δημόσιας και της ιδιωτικής εκπαιδευτικής δαπάνης την περίοδο 2000-2016,
- β) συγκρίνει τα πρόσφατα χαρακτηριστικά της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα με εκείνα των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- γ) αναλύει τις επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών και της μείωσης του μαθητικού πληθυσμού που προβλέπεται τα προσεχή χρόνια, στη μελλοντική δημόσια και ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης.

Τα σημαντικότερα ευρήματα της μελέτης συνοψίζονται στα εξής:

Ύστερα από μια περίοδο σημαντικής επέκτασης της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης, το ξέσπασμα της κρίσης οδήγησε σε σημαντικές περικοπές, με αποτέλεσμα η συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη, σε πραγματικές τιμές, να επανέλθει το 2016, στα επίπεδα των αρχών της δεκαετίας του 2000 ως ποσοστό του ΑΕΠ και ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης.

Στη διάρκεια της κρίσης σημειώθηκε σημαντική μετατόπιση της δημόσιας δαπάνης από – κυρίως- τη δευτεροβάθμια προς την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, μεταβλήθηκε η σύνθεση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης, καθώς σημειώθηκε αύξηση του μεριδίου της αποζημίωσης εργαζομένων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε βάρος των άλλων κατηγοριών δαπάνης (λειτουργικών δαπανών, υποδομών κλπ).

Από διεθνή συγκριτική σκοπιά διαπιστώθηκε, ακόμα, ότι η συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα, συγκριτικά με τις άλλες χώρες:

- α) ως ποσοστό του ΑΕΠ και της συνολικής δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης, υστερεί διαχρονικά έναντι των χωρών της Ευρώπης, ακόμα και χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης,
- β) η δαπάνη όμως για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, κινείται στο μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης,
- γ) κατανέμεται περισσότερο στην τριτοβάθμια και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και λιγότερο στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση,
- δ) είναι περισσότερο συγκεντρωμένη στο Κεντρικό Κράτος, έναντι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,
- δ) κατευθύνεται πολύ περισσότερο στις αποζημιώσεις εργαζομένων, σε βάρος άλλων κατηγοριών δαπανών, όπως είναι οι υποδομές, οι λειτουργικές δαπάνες και οι κοινωνικές παροχές, και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Η μελέτη διαπιστώνει, επίσης, ότι η επίπτωση της κρίσης στην ιδιωτική δαπάνη για εκπαίδευση ήταν αναλογικά μεγαλύτερη από τη δημόσια δαπάνη καθώς, ύστερα από μια περίοδο επέκτασής της πριν από την κρίση, μειώθηκε από €3,3 δις το 2009 σε €2,1 δις το 2016. Επιπλέον, η μελέτη δείχνει ότι ενώ η ιδιωτική δαπάνη στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

είναι διαχρονικά μεγαλύτερη, στη διάρκεια της κρίσης αυξήθηκε σημαντικά το μερίδιο της ιδιωτικής δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, που αφορά στις μεταπτυχιακές σπουδές.

Εξετάζοντας τις επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών και της μείωσης των μαθητών στη μελλοντική εκπαιδευτική δαπάνη, η μελέτη διαπιστώνει ότι οι «βαθμοί ελευθερίας» στη διαχείριση της δημόσιας δαπάνης θα διευρυνθούν τα προσεχή χρόνια, καθώς οι ανάγκες για σχολικές μονάδες και εκπαιδευτικούς αναμένεται να περιοριστούν. Οι αυξημένοι «βαθμοί ελευθερίας» επιτρέπουν αλλαγές στη σύνθεση της δημόσιας δαπάνης σε κατηγορίες (αποζημίωση εργαζομένων, σχηματισμός κεφαλαίου, ενδιάμεση ανάλωση, κοινωνικές παροχές) και της κατανομής της στις εκπαιδευτικές βαθμίδες (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, δια βίου εκπαίδευση).

Επιπλέον, με βάση τις τρέχουσες προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού των μαθητών προβλέπεται μείωση της ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση (κατά 28%), καθώς και μείωση της συνολικής (δημόσιας και ιδιωτικής) εκπαιδευτικής δαπάνης, με αντίστοιχες επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας.

Τέλος, η μελέτη αναλύει τις προκλήσεις για την εκπαίδευση και την κρατική εκπαιδευτική πολιτική, μετά τις επιπτώσεις της κρίσης και της διαχείρισής της στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, καθώς και τις επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών που έχουν σημειωθεί.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η δημοσιονομική προσαρμογή που ακολούθησε το ξέσπασμα της κρίσης, η περιστολή του συνόλου των δημοσίων δαπανών, καθώς και η μείωση των εισοδημάτων των νοικοκυριών και της ιδιωτικής κατανάλωσης είχαν σημαντικές επιπτώσεις στο σύνολο της δημόσιας και της ιδιωτικής δαπάνης εκπαίδευσης. Από την άλλη, η έκταση, το βάθος, η παρατεταμένη διάρκεια της κρίσης, η μεγάλη μείωση της απασχόλησης και η οικονομική αβεβαιότητα που προκλήθηκε είχαν σημαντικές επιπτώσεις, καθώς ενέτειναν το δημογραφικό πρόβλημα, εξαιτίας της εξωτερικής μετανάστευσης Ελλήνων και αλλοδαπών που είχαν εγκατασταθεί στη χώρα, με αποτέλεσμα τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού και τη σημαντική μείωση του αριθμού των γεννήσεων.

Οι εξελίξεις αυτές είχαν σημαντικές επιπτώσεις στα βασικά μεγέθη λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς πέρα από τον αριθμό των εκπαιδευτικών, μειώθηκε και ο αριθμός των μαθητών και των σχολικών μονάδων. Η πρόσφατη μελέτη του IOBE διερεύνησε τις μελλοντικές επιπτώσεις της κρίσης και των πρόσφατων δημογραφικών μεταβολών στη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος, διαμορφώνοντας διαφορετικά μελλοντικά σενάρια για την εξέλιξη των βασικών μεγεθών λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, ανάλογα με τις επιλογές της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής τα προσεχή χρόνια. Επιπλέον, η μελέτη εκείνη διαπίστωσε τους σημαντικούς “βαθμούς ελευθερίας” που διαμορφώνονται για την κρατική εκπαιδευτική πολιτική από την προβλεπόμενη μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού τα προσεχή χρόνια.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να συμβάλλει στη διερεύνηση και κατανόηση των επιπτώσεων της κρίσης στη δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης και την εξέλιξή τους τα προσεχή χρόνια.

Ειδικότερα, η μελέτη έχει τους εξής στόχους:

- α) να διερευνήσει την εξέλιξη της δημόσιας δαπάνης στην εκπαίδευση και να αναλύσει τις επιπτώσεις της κρίσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολούθησε,
- β) θέτοντας σε διεθνή συγκριτική προοπτική τα βασικά μεγέθη και χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα, όπως αυτά έχουν πλέον διαμορφωθεί στο πλαίσιο της διαχείρισης της κρίσης, η μελέτη διερευνά σημαντικές συγκλίσεις και αποκλίσεις της εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης,
- γ) να διερευνήσει την εξέλιξη της ιδιωτικής δαπάνης εκπαίδευσης και να αναλύσει τις επιπτώσεις της κρίσης,
- δ) να συγκρίνει τις επιπτώσεις της κρίσης στην εξέλιξη της -συνολικής και κατά κεφαλή- δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης εκπαίδευσης,
- ε) να διερευνήσει τις επιπτώσεις των δημογραφικών μεταβολών που έχουν σημειωθεί στα βασικά μεγέθη λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος στη μελλοντική σύνθεση και τη διάρθρωση της εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα.

2. ΔΑΠΑΝΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ

2.1 Πηγές δεδομένων, διευκρινίσεις και ορισμοί

Για την επίτευξη των στόχων της μελέτης και την ανάλυση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης επιλέχθηκαν τα δεδομένα COFOG (Classification of Functions of Government – Ταξινόμηση Λειτουργιών της Κυβέρνησης) της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) και της EUROSTAT, καθώς τα δεδομένα αυτά:

- α) είναι διαθέσιμα και πλήρη για όλη την εξεταζόμενη περίοδο 2001-2016,
- β) περιλαμβάνουν το σύνολο των δαπανών εκπαίδευσης από τις διαφορετικές πηγές της Γενικής Κυβέρνησης, και
- γ) παρά τους μεθοδολογικούς περιορισμούς και την αναγκαία προσοχή με την οποία πρέπει να αντιμετωπίζονται, λόγω των διαφορών μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών και των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων, τα στοιχεία αυτά προσφέρονται για διεθνή συγκριτική ανάλυση, καθώς διατίθενται για το σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης και συλλέγονται υπό το ενιαίο μεθοδολογικό πλαίσιο που έχει διαμορφώσει για το σκοπό αυτό η EUROSTAT.

Για την καλύτερη όμως κατανόηση των στοιχείων για την εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα και τον τρόπο εφαρμογής της ενιαίας ευρωπαϊκής μεθοδολογίας της EUROSTAT από τις ελληνικές αρχές, οι μελετητές του IOBE συνεργάστηκαν με τα αρμόδια στελέχη της ΕΛΣΤΑΤ που συλλέγουν, επεξεργάζονται, συντάσσουν και αποστέλλουν στην EUROSTAT τα στοιχεία της εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα. Η συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων που παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε από το IOBE. Η μελέτη αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 9 Ιανουαρίου 2019.

Οι Πίνακες COFOG καταρτίζονται με βάση τις προβλέψεις του Κανονισμού (ΕΕ) 549/2013 (European System of National Accounts, ESA 2010) που τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 2014. Η αποστολή του Πίνακα λαμβάνει χώρα στο τέλος κάθε έτους με περίοδο αναφοράς (t-1). Δηλαδή, τον Δεκέμβριο 2017 η αποστολή περιλάμβανε στοιχεία μέχρι το 2016.

Ο πίνακας COFOG αναφέρεται σε δαπάνες και καλύπτει την χρονολογική σειρά 2001-2016 καθώς και όλες τις κατηγορίες δαπανών και συναλλαγών. Οι δαπάνες αφορούν τους φορείς Γενικής Κυβέρνησης με βάση το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης. Οι δαπάνες με βάση την κωδικοποίηση COFOG περιλαμβάνουν το σύνολο των δαπανών της γενικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση, ήτοι οποιαδήποτε δαπάνη καταγράφεται μέσω του αντίστοιχου ΚΑΕ (Κωδικός Αριθμός Εξόδων) από τους φορείς είτε της Κεντρικής Κυβέρνησης, είτε της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, και αποστέλλεται στην ΕΛΣΤΑΤ ως έξοδο (δαπάνη) που συνδέεται με την εκπαίδευση.

Η Γενική Κυβέρνηση αποτελείται από τους υποτομείς της Κεντρικής Κυβέρνησης, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης, σύμφωνα με τους κανόνες και τα κριτήρια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών (ΕΣΟΛ - Πίνακας 2.1). Η Κεντρική Κυβέρνηση περιλαμβάνει το Κράτος και τα Λοιπά δημοσιονομικά κονδύλια (Extra Budgetary Funds). Πιο συγκεκριμένα, ο Υποτομέας της Κεντρικής Κυβέρνησης περιλαμβάνει την Κεντρική Διοίκηση και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου που έχουν νομική

προσωπικότητα, εφόσον τα παραπάνω περιλαμβάνονται στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, αλλά δεν ανήκουν στους υποτομείς των ΟΤΑ και των ΟΚΑ. Η Κεντρική Διοίκηση ή Δημόσιο ή Κράτος περιλαμβάνει την Προεδρία της Δημοκρατίας, τα Υπουργεία και τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις, καθώς και τις Ανεξάρτητες Αρχές που δεν έχουν νομική προσωπικότητα. Για λόγους στατιστικής ταξινόμησης, η Βουλή των Ελλήνων περιλαμβάνεται στην Κεντρική Διοίκηση, σύμφωνα με τον Κανονισμό της, ως προς τον προϋπολογισμό εξόδων και τον ισολογισμό-απολογισμό αυτής.

Πίνακας 2.1. Τομείς COFOG

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΤΟΜΕΑΣ
S13	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
S1311	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
S1312	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ*
S1313	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ
S1314	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

*STATE GOVERNMENT: Αφορά χώρες όπως η Ισπανία, η Γερμανία, η Αυστρία και το Βέλγιο, οι οποίες έχουν ομοσπονδιακά επίπεδα κυβέρνησης. Δεν αφορά την πλειονότητα των χωρών μελών της ΕΕ και την Ελλάδα.

Πηγή: Eurostat

Οι φορείς της Κεντρικής Διοίκησης και οι υποδιαιρέσεις τους σε ειδικούς φορείς είναι διοικητικές της μονάδες και μονάδες του προϋπολογισμού της, χωρίς αυτοτελή νομική προσωπικότητα. Ο υποτομέας για τα λοιπά δημοσιονομικά κονδύλια περιέχει Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ) στα οποία περιλαμβάνονται και Ανώνυμες Εταιρείες (ΑΕ), όπως για παράδειγμα ορισμένες ΔΕΚΟ. Οι φορείς εκτός Κεντρικής Διοίκησης, που περιλαμβάνονται στους υποτομείς της Γενικής Κυβέρνησης («λοιποί φορείς της Γενικής Κυβέρνησης»), προσδιορίζονται, ανά υποτομέα, από το Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης, που τηρείται με ευθύνη της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και αποτελούν ξεχωριστά νομικά πρόσωπα που εποπτεύονται από φορείς της Κεντρικής Διοίκησης ή από ΟΤΑ.

Πίνακας 2.2. Κατηγορίες εκπαίδευσης στις COFOG

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ
GF09	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0901	ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0902	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0903	ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΜΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0904	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0905	ΑΤΑΞΙΝΟΜΗΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0906	ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
GF0907	Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
GF0908	ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πηγή: Eurostat

Ο υποτομέας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης περιλαμβάνει τους Δήμους (ΟΤΑ Α' βαθμού) και τις Περιφέρειες (ΟΤΑ Β' βαθμού), αλλά και νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου και Επιχειρήσεις που ελέγχονται/ εποπτεύονται από τους Δήμους (και/ ή Περιφέρειες) και σύμφωνα με τον ESA2010 ταξινομούνται στον συγκεκριμένο υποτομέα. Οι δαπάνες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για εκπαίδευση καλύπτονται κυρίως από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ). Μέρος αυτών κατευθύνεται, ως επιχορήγηση, στα Νομικά

Πρόσωπα η πληρώνεται απευθείας (όπως μεταφορά μαθητών από περιφέρειες). Επίσης δεν αποκλείεται οι Δήμοι να καλύπτουν και κάποιες δαπάνες από ίδιους πόρους¹.

Να σημειωθεί ότι στον τομέα S.1311 περιλαμβάνεται ο υποτομέας S.1311.1 που είναι το Κράτος και ο υποτομέας S.1311.2 που είναι τα Extra Budgetary Funds (EBFs) (ή Non budgetary Funds). Για την εκπαίδευση, οι φορείς για τον υποτομέα S.1311.2 περιλαμβάνονται στο Παράρτημα της παρούσας έκθεσης. Εκτός από τα πανεπιστήμια, τα ΤΕΙ, τους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας (ΕΛΚΕ), τις Εταιρείες Αξιοποίησης Περιουσίας των ΑΕΙ στους κυβερνητικούς φορείς, περιλαμβάνονται και σχολές όπως η Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης και Η Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, οι πανεπιστημιακές φοιτητικές λέσχες, οι Ανώτατες Εκκλησιαστικές Ακαδημίες. Οι δαπάνες για την εκπαίδευση στον τομέα S.1311 περιλαμβάνουν επίσης, εκτός από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τα ΕΣΠΑ, τις εταιρείες που διαχειρίζονται δαπάνες όπως οι σχολικές υποδομές (πχ ΟΣΚ Α.Ε), το ΙΚΥ, το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων- "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ"²³ κ.α.

Πίνακας 2.3.Μη Χρηματοοικονομικοί Λογαριασμοί Θεσμικών Τομέων

ΚΩΔΙΚΟΣ ESA2010	ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΥΠΟ-ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΔΑΠΑΝΩΝ
ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ		
P2	ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ	Χρόνος καταγραφής και αποτίμησης της ενδιάμεσης ανάλωσης
P5	ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	Πάγιο κεφάλαιο (π.χ. κτίρια, οχήματα και μηχανήματα (P51) Μεταβολές αποθεμάτων (P52), Αγορές μείον πωλήσεις τιμαλφών (P53)
ΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ		
D1	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	Μισθοί και ημερομίσθια (D.11), Κοινωνικές εισφορές εργοδότη (D.12)
D4	ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	Τόκοι (D.41), Καταμεμηθέν εισόδημα εταιρειών (D.42), Επανεπενδυθέντα κέρδη από άμεσες ξένες επενδύσεις (D.43), Έσοδα περιουσίας που αποδίδονται στους κατόχους ασφαλιστηρίων συμβολαίων (D.44), Ενοίκια (D.45)
D3	ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ	Επιδοτήσεις επί των προϊόντων (D.31), Άλλες Επιδοτήσεις επί της παραγωγής (D.29)
D2	ΦΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	Φόροι επί των προϊόντων (D.21), Άλλοι φόροι επί της παραγωγής (D.39)
D7	ΛΟΙΠΕΣ ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ	Καθαρά ασφάλιστρα εκτός της ασφάλειας ζωής (D.71), Απαιτήσεις ασφάλισης ζημιών (D.72), Τρέχουσες μεταβιβάσεις στο πλαίσιο της γενικής κυβέρνησης (D.73), Τρέχουσα διεθνής συνεργασία (D.74), Διάφορες τρέχουσες μεταβιβάσεις (D.75)
D6	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΕΣ	Κοινωνικές εισφορές (D.61), Κοινωνικές παροχές άλλες από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος (D.62), Κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος (D.63)
D5	ΤΡΕΧΟΝΤΕΣ ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΠΛΟΥΤΟΥ ΚΛΠ	Φόροι εισοδήματος (D.51), Άλλοι τρέχοντες φόροι (D.59)
D9	ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	Φόροι κεφαλαίου (D.91), Επιχορηγήσεις επενδύσεων (D.92), Άλλες μεταβιβάσεις κεφαλαίου (D.99)

Πηγή: European system of accounts, ESA2010

Στην ταξινόμηση COFOG 09 που χρησιμοποιείται στους εθνικούς λογαριασμούς για την εκπαίδευση, οι δαπάνες διακρίνονται σε κατηγορίες που βασίζονται στην ταξινόμηση ISCED 1997, η οποία δεν είναι η τελευταία διαθέσιμη αλλά αυτή που αναφέρεται στην COFOG. Η

¹ Βλέπε σχετικά και Μάρκος Δραγούμης (2018).

² Οι δαπάνες εκπαίδευσης του υποτομέα S.1311.2 [Extra Budgetary Funds (EBFs) ή Non budgetary Funds] ταξινομούνται στην κατηγορία COFOG_0904. Η μόνη εξαίρεση αποτελεί ο φορέας ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ οι δαπάνες του οποίου είναι ταξινομημένες στην κατηγορία COFOG_0105.

³ ΜΗΤΡΩΟ ΦΟΡΕΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΟΥ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΟΣ. ΕΛΣΤΑΤ

δαπάνη εκπαίδευσης αποτελείται από οκτώ βασικές υποκατηγορίες (Πίνακας 2.2). Επιπλέον, κάθε κατηγορία δαπάνης αναλύεται σε επιμέρους μη χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς (Πίνακας 2.3).

Σημειώνεται ότι οι ασφαλιστικές εισφορές συμπεριλαμβάνονται στις δαπάνες για την εκπαίδευση, αφού το Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας περιλαμβάνει μισθούς και ημερομίσθια, τις πραγματικές εργοδοτικές κοινωνικές εισφορές και τις τεκμαρτές εργοδοτικές κοινωνικές εισφορές.

Επιπλέον, η σίτιση είναι δαπάνη της εκάστοτε Πανεπιστημιακής Λέσχης και ανήκει στην κατηγορία GF0904. Στην COFOG όμως, συγκεκριμένα οι 'Εταιρίες Αξιοποίησης Περιουσίας των Πανεπιστημίων' ταξινομούνται στην κατηγορία GF0103 και όχι στην COFOG 09 της εκπαίδευσης. Επίσης, στην κατηγορία COFOG 09 για την εκπαίδευση δεν υπάρχουν δαπάνες για Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ). Επιπρόσθετα, επισημαίνεται ότι στην GF0901 περιλαμβάνονται και οι βρεφονηπιακοί σταθμοί⁴. Ορισμένες από τις βασικές οικονομικές κατηγορίες που περιλαμβάνουν τις δημόσιες δαπάνες κατά κωδικό ESA95 περιγράφονται παρακάτω⁵.

2.1.1 ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΑΝΑΛΩΣΗ (P.2)

Αυτή είναι η αξία των αγαθών και υπηρεσιών που καταναλώνονται από την κυβέρνηση, όπως τα ενοίκια κτιρίων, τα αναλώσιμα γραφείου, η ενέργεια, οι υπηρεσίες παροχής συμβουλών, οι ιατρικές συσκευές και εξοπλισμός και οι στρατιωτικές προμήθειες. Στον τομέα S1311.1, στην ενδιάμεση ανάλωση κατατάσσονται όλες οι δαπάνες του Κράτους που έχουν χαρακτηριστεί ως ενδιάμεση ανάλωση στον Κρατικό Απολογισμό και είναι κατανεμημένες σε επίπεδο Υπουργείου και Ειδικού Φορέα. Στον τομέα S1311.2 περιλαμβάνονται δαπάνες όπως Πληρωμές για οδοιπορικά μετακινούμενων υπαλλήλων, Πληρωμές για υπηρεσίες, Λοιπά Έξοδα, Πληρωμές για προμήθεια καταναλωτικών αγαθών. Η συγκεκριμένη δαπάνη για τους φορείς της εκπαίδευσης με κωδικό GF0909 προέρχεται κυρίως από καταχωρήσεις στις Πληρωμές για υπηρεσίες και Λοιπά Έξοδα.

2.1.2 ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ (D.1)

Αυτή είναι η συνολική αμοιβή, σε χρήμα ή σε είδος, που καταβάλλεται από την κυβέρνηση στους υπαλλήλους της. Περιλαμβάνει τις πραγματικές και τεκμαρτές κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών (D.12). Οι πραγματικές κοινωνικές εισφορές των εργοδοτών (D.121) είναι πραγματικές πληρωμές σε συστήματα κοινωνικής ασφάλισης και σε χρηματοδοτούμενα αυτόνομα συνταξιοδοτικά συστήματα από την κυβέρνηση για λογαριασμό των εργαζομένων της. Οι τεκμαρτές εισφορές είναι οι πληρωμές για κοινωνικές παροχές οι οποίες καταβάλλονται απευθείας από τους εργοδότες στους υπαλλήλους τους, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται κανένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ή αυτόνομο συνταξιοδοτικό σύστημα.

⁴ Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί περιλαμβάνονται στην δαπάνη εκπαίδευσης, αλλά διατηρείται μια επιφύλαξη ως προς τον τρόπο καταγραφής τους

⁵ Manual on sources and methods for the compilation of COFOG Statistics. Classification of the Functions of Government (COFOG). 2011 edition

2.1.3 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (P.5)

Αυτό περιλαμβάνει την απόκτηση, εκτός των πωλήσεων, για πάγιο κεφάλαιο (π.χ. κτίρια, οχήματα και μηχανήματα, P51), αποθέματα (αποθέματα πρώτων υλών, εργασίες σε εξέλιξη και έτοιμα προϊόντα, P52) και τιμαλφή (είδη που διατηρούνται ως αποθέματα αξίας, όπως πολύτιμα μέταλλα και αντικείμενα τέχνης, P53). Συγκεκριμένα, τα ποσά του Κράτους (S1311.1) για το P.5 στην κατηγορία εκπαίδευσης αφορούν επενδυτικά αγαθά (κτίρια, μηχανήματα, R&D κλπ) και ταξινομούνται στην κατηγορία GF0908, δηλαδή στις “μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες εκπαίδευσης”. Στον υποτομέα S1311.2 στη κατηγορία P.5 περιλαμβάνονται κωδικοί για Αγορές κτιρίων, Κατασκευές, Προμήθειες μηχανικού και λοιπού κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και Λοιπές επενδυτικές δαπάνες. Η συγκεκριμένη δαπάνη για τους φορείς της εκπαίδευσης προέρχεται κυρίως από καταχωρήσεις στην Ανέγερση κτιρίων, την Κατασκευή λοιπών εγκαταστάσεων, επεκτάσεις και βελτιώσεις, την Αγορά μηχανημάτων, την Αγορά λοιπού μηχανολογικού εξοπλισμού, την Αγορά επίπλων και σκευών, την Αγορά λοιπών παγίων και τις Λοιπές επενδυτικές δαπάνες.

2.1.4 ΤΡΕΧΟΝΤΕΣ ΦΟΡΟΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΛΟΥΤΟΥ (D.5) ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΟΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (D.29)

Αυτά περιλαμβάνουν όλους τους τύπους φόρων που καταβάλλουν οι κυβερνητικές μονάδες, όπως φόροι περιουσίας και φόροι οχημάτων, ακόμη και αν καταβάλλονται στο ίδιο επίπεδο διακυβέρνησης, καθώς αυτές οι συναλλαγές δεν ενοποιούνται.

Σε κάθε μία από τις παραπάνω κατηγορίες εμπίπτουν διαφορετικοί Κωδικοί Αριθμοί Εξόδων, έτσι όπως αυτοί ορίζονται από την Ανάλυση Κωδικών Αριθμών Εξόδων της ΕΛΣΤΑΤ. Για παράδειγμα, τα κύρια έξοδα σε σχέση με τις Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων (τακτικοί & Ι.Δ.Α.Χ.), περιλαμβάνουν τους παρακάτω σχετικούς κωδικούς και επιμέρους δαπάνες.

Αντίστοιχα, ο κωδικός 0250 για παράδειγμα που αποτελεί τις ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΜΕΛΩΝ Δ.Ε.Π.-Α.Ε.Ι., ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟ-ΣΩΠΙΚΟΥ Τ.Ε.Ι. Κ.ΛΠ. περιλαμβάνει υποκατηγορίες όπως Βασικός μισθός, Επίδομα χρόνου υπηρεσίας, Επιδόματα εορτών, Χριστουγέννων, Πάσχα και άδειας, Οικογενειακή παροχή, Επίδομα διδακτικής προετοιμασίας και εξωδιδακτικής πανεπιστημιακής απασχόλησης, Πάγια αποζημίωση για δημιουργία και ενημέρωση βιβλιοθήκης κ.λπ., Ειδικό ερευνητικό επίδομα, Λοιπά επιδόματα, προσωπική διαφορά αποδοχών κ.λπ.

Να σημειωθεί επιπρόσθετα ότι οι δαπάνες εισαγωγικών εξετάσεων του υπουργείου παιδείας που υπάρχουν σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, ταξινομούνται στην κατηγορία GF0908, δηλαδή στις “μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες”. Σε αυτές περιλαμβάνονται δαπάνες από υπηρεσίες όπως ο Εθνικός Οργανισμός Εξετάσεων, η Ακαδημία Αθηνών, η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, η Αρχή Διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση κ.α.

Τέλος, σε σχέση με τις δαπάνες της εκπαίδευσης για τον υποτομέα S1313, δηλαδή την Τοπική Αυτοδιοίκηση, σημειώνεται ότι ο σχετικός υποτομέας εμπλέκεται στην εκπαίδευση κυρίως μέσω της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και δευτερευόντως της δευτεροβάθμιας. Αυτό γίνεται μέσω:

α) των Σχολικών Επιτροπών (οι οποίες είναι ΝΠΔΔ και δεν αναφέρονται, προς το παρόν, στο Μητρώο Φορέων Γενικής Κυβέρνησης). Τα στοιχεία που αφορούν τις σχολικές επιτροπές προέρχονται από τις επιχορηγήσεις των δήμων προς στις σχολικές επιτροπές και καταγράφονται ως έσοδα και έξοδα στα ΝΠΔΔ των Δήμων. Οι σχολικές επιτροπές εμφανίζονται στις δαπάνες για εκπαίδευση,

β) των δημοτικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, που είναι ΝΠΔΔ (υπάγονται στους δήμους) και καταγράφονται ως δαπάνη στην κατηγορία 0901 της COFOG. Οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί λειτουργούν στο πλαίσιο ενός Δημοτικού προσώπου (ΝΠΔΔ ή κοινωφελούς Επιχείρησης). Συνήθως το δημοτικό νομικό πρόσωπο έχει περισσότερες από μια δραστηριότητες (αθλητικά, πολιτιστικά, μουσεία, βιβλιοθήκες, ΚΑΠΗ κλπ) και υποβάλει οικονομικά στοιχεία συγκεντρωτικά για όλες τις δραστηριότητες του. Συνεπώς δεν υπάρχουν διακριτά στοιχεία για κάθε δραστηριότητα.

γ) των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (υπάγονται στους δήμους) που έχουν ως δραστηριότητες τους παιδικούς σταθμούς, τον αθλητισμό, πολιτισμό, ΚΑΠΗ, ΚΗΦΗ.

δ) των Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου (κυρίως κοινωφελών επιχειρήσεων, υπάγονται στους δήμους) που έχουν ως δραστηριότητες τους παιδικούς σταθμούς, τον αθλητισμό, πολιτισμό, ΚΑΠΗ, ΚΗΦΗ κλπ.

ε) των δαπανών για μεταφορά μαθητών, που αναλαμβάνονται από τις περιφέρειες και καταγράφονται στην κατηγορία 0906 της COFOG ως παροχή σε είδος.

Πίνακας 2.4. ΚΑΕ (Κωδικός Αριθμός Εξόδων) για τις αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων

ΚΩΔΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΞΟΔΩΝ (ΚΑΕ)	ΔΑΠΑΝΗ
0000	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΓΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
0200	ΑΜΟΙΒΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ (ΤΑΚΤΙΚΟΙ & Ι.Δ.Α.Χ.)
0210	ΒΑΣΙΚΟΣ ΜΙΣΘΟΣ-ΓΕΝΙΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ
0220	ΕΙΔΙΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ
0230	ΚΛΑΔΙΚΑ ΕΠΙΔΟΜΑΤΑ
0240	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΟΥ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΣΥΝΑΦΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ
0250	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΜΕΛΩΝ Δ.Ε.Π.- Α.Ε.Ι., ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟ-ΣΩΠΙΚΟΥ Τ.Ε.Ι. Κ.Α.Π.
0260	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ, ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙ-ΚΟΥ Ν.Σ.Κ. ΚΑΙ ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΩΝ
0270	ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΓΙΑΤΡΩΝ ΕΣΥ
0280	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ
0290	ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

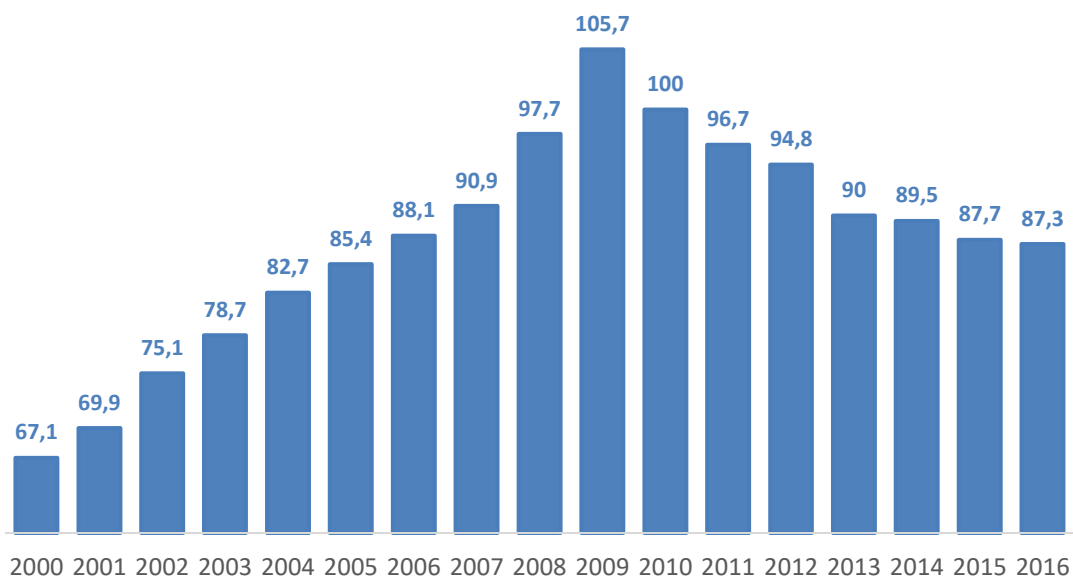
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι δαπάνες των πιο πάνω κατηγοριών καταγράφονται κυρίως ως δαπάνες για μισθοδοσία, ενδιάμεση ανάλωση και μεταβιβάσεις σε είδος. Στη κατηγορία ενδιάμεση ανάλωση περιλαμβάνονται οι λειτουργικές δαπάνες των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, οι λειτουργικές δαπάνες των σχολείων. Οι δαπάνες μεταφοράς μαθητών καταγράφονται ως μεταβίβαση σε είδος (D.632). Οι δαπάνες των Δήμων και των Νομικών Προσώπων τους που εμπλέκονται στην εκπαίδευση, καλύπτονται κυρίως από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ) και από άλλες επιχορηγήσεις, ενώ ένα μέρος των δαπανών τους μπορεί να καλύπτεται και από ίδιους πόρους. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι δαπάνες των Νομικών Προσώπων που ανήκουν στις κατηγορίες (γ) και (δ), λόγω του ότι καλύπτουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, κατανέμονται σε διάφορες κατηγορίες της COFOG, μεταξύ των οποίων και στην εκπαίδευση.

Συνολικά επομένως, οι δαπάνες για την εκπαίδευση κατανέμονται ως εξής:

1. Με βάση τις κατηγορίες COFOG. Για την εκπαίδευση οι κατηγορίες είναι 8 και διακρίνονται στον κωδικό GF09, από GF0908
2. Με βάση τον διοικητικό τομέα. Για την εκπαίδευση, οι τομείς είναι δύο, ο S1311- ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ και ο S1313 – ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ. Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ διακρίνεται σε δύο υποτομείς, τον S1311.1- Κράτος και τον S1311.2- Extra Budgetary Funds.
3. Με βάση τον λογαριασμό της δαπάνης.
4. Με βάση τον Φορέα.

Διάγραμμα 2.1. Τιμές αποπληθωριστή ΑΕΠ (Price index (implicit deflator), 2010=100, euro, Final consumption expenditure of general government

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι κατηγορίες ενδιάμεσης ανάλωσης, αποζημίωσης εργαζομένων και συνολικών δαπανών για το σύνολο της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, καθώς και για τις τρεις κύριες εκπαιδευτικές βαθμίδες, ήτοι την προσχολική και πρωτοβάθμια⁶, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Με τον όρο πρωτοβάθμια εκπαίδευση εννοούμε τους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο. Με τον όρο δευτεροβάθμια εκπαίδευση εννοούμε το γυμνάσιο και το λύκειο (γενικό και επαγγελματικό). Η τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει τα ανώτερα και ανώτατα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Οι δαπάνες ανά βαθμίδα αφορούν το σύνολο της δαπάνης που προκύπτει ετησίως από το σύνολο των φορέων για κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν τη δημόσια εκπαίδευση.

Τα απόλυτα ποσά που παρουσιάζονται στους πίνακες που ακολουθούν αποτελούν ονομαστικά μεγέθη (τρέχουσες τιμές), ενώ οι ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές τους εκτιμώνται με βάση τα πραγματικά, αποπληθωρισμένα μεγέθη, τα οποία και παρουσιάζονται

⁶ Με τον όρο πρωτοβάθμια θα αναφερόμαστε εφεξής στο σύνολο της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και όχι μόνο του δημοτικού, δηλ. της πρωτοβάθμιας.

στο παράρτημα. Ο αποπληθωριστής τιμών που χρησιμοποιήθηκε έχει ληφθεί από την Eurostat και είναι ο δείκτης τιμών με έτος βάσης το 2010 για την τελική καταναλωτική δαπάνη της γενικής κυβέρνησης (Διάγραμμα 2.1)^{7, 8}.

2.2 Δημόσια δαπάνη στο σύνολο εκπαίδευσης

2.2.1 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ COFOG

Προτού παρουσιάσουμε τα στοιχεία δαπάνης για την εκπαίδευση και τις επιμέρους βαθμίδες της, θα δούμε πώς κατανέμεται η συνολική εκπαιδευτική δαπάνη σε σχέση με τις υπόλοιπες βασικές κατηγορίες COFOG από το 2000 έως το 2016 σε Ελλάδα (Πίνακας 2.5) και ΕΕ (Πίνακας 2.6). Το μερίδιο της εκπαίδευσης στη συνολική δαπάνη είναι ελαφρώς μεταβαλλόμενο κατά την εξεταζόμενη περίοδο, φθάνοντας στο μέγιστό του (9,2% του συνόλου) το 2005 και στο ελάχιστο (7,4%) το 2008 και το 2013. Το 2016 διαμορφώνεται στο 8,6% του συνόλου. Διαχρονικά αποτελεί την τέταρτη ή πέμπτη κατά σειρά κατηγορία δαπάνης ως προς την κατανομή της σε σύγκριση με τις υπόλοιπες κατηγορίες δαπανών, με πρώτη τη δαπάνη για Κοινωνική Προστασία (41,5% το 2016, δεύτερη τις Δημόσιες Υπηρεσίες (18,5% το 2016) και τρίτη την Υγεία (9,9%). Ψηλά στην κατάταξη βρίσκεται και η δαπάνη για τις Οικονομικές Διευθετήσεις, η οποία όμως παρουσιάζει έντονη μεταβλητότητα, κυρίως επειδή περιλαμβάνει δαπάνες που αφορούν τις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών και τα τοκοχρεολύσια.

Πίνακας 2.5. Κατανομή συνολικής δαπάνης στις βασικές κατηγορίες COFOG, Ελλάδα

Ελλάδα	Δημόσιες υπηρεσίες	Άμυνα	Δημόσια τάξη και ασφάλεια	Οικονομικές διευθετήσεις	Προστασία περιβάλλοντος	Στέγαση και κοινωνικές παροχές	Υγεία	Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία	Εκπαίδευση	Κοινωνική προστασία
2000	26,0	5,2	2,3	14,2	1,0	0,8	12,1	1,0	8,3	29,2
2001	25,1	5,6	3,2	11,7	1,0	0,9	13,7	1,2	8,1	29,5
2002	24,1	6,3	3,3	11,6	1,1	0,8	13,0	1,2	8,5	30,0
2003	21,6	7,8	3,2	11,8	0,9	0,8	12,8	1,2	9,1	30,7
2004	24,2	6,2	3,3	13,3	1,1	0,8	11,8	1,2	8,6	29,5
2005	21,9	5,9	3,4	9,9	1,3	0,7	13,6	1,4	9,2	32,7
2006	24,5	5,7	3,2	8,3	1,7	0,5	13,1	1,4	8,1	33,5
2007	24,7	5,9	3,2	9,0	1,7	0,5	12,8	1,3	7,6	33,4
2008	22,5	5,9	3,1	11,2	1,8	0,5	12,7	1,4	7,4	33,5
2009	22,4	6,1	3,3	10,0	1,6	0,7	12,6	1,2	7,6	34,5
2010	23,4	5,1	3,4	8,5	1,5	0,4	13,1	1,1	7,8	35,8
2011	23,8	4,4	3,2	8,0	1,6	0,3	12,0	1,1	8,2	37,4
2012	19,8	4,4	3,3	12,7	2,0	0,4	10,5	1,2	8,2	37,6
2013	15,9	3,5	3,0	26,5	2,7	0,5	8,3	1,1	7,4	31,2
2014	19,9	5,3	4,2	7,8	2,9	0,5	9,3	1,4	8,7	40,0
2015	18,7	4,7	3,9	13,9	2,7	0,4	8,7	1,3	8,0	37,7
2016	18,5	4,3	4,4	7,6	3,2	0,5	9,9	1,5	8,6	41,5

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

⁷ Price index (implicit deflator), 2010=100, euro. Final consumption expenditure of general government

⁸ Έτσι, για ένα μέγεθος το οποίο έχει ονομαστική τιμή ίση με χ το 2016, η πραγματική του τιμή υπολογίζεται εάν διαιρέσουμε την ονομαστική τιμή με τον αντίστοιχο αποπληθωριστή για το ίδιο έτος. Τα στοιχεία με βάση τις πραγματικές τιμές παρουσιάζονται στο παράρτημα, ενώ οι ποσοστιαίες μεταβολές ανά έτος έχουν εκτιμηθεί βάσει των πραγματικών και όχι των ονομαστικών τιμών.

Πίνακας 2.6. Κατανομή συνολικής δαπάνης στις βασικές κατηγορίες COFOG, ΕΕ-28

ΕΕ-28	Δημόσια υπηρεσίες		Δημόσια τάξη και άμυνα		Οικονομικές δραστηριότητες		Προστασία περιβάλλοντος		Στέγαση και κοινωνικές παροχές		Αναψυχή, πολιτισμός και θρησκεία		Κοινωνική προστασία	
	15,5	3,3	3,8	9,1	1,6	1,9	13,4	2,2	10,9	38,3				
2001	15,5	3,3	3,8	9,1	1,6	1,9	13,4	2,2	10,9	38,3				
2002	14,9	3,3	3,9	9,0	1,6	1,8	13,7	2,3	11,1	38,4				
2003	14,4	3,3	3,9	9,0	1,6	2,0	13,8	2,3	11,0	38,7				
2004	14,2	3,3	3,9	9,1	1,6	1,9	14,0	2,3	10,9	38,8				
2005	14,1	3,2	3,9	9,1	1,9	1,9	14,2	2,3	10,9	38,5				
2006	13,9	3,2	3,9	9,2	1,7	1,9	14,5	2,3	11,0	38,3				
2007	14,1	3,2	3,9	9,0	1,7	1,9	14,5	2,4	10,9	38,2				
2008	14,1	3,2	3,8	9,9	1,7	1,9	14,5	2,4	10,7	37,8				
2009	13,3	3,1	3,8	9,8	1,8	1,9	14,7	2,4	10,5	38,8				
2010	13,4	3,0	3,8	10,2	1,7	1,6	14,6	2,3	10,5	38,8				
2011	14,1	3,0	3,8	9,3	1,7	1,5	14,7	2,3	10,5	39,2				
2012	14,1	2,9	3,7	9,5	1,7	1,4	14,6	2,2	10,2	39,6				
2013	14,1	2,9	3,7	8,9	1,7	1,4	14,8	2,3	10,1	40,1				
2014	13,9	2,8	3,6	8,9	1,7	1,4	15,0	2,2	10,2	40,3				
2015	13,2	2,9	3,7	9,0	1,7	1,4	15,2	2,2	10,2	40,6				
2016	12,9	2,9	3,7	8,6	1,6	1,3	15,3	2,2	10,2	41,2				

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Στην ΕΕ, η αντίστοιχη δαπάνη για την εκπαίδευση είναι υψηλότερη διαχρονικά στο σύνολο των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης και κυμαίνεται στο 10,5% κατά μέσο όρο, φθάνοντας στο 10,2% το 2016.

Στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, η εκπαιδευτική δαπάνη το 2016 αγγίζει σε ονομαστικές τιμές τα €86.675 εκατ. (€99.950 εκατ. σε πραγματικές τιμές - Πίνακας 2.7). Σε ονομαστικές τιμές, η συνολική δαπάνη της εκπαίδευσης είναι πολύ κοντά στις τιμές του 2003. Από τις επιμέρους κατηγορίες που αποτελούν τη συνολική δαπάνη, η αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 2016 στα €21.620 εκατ., η ενδιάμεση ανάλωση στα €8.405 εκατ., οι Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις στα €186 εκατ., οι Μεταβιβάσεις κεφαλαίου στα €39.394 εκατ., οι Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις και φόροι επί της παραγωγής στα €2.858 εκατ. και ο Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου στα €6.341 εκατ. Το εισόδημα περιουσίας αγγίζει τα €5.654 εκατ. και τα επιδόματα τα €1.700 εκατ. σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης.

Οι κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις αποτελούν διαχρονικά την κύρια δαπάνη της Γενικής Κυβέρνησης, η οποία συνιστά το 45% του συνόλου της κρατικής δαπάνης το 2016 (Πίνακας 2.9). Το ποσοστό αυτό έχει μεταβληθεί σημαντικά κατά το υπό εξέταση διάστημα, αφού το 2000 βρισκόταν στο 31% του συνόλου. Η δεύτερη μεγαλύτερη δαπάνη είναι η αποζημίωση των εργαζομένων. Ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης, η αποζημίωση των εργαζομένων αποτελεί ένα σχετικά σταθερό μέγεθος την περίοδο 2000-2016, το οποίο μειώνεται στο 20% το 2013, ενώ το 2016 επανέρχεται στο 25% της συνολικής δαπάνης.

Η ενδιάμεση ανάλωση συνιστά το 10% του συνόλου το 2016, ενώ ένα 7% κατευθύνεται προς τον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου και το εισόδημα περιουσίας. Σημαντικά είχε αυξηθεί εν μέσω οικονομικής κρίσης ως ποσοστό επί του συνόλου και η δαπάνη μεταβίβασης κεφαλαίου, η οποία το 2013 άγγιζε το 20%, για να επανέλθει το 2016 στο 1% του συνόλου.

Στη συνολική, πραγματική δαπάνη της εκπαίδευσης, καταγράφονται μικτές τάσεις, κυρίως όμως αρνητικές, στις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές από το 2009 και μετά. Συγκεκριμένα, το 2009-2012, 2014 και 2016, οι μεταβολές στην πραγματική (αποπληθωρισμένη) συνολική δαπάνη στην εκπαίδευση είναι αρνητικές και φθάνουν και το -20% το 2014. Ως προς την

αποζημίωση των εργαζομένων, καταγράφονται κυρίως αρνητικές ετήσιες μεταβολές από το 2009 και μετά, ύστερα από μια περίοδο συνεχών αυξήσεων μεταξύ 2001-2009. Συγκεκριμένα, οι μισθολογικές αποζημιώσεις μειώνονται από το 2010 έως και το 2013 κατά 4-5%. Το 2016 και το 2015, η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή ως προς την πραγματική δαπάνη αποζημίωσης είναι οριακά θετική (Πίνακας 2.8).

Πίνακας 2.7. Δαπάνη γενικής κυβέρνησης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG), δις. €, ονομαστικές τιμές

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	7,5	9,1	9,4	10,5	12,3	11,7	13,6	15,6
Αποζημίωση εργαζομένων	15,1	15,9	17,8	19,0	21,9	22,7	24,0	25,8
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	20,8	22,6	24,4	27,7	29,3	32,0	36,0	40,0
Επιδόματα	0,0	0,0	0,1	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	2,5	1,5	2,0	2,4	3,5	1,3	0,7	1,5
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	2,2	2,3	2,3	2,9	3,8	4,2	3,7	4,1
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	8,4	8,9	9,8	11,9	11,9	9,4	10,5	11,8
Εισόδημα περιουσίας	9,8	9,6	9,1	8,8	9,3	9,4	9,7	10,5
Συνολική δαπάνη	66,4	70,0	74,9	83,4	92,2	90,8	98,3	109,5

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	15,1	15,9	13,9	10,2	9,8	8,6	8,7	8,6	8,4
Αποζημίωση εργαζομένων	28,0	31,1	28,1	26,1	24,5	22,1	21,9	21,6	21,6
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	45,7	48,9	47,3	47,5	44,3	38,7	38,9	39,0	39,4
Επιδόματα	0,1	0,2	0,3	1,3	1,3	1,9	1,6	1,7	1,7
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	3,7	3,1	2,9	3,2	8,5	22,0	1,3	6,5	0,7
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	4,9	4,7	4,4	3,4	2,9	3,2	3,0	2,8	2,9
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	13,9	12,5	8,5	5,2	4,9	8,6	7,1	8,3	6,3
Εισόδημα περιουσίας	11,7	12,0	13,3	15,1	9,7	7,3	7,1	6,3	5,7
Συνολική δαπάνη	123,0	128,5	118,6	112,0	105,9	112,3	89,6	94,9	86,7

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πίνακας 2.8. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές δαπανών στις βασικές κατηγορίες γενικής κυβέρνησης (με βάση τις αποπληθωρισμένες/ πραγματικές τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	16%	-4%	7%	12%	-8%	13%	11%	16%
Αποζημίωση εργαζομένων	1%	4%	2%	10%	0%	3%	4%	1%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	5%	0%	8%	1%	6%	9%	8%	5%
Επιδόματα	184%	24%	361%	-28%	-13%	-54%	136%	184%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	-42%	22%	12%	43%	-64%	-46%	93%	-42%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	0%	-7%	18%	25%	6%	-14%	8%	0%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	2%	2%	16%	-5%	-24%	9%	9%	2%
Εισόδημα περιουσίας	-6%	-11%	-8%	1%	-2%	0%	5%	-6%
Συνολική δαπάνη	1%	0%	6%	5%	-5%	5%	8%	1%

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	-10%	-2%	-8%	-24%	-2%	-8%	2%	2%	-2%
Αποζημίωση εργαζομένων	1%	2%	-4%	-4%	-4%	-5%	0%	1%	1%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	6%	-1%	2%	4%	-5%	-8%	1%	3%	2%
Επιδόματα	-53%	118%	55%	301%	-4%	63%	-15%	4%	2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	132%	-22%	0%	14%	168%	173%	-94%	429%	-89%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	9%	-11%	-1%	-21%	-12%	16%	-4%	-4%	1%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	9%	-17%	-29%	-36%	-3%	85%	-17%	19%	-23%
Εισόδημα περιουσίας	4%	-5%	17%	18%	-34%	-21%	-2%	-9%	-10%
Συνολική δαπάνη	4%	-4%	-2%	-2%	-4%	12%	-20%	8%	-8%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πίνακας 2.9. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης γενικής κυβέρνησης

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	11%	13%	13%	13%	13%	13%	14%	14%
Αποζημίωση εργαζομένων	23%	23%	24%	23%	24%	25%	24%	24%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	31%	32%	33%	33%	32%	35%	37%	37%
Επιδόματα	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	4%	2%	3%	3%	4%	1%	1%	1%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	3%	3%	3%	3%	4%	5%	4%	4%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	13%	13%	13%	14%	13%	10%	11%	11%
Εισόδημα περιουσίας	15%	14%	12%	11%	10%	10%	10%	10%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	12%	12%	12%	9%	9%	8%	10%	9%	10%
Αποζημίωση εργαζομένων	23%	24%	24%	23%	23%	20%	24%	23%	25%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	37%	38%	40%	42%	42%	34%	43%	41%	45%
Επιδόματα	0%	0%	0%	1%	1%	2%	2%	2%	2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	3%	2%	2%	3%	8%	20%	1%	7%	1%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	4%	4%	4%	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	11%	10%	7%	5%	5%	8%	8%	9%	7%
Εισόδημα περιουσίας	10%	9%	11%	13%	9%	6%	8%	7%	7%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

2.2.2 ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ COFOG

Συνολικά στην εκπαίδευση, οι δαπάνες το 2016 φθάνουν σε πραγματικές τιμές τα €8.637 εκατ. και τα €7.490 εκατ. σε ονομαστικές τιμές (Πίνακας 2.10). Σε ονομαστικές τιμές, η συνολική δαπάνη της εκπαίδευσης είναι πολύ κοντά στις τιμές του 2003. Από τις επιμέρους κατηγορίες που αποτελούν τη δαπάνη για την εκπαίδευση, η αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 2016 στα €5.880 εκατ., η ενδιάμεση ανάλωση στα €488 εκατ., οι Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις στα €163 εκατ., οι Μεταβιβάσεις κεφαλαίου στα €36 εκατ., οι Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις στα €63 εκατ. και ο Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου στα €860 εκατ.

Πίνακας 2.10. Δαπάνη εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, ονομαστικές τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	518	376	415	533	570	589	697	746
Αποζημίωση εργαζομένων	4.099	4.222	4.751	5.598	5.826	6.392	6.603	6.920
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	32	55	84	72	110	107	135	158
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	4	5	5	6	6	6	13	20
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	3	5	5	5	6	6	51	55
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	851	980	1.135	1.398	1.436	1.289	448	458
Συνολική δαπάνη	5.508	5.643	6.395	7.612	7.954	8.389	7.947	8.357

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	753	738	640	689	657	624	463	578	488
Αποζημίωση εργαζομένων	7.607	7.869	7.499	7.535	7.051	6.522	6.197	5.904	5.880
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	173	188	283	90	86	184	165	142	163
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	17	18	28	35	40	26	33	35	36
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	60	75	69	60	45	55	55	61	63
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	520	922	761	773	778	863	845	897	860
Συνολική δαπάνη	9.130	9.810	9.280	9.182	8.657	8.274	7.758	7.617	7.490

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Η αποζημίωση των εργαζομένων αποτελεί διαχρονικά την κύρια δαπάνη της εκπαίδευσης, η οποία συνιστά το 79% του συνόλου της δαπάνης το 2016 (Πίνακας 2.11). Το ποσοστό αυτό δεν μεταβάλλεται σημαντικά από έτος σε έτος κατά το υπό εξέταση διάστημα. Το 2008 καταγράφει το μεγαλύτερο ποσοστό έναντι των υπολοίπων κατηγοριών δαπάνης, καλύπτοντας το 83% του συνόλου. Η δεύτερη μεγαλύτερη για το σύνολο της εκπαίδευσης δαπάνη είναι ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου, καλύπτοντας πάνω από το 15% την περίοδο 2000-2005. Ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης, ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου μειώθηκε σημαντικά την περίοδο 2006-2012, ενώ από το 2013 και μετά αποτελεί το 11-12% της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση. Η ενδιάμεση ανάλωση συνιστά διαχρονικά ένα ποσοστό της τάξης του 6-9% του συνόλου, ενώ οι λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και φόροι δεν ξεπερνούν ποτέ το 1%.

Στη συνολική δαπάνη της εκπαίδευσης, καταγράφονται μικτές τάσεις στις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές από το 2009 και μετά (Πίνακας 2.12). Συγκεκριμένα, το 2010-2011, 2013 και 2015, οι μεταβολές στην πραγματική (αποπληθωρισμένη) συνολική δαπάνη στην εκπαίδευση είναι θετικές, αν και μικρές. Οι αρνητικές μεταβολές την τελευταία δεκαετία σημειώνονται το 2009 (-1%), το 2012 (-4%), το 2014 (-6%) και το 2016 (-1%). Ως προς την ενδιάμεση ανάλωση και την αποζημίωση των εργαζομένων, καταγράφονται και εδώ αρνητικές και θετικές ετήσιες μεταβολές από το 2009 και μετά.

Πίνακας 2.11. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	9,4%	6,7%	6,5%	7,0%	7,2%	7,0%	8,8%	8,9%
Αποζημίωση εργαζομένων	74,4%	74,8%	74,3%	73,5%	73,2%	76,2%	83,1%	82,8%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	0,6%	1,0%	1,3%	0,9%	1,4%	1,3%	1,7%	1,9%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,2%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,6%	0,7%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	15,5%	17,4%	17,7%	18,4%	18,1%	15,4%	5,6%	5,5%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	8,2%	7,5%	6,9%	7,5%	7,6%	7,5%	6,0%	7,6%	6,5%
Αποζημίωση εργαζομένων	83,3%	80,2%	80,8%	82,1%	81,4%	78,8%	79,9%	77,5%	78,5%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	1,9%	1,9%	3,0%	1,0%	1,0%	2,2%	2,1%	1,9%	2,2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	0,2%	0,2%	0,3%	0,4%	0,5%	0,3%	0,4%	0,5%	0,5%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	0,7%	0,8%	0,7%	0,7%	0,5%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	5,7%	9,4%	8,2%	8,4%	9,0%	10,4%	10,9%	11,8%	11,5%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Συγκεκριμένα, η ενδιάμεση ανάλωση της εκπαίδευσης μειώνεται από το 2008 και μετά, με εξαίρεση τα έτη 2011, 2013 και 2015, με το τελευταίο έτος μάλιστα η μεταβολή να είναι έντονα θετική (+27,5%). Η πραγματική δαπάνη αποζημίωσης των εργαζομένων στο σύνολο της εκπαίδευσης καταγράφει μια μεγάλη αύξηση το 2003 (12%), ενώ το 2010-2011 καταγράφονται επίσης θετικές μεταβολές στους πραγματικούς μισθούς (1% και 4% αντίστοιχα). Το 2016 σε σχέση με το 2015, η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή ως προς την πραγματική δαπάνη αποζημίωσης είναι οριακά θετική (1%).

Πίνακας 2.12. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές δαπανών στις βασικές κατηγορίες εκπαίδευσης (με βάση τις αποπληθωρισμένες/πραγματικές τιμές)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	-30%	3%	23%	2%	0%	15%	4%	-6%
Αποζημίωση εργαζομένων	-1%	5%	12%	-1%	6%	0%	2%	2%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	63%	42%	-18%	45%	-6%	22%	13%	2%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	20%	-7%	15%	-5%	-3%	110%	49%	-21%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	60%	-7%	-5%	14%	-3%	725%	5%	1%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	11%	8%	18%	-2%	-13%	-66%	-1%	6%
Συνολική δαπάνη	-2%	5%	14%	-1%	2%	-8%	2%	2%

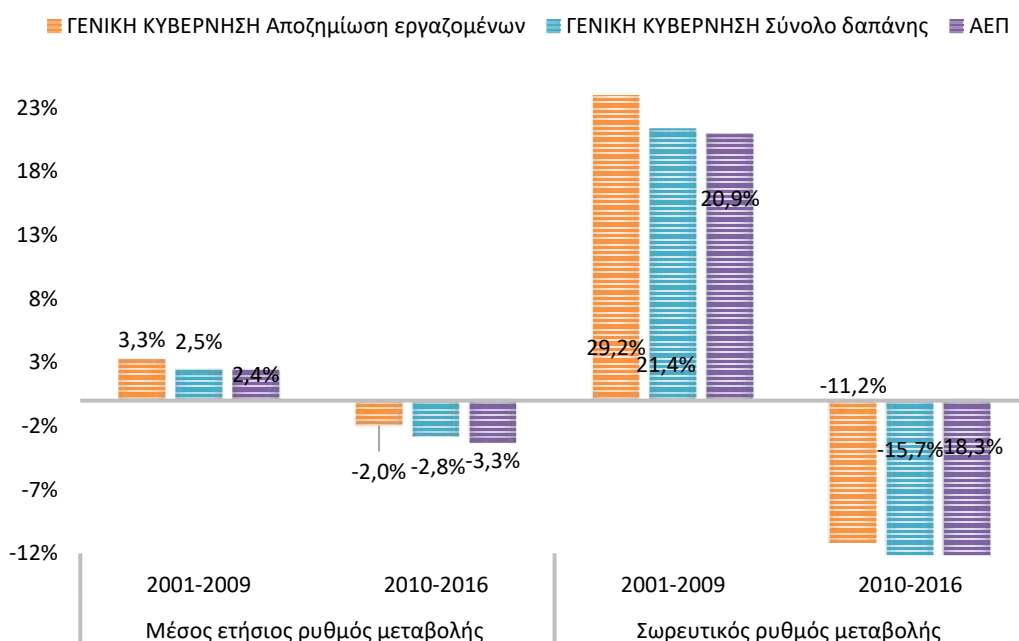
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	-9%	-8%	11%	-3%	0%	-25%	28%	-15%
Αποζημίωση εργαζομένων	-4%	1%	4%	-5%	-3%	-4%	-3%	1%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	0%	59%	-67%	-3%	125%	-10%	-12%	16%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	-2%	64%	29%	17%	-32%	28%	8%	4%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	15%	-3%	-10%	-23%	29%	1%	13%	4%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	64%	-13%	5%	3%	17%	-2%	9%	-3%
Συνολική δαπάνη	-1%	0%	2%	-4%	1%	-6%	0%	-1%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

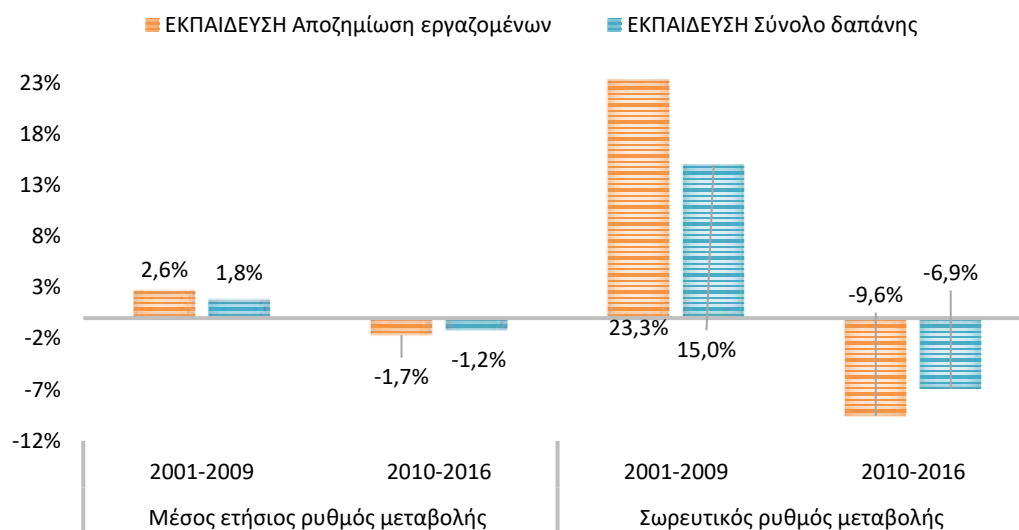
Σε ό,τι αφορά τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής, αλλά και τον σωρευτικό ρυθμό μεταβολής για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης προκύπτει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής κυμαίνεται στο 1,8% και στο -1,3% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους, ενώ ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής στο 15% και -7% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους (Διάγραμμα 2.2). Τα ποσοστά αυτά είναι υψηλότερα για την αποζημίωση των εργαζομένων στην εκπαίδευση, τα οποία φθάνουν αντίστοιχα στο 2,6% και το 23,3% (Διάγραμμα 2.3).

Διάγραμμα 2.2. ΜΕΡΜ και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ και συνόλου δαπάνης και αποζημίωσης εργαζομένων Γενικής Κυβέρνησης των αποπληθωρισμένων μεγεθών για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

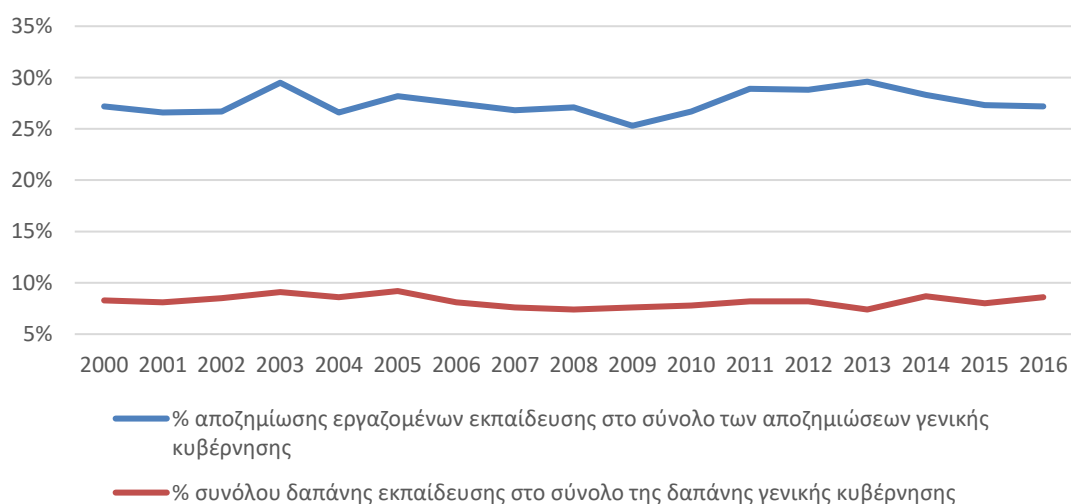
Διάγραμμα 2.3. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής συνόλου δαπάνης και αποζημίωσης εργαζομένων των αποπληθωρισμένων μεγεθών για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της εκπαίδευσης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Συγκρινόμενα δε τα ποσοστά αυτά με τους σχετικούς ρυθμούς μεταβολής, μέσο ετήσιο και σωρευτικό, ως προς το ΑΕΠ της χώρας, προκύπτει ότι αυτά είναι ελαφρώς υψηλότερα. Συγκεκριμένα, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ το 2001-2009 έφθανε το 2,4% και το 2010-2016 το -3,3%, ενώ αντίστοιχα ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής του το 20,9% την πρώτη περίοδο και το -18,3% τη δεύτερη. Για το σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, η μέση ετήσια μεταβολή την περίοδο 2001-2009 στο σύνολο της δαπάνης είναι της τάξης του 2,5% και του 3,3% για την αποζημίωση των εργαζομένων, ενώ για την περίοδο 2010-2016 τα ποσοστά αυτά είναι αντίστοιχα ίσα με -2,8% και -2%. Τέλος, ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής στις δύο περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στη Γενική Κυβέρνηση είναι ίσος με 29,2% και -11,2% για την αποζημίωση των εργαζομένων και 21,4% και -15,7% για το σύνολο της δαπάνης.

Διάγραμμα 2.4. Κατανομή δαπανών εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών Γενικής κυβέρνησης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Στο Διάγραμμα 2.4 απεικονίζεται η δαπάνη της εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης διαχρονικά, από το 2000 έως το 2016. Κατά μέσο όρο, η εκπαιδευτική δαπάνη στη συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί το 8,2% των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης με μικρές διακυμάνσεις στις περιόδους πριν και μετά την έναρξη της κρίσης (2000-2009 και 2010-2016). Αντίστοιχα, η αποζημίωση των εργαζομένων της εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των αποζημιώσεων εργαζομένων της Γενικής Κυβέρνησης συνιστά ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό, το οποίο κυμαίνεται κατά την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ 25% και 30%. Μετά την έναρξη της κρίσης, το ποσοστό αρχικά αυξάνεται (2010-2013) και στη συνέχεια κινείται πτωτικά (2014-2016).

2.2.3 ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΚΡΑΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Από άποψη καταμερισμού των δαπανών της εκπαίδευσης στους βασικούς τομείς της κυβέρνησης, προκύπτει όπως είναι άλλωστε αναμενόμενο, ότι η σημαντικότερη δαπάνη προέρχεται από την Κεντρική Κυβέρνηση (Πίνακας 2.13). Το λιγότερο σημαντικό κονδύλι δαπάνης προέρχεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ποσά της Κεντρικής Κυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα οποία και επιμερίζονται οι δαπάνες της εκπαίδευσης δεν κλείνουν πάντα στη μονάδα για ορισμένα έτη, αλλά μπορεί να την ξεπερνούν⁹. Αξίζει δε να αναφερθεί ότι η δαπάνη που προέρχεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την εκπαίδευση καταγράφει σημαντικές διακυμάνσεις την εξεταζόμενη περίοδο, με αυξήσεις που φθάνουν το 36% το 2011, το 31% το 2013 και το 13% το 2016. Οι μειώσεις ως ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές αποτελούν την εξαίρεση στην δαπάνη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την εκπαίδευση, με σημαντική εκείνη του 2014 (-21%).

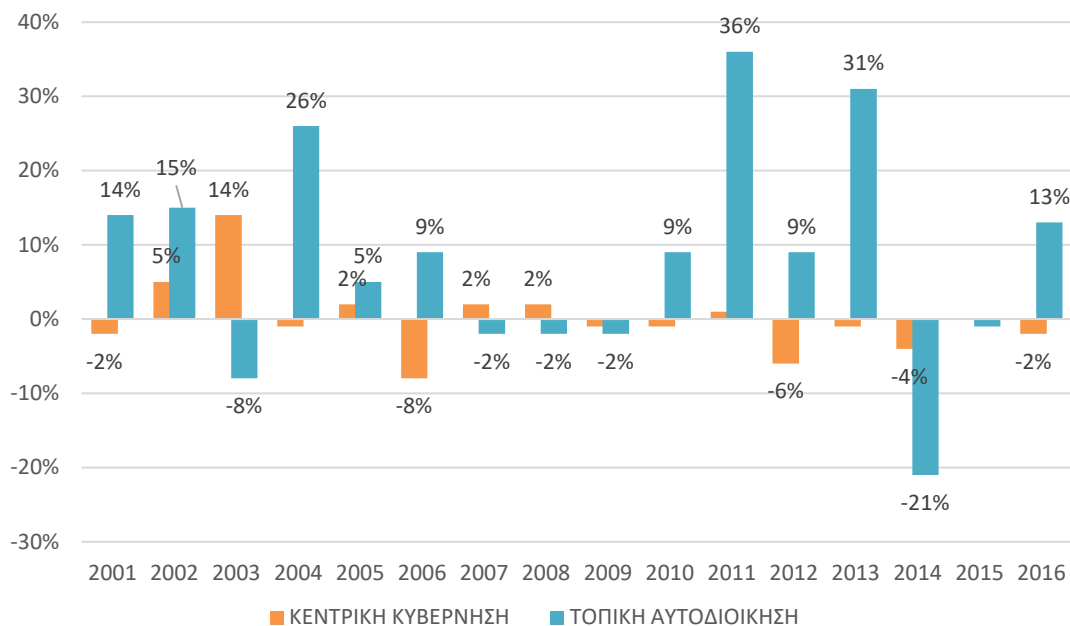
Πίνακας 2.13. Συνολική δαπάνη εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)

ΕΤΟΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
2000	5.476,2	138,7	5.507,6
2001	5.589,0	165,0	5.643,0
2002	6.312,0	203,0	6.395,0
2003	7.542,0	196,0	7.612,0
2004	7.845,0	259,0	7.954,0
2005	8.284,0	282,0	8.389,0
2006	7.814,0	317,0	7.947,0
2007	8.209,0	319,0	8.357,0
2008	8.964,0	336,0	9.130,0
2009	9.628,0	358,0	9.810,0
2010	9.005,0	370,0	9.280,0
2011	8.795,0	487,0	9.182,0
2012	8.136,0	521,0	8.657,0
2013	7.627,0	647,0	8.274,0
2014	7.252,0	506,0	7.758,0
2015	7.124,0	493,0	7.617,0
2016	6.937,0	553,0	7.490,0

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

⁹ Καθώς δεν γνωρίζουμε ακριβώς τους λόγους, υποθέτουμε ότι αυτό συμβαίνει ενδεχομένως διότι ο τρόπος καταγραφής των δαπανών μπορεί να έχει μεταβληθεί ή/ και μπορεί να υπάρχουν ορισμένοι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης οι οποίοι να μην εντάσσονται στη Γενική Κυβέρνηση. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, σημειώνεται ότι καταβάλλονται συνεχώς προσπάθειες, κατ' έτος, για καλύτερη αποτύπωση των δαπανών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Διάγραμμα 2.5. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές (πραγματικές τιμές)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

2.3 Δαπάνη εκπαίδευσης ανά βαθμίδα

Στην ενότητα αυτή εξετάζουμε τη δαπάνη της εκπαίδευσης ως προς την κατανομή της ανά εκπαιδευτική βαθμίδα και κατόπιν βλέπουμε πώς κατανέμονται και εξελίσσονται οι δαπάνες σε κάθε βαθμίδα ξεχωριστά. Στο Διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η εξέλιξη της δαπάνης για την εκπαίδευση συνολικά και ανά εκπαιδευτική βαθμίδα ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας από το 2000 έως το 2016. Η εκπαιδευτική δαπάνη κυμαίνεται μεταξύ 3,5%-4,5% του ΑΕΠ κατά την εξεταζόμενη περίοδο, καταγράφοντας αύξουσα πορεία από το 2007 έως και το 2013, όταν και προσέγγισε το 4,6% του ΑΕΠ (Διάγραμμα 2.6). Από το 2014 έως το 2016, το ποσοστό αυτό μειώνεται και σταθεροποιείται στο 4,3% του ΑΕΠ. Ανά βαθμίδα, η δαπάνη για προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση συγκεντρώνει το 1,1%-1,4% του ΑΕΠ, έχοντας αυξηθεί από το 2012 και μετά¹⁰. Η δαπάνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελεί διαχρονικά το 1,3%-1,6% του ΑΕΠ, ποσοστό το οποίο έχει αντίθετα μειωθεί από το 2011 και μετά. Τέλος, η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί το μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τις άλλες δύο βαθμίδες, ήτοι το 0,7%-1% του ΑΕΠ, το οποίο μειώνεται από το 2012 και μετά.

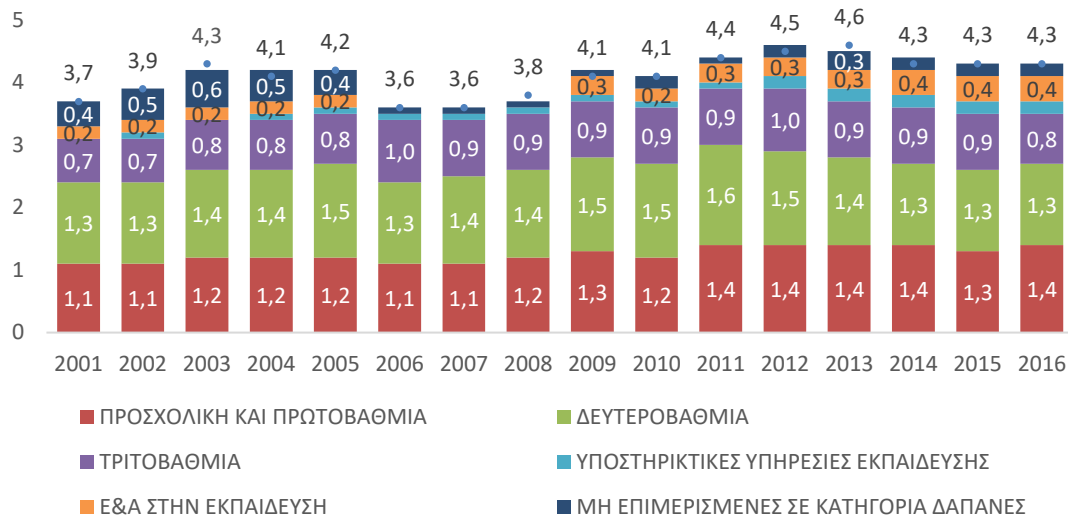
Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται ο αναλυτικός επιμερισμός των δαπανών της εκπαίδευσης ανά βαθμίδα, όχι μόνο ως προς τις τρεις βασικές βαθμίδες, αλλά και ως προς τις υπόλοιπες κατηγορίες που είναι οι υποστηρικτικές υπηρεσίες στην εκπαίδευση, η έρευνα και τεχνολογία στην εκπαίδευση και οι μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες.

Οι τρεις τελευταίες κατηγορίες αποτελούν ένα σχετικά μικρό ποσοστό επί του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης ανά βαθμίδα. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί διαχρονικά το 28%-32% του συνόλου της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης, ενώ η δευτεροβάθμια το 29%-

¹⁰ Για λόγους συντομίας εφεξής θα αναφερόμαστε στην προσχολική και πρωτοβάθμια ως πρωτοβάθμια

38%, παρουσιάζοντας μεγαλύτερες διακυμάνσεις ως ποσοστό της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης, ενώ από το 2012 και μετά μειώνεται.

Διάγραμμα 2.6. Εξέλιξη δαπάνης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.14. Επιμερισμός δαπανών Εκπαίδευσης ανά βαθμίδα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	:	1.617	1.804	2.098	2.264	2.457
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	:	1.936	2.178	2.487	2.631	2.942
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	:	1.043	1.179	1.410	1.484	1.574
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	:	0	0	0	0	0
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	:	54	83	70	109	105
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	:	339	378	417	428	480
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	:	654	773	1.130	1.038	831
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		5.508	5.643	6.395	7.612	8.389

	2006	2007	2008	2009	2010
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.452	2.640	2.895	3.027	2.789
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	2.922	3.158	3.488	3.653	3.348
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.134	2.120	2.198	2.120	1.935
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	0	0	0	0	0
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	133	148	166	182	275
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	73	72	82	622	542
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	233	219	301	206	391
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	7.947	8.357	9.130	9.810	9.280

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.878	2.675	2.485	2.467	2.359	2.376
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	3.280	2.940	2.610	2.366	2.244	2.259
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	1.912	1.869	1.634	1.602	1.657	1.450
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	5	5	4	3	4	5
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	257	323	448	346	333	372
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	574	551	620	629	698	703
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	276	294	473	345	322	325
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	9.182	8.657	8.274	7.758	7.617	7.490

Σημείωση: Για τις κατηγορίες Μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση δεν υπάρχουν στοιχεία.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση συνιστά το 18%-27% του συνόλου, ούσα αυξημένη το 2006 (27%), ενώ από το 2009 έως το 2015 σταθεροποιήθηκε στο 21-22% και το 2016 μειώθηκε στο 19%,

αφού αυξήθηκε κατά το ίδιο έτος η δαπάνη σε όλες τις υπόλοιπες βαθμίδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά της δαπάνης σε μη επιμερισμένες κατηγορίες δαπάνης έχουν μειωθεί σημαντικά μετά το 2006 ως ποσοστό του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης, παραμένοντας σε χαμηλά επίπεδα έκτοτε (€325 εκατ. το 2016, ήτοι το 4% του συνόλου, από €1.130 εκατ., δηλ. 15% το 2003).

Πίνακας 2.15. Ποσοστά επιμέρους δαπανών (κατανομή δαπάνης) εκπαίδευσης ανά βαθμίδα¹¹

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	29%	28%	28%	28%	29%	31%	32%	32%
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	34%	34%	33%	33%	35%	37%	38%	38%
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	18%	18%	19%	19%	19%	27%	25%	24%
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	1%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	2%
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	6%	6%	5%	5%	6%	1%	1%	1%
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	12%	12%	15%	13%	10%	3%	3%	3%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	31%	30%	31%	31%	30%	32%	31%	32%
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	37%	36%	36%	34%	32%	30%	29%	30%
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	22%	21%	21%	22%	20%	21%	22%	19%
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	2%	3%	3%	4%	5%	4%	4%	5%
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	6%	6%	6%	6%	7%	8%	9%	9%
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	2%	4%	3%	3%	6%	4%	4%	4%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

2.3.1 ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση¹², οι δαπάνες το 2016 φθάνουν σε ονομαστικές τιμές τα €2.376 εκατ. και σε πραγματικές τιμές τα €2.739 εκατ. Σε ονομαστικές τιμές, αλλά και σε πραγματικές τιμές, η συνολική δαπάνη της εκπαίδευσης είναι πολύ κοντά στις τιμές του 2004. Από τις επιμέρους κατηγορίες που αποτελούν τη δαπάνη για την εκπαίδευση, η αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 2016 στα €2.338 εκατ. και η ενδιάμεση ανάλωση στα €35 εκατ. Η αποζημίωση των εργαζομένων αποτελεί διαχρονικά την κύρια δαπάνη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία συνιστά το συντριπτικό 98,4% του συνόλου της δαπάνης το 2016. Το ποσοστό αυτό δεν μεταβάλλεται σημαντικά από έτος σε έτος κατά το υπό εξέταση διάστημα, αλλά έχει αυξηθεί ελαφρά από το 2001, όταν και βρισκόταν στο 96,5%. Η ενδιάμεση ανάλωση συνιστά διαχρονικά ένα ποσοστό της τάξης του 1,5-3,5% του συνόλου, το οποίο έχει μειωθεί από το 2010 και μετά ως ποσοστό του συνόλου της δαπάνης για πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη συνολική δαπάνη για πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καταγράφονται κυρίως πτωτικές τάσεις στις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές από το 2009 και μετά. Οι αρνητικές μεταβολές την τελευταία δεκαετία σημειώνονται σε όλα τα έτη, με εξαίρεση το 2011 (+7%) και το 2016 (+1%), όπου καταγράφονται θετικές ετήσιες μεταβολές στο σύνολο της δαπάνης. Το 2012 σημειώνεται αρνητική μεταβολή της τάξης του -5%.

¹¹ Έχει αφαιρεθεί η στήλη «Εκπαίδευση μη κατηγοριοποιημένη ως προς τη βαθμίδα» καθώς τα ποσά είναι πάρα πολύ μικρά από το 2011 -2016 και μηδενικά από το 2000-2010 και η κατανομή τους στο σύνολο ελάχιστη

¹² Προσχολική και πρωτοβάθμια

Πίνακας 2.16. Δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές εκατ. €)

Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	Σύνολο δαπάνης
2001	56,0	1.561,0	0,0	1.617,0
2002	60,0	1.744,0	0,0	1.804,0
2003	66,0	2.032,0	0,0	2.098,0
2004	75,0	2.189,0	0,0	2.264,0
2005	88,0	2.369,0	0,0	2.457,0
2006	92,0	2.360,0	0,0	2.452,0
2007	86,0	2.554,0	0,0	2.640,0
2008	86,0	2.809,0	0,0	2.895,0
2009	88,0	2.939,0	0,0	3.027,0
2010	48,0	2.741,0	0,0	2.789,0
2011	68,0	2.809,0	1,0	2.878,0
2012	55,0	2.619,0	1,0	2.675,0
2013	41,0	2.443,0	1,0	2.485,0
2014	29,0	2.436,0	2,0	2.467,0
2015	28,0	2.327,0	4,0	2.359,0
2016	35,0	2.338,0	3,0	2.376,0

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 2.17. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Συνολική δαπάνη
2001	3,5%	96,5%	100,0%
2002	3,3%	96,7%	100,0%
2003	3,1%	96,9%	100,0%
2004	3,3%	96,7%	100,0%
2005	3,6%	96,4%	100,0%
2006	3,8%	96,2%	100,0%
2007	3,3%	96,7%	100,0%
2008	3,0%	97,0%	100,0%
2009	2,9%	97,1%	100,0%
2010	1,7%	98,3%	100,0%
2011	2,4%	97,6%	100,0%
2012	2,1%	97,9%	100,0%
2013	1,6%	98,3%	100,0%
2014	1,2%	98,7%	100,0%
2015	1,2%	98,6%	100,0%
2016	1,5%	98,4%	100,0%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: Επειδή τα ποσά στον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου είναι πάρα πολύ μικρά και η κατανομή τους στο σύνολο οριακή, έχουμε παραλείψει την αντίστοιχη στήλη με τα σχετικά ποσοστά

Οι ετήσιες αυτές ποσοστιαίες μεταβολές ακολουθούν την τάση των μεταβολών στην αποζημίωση των εργαζομένων, αφού η συγκεκριμένη δαπάνη αποτελεί πάνω από το 90% του συνόλου της δαπάνης της συγκεκριμένης βαθμίδας. Έτσι, οι αρνητικές και θετικές ετήσιες μεταβολές της αποζημίωσης των εργαζομένων είναι παραπλήσιες με εκείνες των συνολικών δαπανών. Η ενδιάμεση ανάλωση, ως μικρότερο μέγεθος, παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, ακόμη και εν μέσω κρίσης, αφού μειώνεται σημαντικά το 2010 για παράδειγμα (-42%) και αυξάνεται ισόποσα το αμέσως επόμενο έτος. Το 2016 η συγκεκριμένη δαπάνη έχει αυξηθεί κατά 25% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

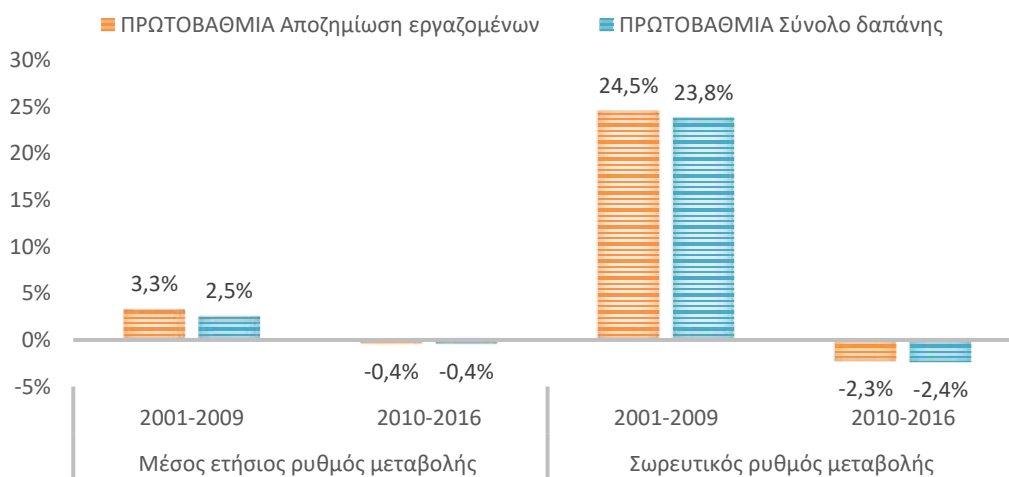
Πίνακας 2.18. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές αποπληθωρισμένων δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Σύνολο δαπάνης
2002	0%	4%	4%
2003	5%	11%	11%
2004	8%	2%	3%
2005	14%	5%	5%
2006	1%	-3%	-3%
2007	-9%	5%	4%
2008	-7%	2%	2%
2009	-5%	-3%	-3%
2010	-42%	-1%	-3%
2011	47%	6%	7%
2012	-17%	-5%	-5%
2013	-21%	-2%	-2%
2014	-29%	0%	0%
2015	-1%	-2%	-2%
2016	26%	1%	2%

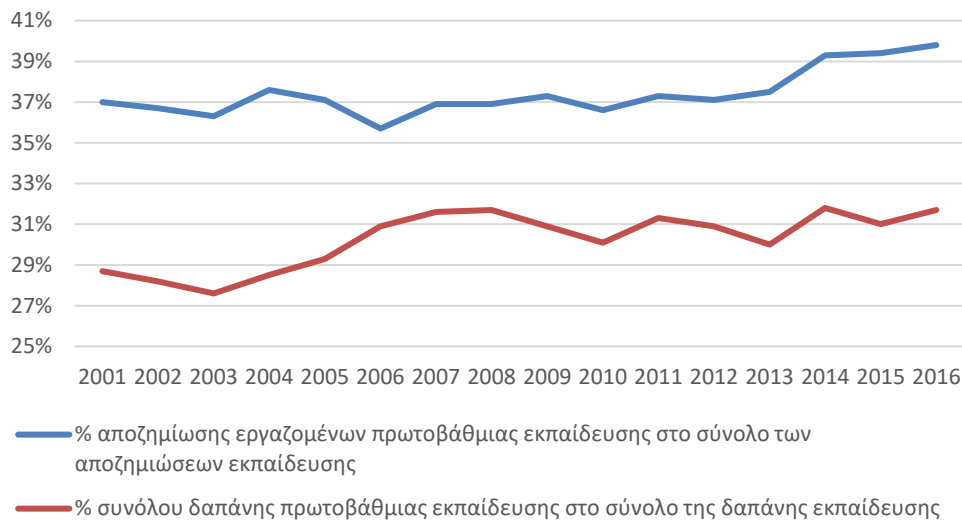
Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σε ό,τι αφορά τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής, αλλά και τον σωρευτικό ρυθμό μεταβολής για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση προκύπτει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής κυμαίνεται στο 2,5% και στο -0,4% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους, ενώ ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής στο 23,8% και -2,4% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους. Τα ποσοστά αυτά είναι παραπλήσια για την αποζημίωση των εργαζομένων και πολύ υψηλότερα σε σχέση με τους σχετικούς ρυθμούς μεταβολής, μέσο ετήσιο και σωρευτικό, ως προς το ΑΕΠ της χώρας που είδαμε στην προηγούμενη ενότητα.

Διάγραμμα 2.7. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 2.8. Κατανομή δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 2.19. Συνολική δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)

ΕΤΟΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ*	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
2001	1.617,0	56,0	1.617,0
2002	1.804,0	60,0	1.804,0
2003	2.098,0	63,0	2.098,0
2004	2.264,0	75,0	2.264,0
2005	2.457,0	88,0	2.457,0
2006	2.452,0	92,0	2.452,0
2007	2.640,0	86,0	2.640,0
2008	2.895,0	85,0	2.895,0
2009	3.027,0	88,0	3.027,0
2010	2.789,0	48,0	2.789,0
2011	2.753,0	175,0	2.878,0
2012	2.482,0	193,0	2.675,0
2013	2.290,0	195,0	2.485,0
2014	2.310,0	157,0	2.467,0
2015	2.203,0	156,0	2.359,0
2016	2.200,0	176,0	2.376,0

Σημείωση: Από το 2012 έως το 2016, τα ποσά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αφορούν ενδιάμεση ανάλωση και αποζημιώσεις εργαζομένων, ενώ μέχρι και το 2011 αφορούσαν Άλλες τρέχουσες πληρωμές, πληρωτέες στον υποτομέα Κεντρικής Διοίκησης S1311.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Στο Διάγραμμα 2.8 απεικονίζεται η δαπάνη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης διαχρονικά, από το 2000 έως το 2016. Η δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί το 27-32% της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται από το 2003 έως το 2008 και κατόπιν αυξομειώνεται στην περίοδο μετά την έναρξη της κρίσης. Αντίστοιχα, η αποζημίωση των εργαζομένων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των αποζημιώσεων εργαζομένων της εκπαίδευσης συνιστά ένα ελαφρώς μεγαλύτερο ποσοστό, το οποίο κυμαίνεται κατά την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ 36% και 40%. Μετά την έναρξη της κρίσης,

το ποσοστό αυξάνεται, φθάνοντας το 2016 στο υψηλότερο σημείο του κατά την περίοδο 2000-2016 (40%).

Τέλος, σε σχέση με την δαπάνη ανά τομέα, αυτή προέρχεται σχεδόν εξολοκλήρου από την Κεντρική Κυβέρνηση. Ωστόσο, υπάρχουν μικρά ποσά τα οποία διοχετεύονται μέσα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και συγκεκριμένα από την κατηγορία δαπάνης Άλλες τρέχουσες πληρωμές, πληρωτέες στον υποτομέα Κεντρικής Διοίκησης S1311, μέχρι και το 2011. Επιπρόσθετα, από το 2011 και μετά, εμφανίζονται (από μηδενικά τα προηγούμενα χρόνια) θετικά ποσά στον φορέα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στις κατηγορίες της Ενδιάμεσης ανάλωσης και της Αποζημίωσης εργαζομένων.

2.3.2 ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι δαπάνες το 2016 φθάνουν σε ονομαστικές τιμές τα €2.259 εκατ. (κοντά στα επίπεδα του 2002) και σε πραγματικές τιμές τα €2.605 εκατ. Από τις επιμέρους κατηγορίες που αποτελούν τη δαπάνη για την εκπαίδευση, η αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 2016 στα €2.556 εκατ. και η ενδιάμεση ανάλωση μόλις στα €3 εκατ. Η αποζημίωση των εργαζομένων αποτελεί διαχρονικά την κύρια δαπάνη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία συνιστά σχεδόν το σύνολο της δαπάνης. Το ποσοστό αυτό δεν μεταβάλλεται σημαντικά από έτος σε έτος κατά το υπό εξέταση διάστημα, αλλά έχει αυξηθεί από το 2006 και μετά, όταν και βρισκόταν στο 96,8%. Η ενδιάμεση ανάλωση συνιστά από το 2012 και μετά ένα οριακό ποσοστό της τάξης του 0,1% του συνόλου, το οποίο είχε αρχίσει να μειώνεται από το 2007 και μετά, αφού το 2006 είχε φθάσει στο 3,2%.

Στη συνολική δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καταγράφονται κυρίως πτωτικές τάσεις στις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές από το 2009 και μετά. Οι αρνητικές μεταβολές την τελευταία δεκαετία σημειώνονται σε όλα τα έτη, με εξαίρεση το 2011 (+1,4%) και το 2016 (+1,2%), όπου καταγράφονται θετικές ετήσιες μεταβολές στο σύνολο της δαπάνης, όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2012 σημειώνεται αρνητική μεταβολή της τάξης του - 8,6% και το 2014 η μείωση αγγίζει το 9%.

Πίνακας 2.20. Δαπάνες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές, εκατ. €)

Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Σύνολο δαπάνης
2001	57,0	1.879,0	1.936,0
2002	61,0	2.117,0	2.178,0
2003	60,0	2.427,0	2.487,0
2004	75,0	2.556,0	2.631,0
2005	90,0	2.852,0	2.942,0
2006	94,0	2.828,0	2.922,0
2007	86,0	3.072,0	3.158,0
2008	85,0	3.403,0	3.488,0
2009	90,0	3.563,0	3.653,0
2010	48,0	3.300,0	3.348,0
2011	50,0	3.230,0	3.280,0
2012	1,0	2.939,0	2.940,0
2013	1,0	2.609,0	2.610,0
2014	0,0	2.366,0	2.366,0
2015	3,0	2.241,0	2.244,0
2016	3,0	2.256,0	2.259,0

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 2.21. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές πραγματικών/ αποπληθωρισμένων δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Σύνολο δαπάνης
2002	-0,4%	4,9%	4,7%
2003	-6,1%	9,4%	9,0%
2004	18,9%	0,2%	0,6%
2005	16,2%	8,0%	8,3%
2006	1,3%	-3,8%	-3,6%
2007	-11,3%	5,3%	4,8%
2008	-8,1%	3,0%	2,7%
2009	-2,2%	-3,3%	-3,2%
2010	-43,6%	-2,1%	-3,1%
2011	7,8%	1,3%	1,4%
2012	-98,0%	-7,2%	-8,6%
2013	5,3%	-6,5%	-6,5%
2014	-100%	-8,8%	-8,9%
2015	-	-3,3%	-3,2%
2016	0,5%	1,2%	1,2%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Οι ετήσιες αυτές ποσοστιαίες μεταβολές ακολουθούν την τάση των μεταβολών στην αποζημίωση των εργαζομένων, αφού η συγκεκριμένη δαπάνη αποτελεί πάνω και αυτή σχεδόν τη συνολική δαπάνης της συγκεκριμένης βαθμίδας. Έτσι, οι αρνητικές και θετικές ετήσιες μεταβολές της αποζημίωσης των εργαζομένων είναι παραπλήσιες με εκείνες των συνολικών δαπανών, όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η ενδιάμεση ανάλωση, ως μικρότερο μέγεθος, παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, ακόμη και εν μέσω κρίσης, αφού μηδενίζεται το 2014 για παράδειγμα και αυξάνεται στα €3 εκατ. το 2015, παραμένοντας στα ίδια επίπεδα και το 2016.

Πίνακας 2.22. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση

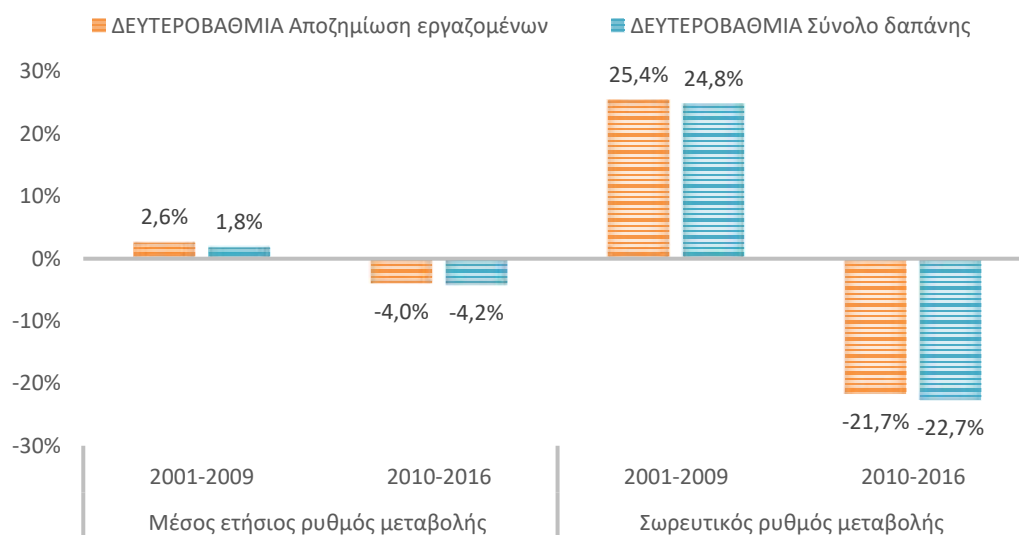
Έτος	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Συνολική δαπάνη
2001	2,9%	97,1%	100,0%
2002	2,8%	97,2%	100,0%
2003	2,4%	97,6%	100,0%
2004	2,9%	97,1%	100,0%
2005	3,1%	96,9%	100,0%
2006	3,2%	96,8%	100,0%
2007	2,7%	97,3%	100,0%
2008	2,4%	97,6%	100,0%
2009	2,5%	97,5%	100,0%
2010	1,4%	98,6%	100,0%
2011	1,5%	98,5%	100,0%
2012	0,0%	100,0%	100,0%
2013	0,0%	100,0%	100,0%
2014	0,0%	100,0%	100,0%
2015	0,1%	99,9%	100,0%
2016	0,1%	99,9%	100,0%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σε ό,τι αφορά τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής, αλλά και τον σωρευτικό ρυθμό μεταβολής για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκύπτει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής κυμαίνεται στο 1,8% και στο -4,2% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους, ενώ ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής στο 24,8% και

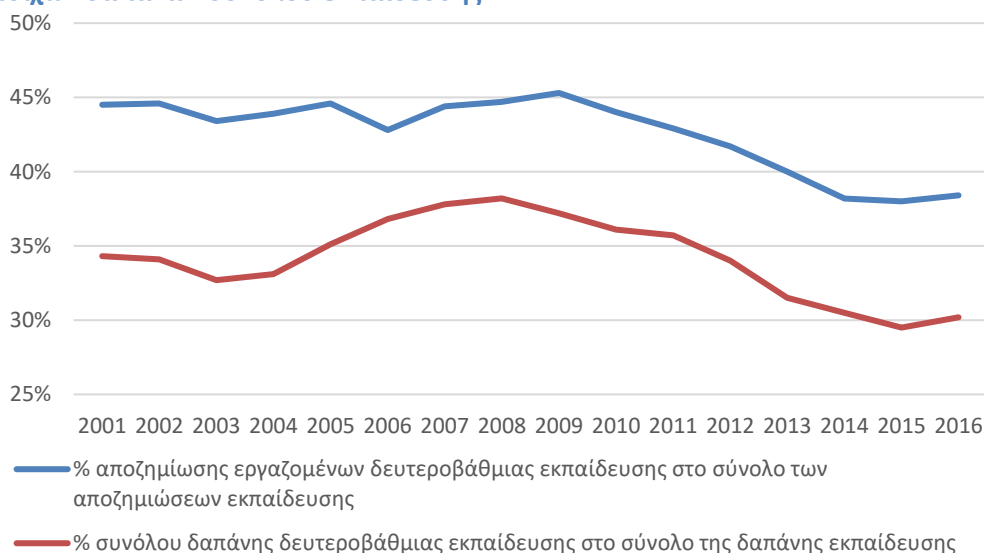
-22,7% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους. Η σωρευτική μείωση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τόσο της συνολικής δαπάνης, όσο και της δαπάνης αποζημίωσης των εργαζομένων, είναι εντονότερη για το διάστημα μετά την κρίση (2010-2016) σε σχέση με τις αντίστοιχες μεταβολές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Διάγραμμα 2.9. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 2.10. Κατανομή δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Η δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης το 2016 αποτελεί το 30,2% της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης. Το ποσοστό αυτό μειώνεται σταθερά από το 2008 και μετά, όταν και είχε φτάσει στο ανώτατο σημείο του για την υπό εξέταση περίοδο (38,2%). Αντίστοιχα, η αποζημίωση των εργαζομένων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των

αποζημιώσεων εργαζομένων της εκπαίδευσης συνιστά ένα μεγαλύτερο ποσοστό, το οποίο κυμαίνεται κατά την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ 38% και 45% και ακολουθεί την ίδια τάση με το ποσοστό της συνολικής δαπάνης, δηλ. μετά την έναρξη της κρίσης, το ποσοστό μειώνεται, φθάνοντας το 2016 στο χαμηλότερο σημείο του κατά την περίοδο 2000-2016 (38%).

Πίνακας 2.23. Συνολική δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά τομέα (ονομαστικές τιμές σε εκατ. €)

ΕΤΟΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
2001	1.936,0	55,0	1.936,0
2002	2.178,0	60,0	2.178,0
2003	2.487,0	63,0	2.487,0
2004	2.631,0	75,0	2.631,0
2005	2.942,0	89,0	2.942,0
2006	2.922,0	92,0	2.922,0
2007	3.158,0	85,0	3.158,0
2008	3.488,0	85,0	3.488,0
2009	3.653,0	88,0	3.653,0
2010	3.348,0	47,0	3.348,0
2011	3.280,0	50,0	3.280,0
2012	2.940,0	0,0	2.940,0
2013	2.610,0	0,0	2.610,0
2014	2.366,0	0,0	2.366,0
2015	2.244,0	0,0	2.244,0
2016	2.259,0	0,0	2.259,0

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Τέλος, σε σχέση με την δαπάνη ανά τομέα, αυτή προέρχεται σχεδόν εξολοκλήρου και εδώ από την Κεντρική Κυβέρνηση. Υπάρχουν μικρά ποσά τα οποία διοχετεύονται μέσα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση μέχρι και το 2011 και συγκεκριμένα, όπως και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, από την κατηγορία δαπάνης Άλλες τρέχουσες πληρωμές, από τις οποίες πληρωτέες στον υποτομέα Κεντρικής Διοίκησης S1311.

2.3.3 ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι δαπάνες το 2016 φθάνουν σε πραγματικές τιμές τα €1.672 εκατ. και σε ονομαστικές τιμές τα €1.450, δηλαδή πολύ κοντά στις τιμές της τριετίας 2003-2005. Από τις επιμέρους κατηγορίες που αποτελούν τη δαπάνη για την εκπαίδευση, η αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 2016 στα €936 εκατ. και η ενδιάμεση ανάλωση στα €364 εκατ. Η αποζημίωση των εργαζομένων αποτελεί διαχρονικά την κύρια δαπάνη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία συνιστά το 65% του συνόλου της δαπάνης το 2016. Το ποσοστό αυτό έχει μεταβληθεί από έτος σε έτος κατά το υπό εξέταση διάστημα και έχει μειωθεί σημαντικά από το 2001, όταν και βρισκόταν στο 73%.

Η ενδιάμεση ανάλωση συνιστά διαχρονικά ένα ποσοστό της τάξης του 25-28% του συνόλου, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τα αντίστοιχα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ένα όχι αμελητέο ποσοστό στο σύνολο της δαπάνης από το 2006 και μετά αποτελεί και ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου, ο οποίος συνιστά το 9% το 2007, μειούμενος όμως στο 5,5% από το 2011 και μετά και φθάνοντας μέχρι το 3% το 2016. Οι

λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις και φόροι αποτελούν το 3-4% της συνολικής δαπάνης από το 2008 και μετά, ενώ από το 2010 και μετά έχουν αυξηθεί σαν ποσοστό επί του συνόλου της δαπάνης και οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου, φθάνοντας το 2,5% το 2016.

Πίνακας 2.24. Δαπάνες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ονομαστικές τιμές, εκατ. €)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	261	293	397	416	409	510	572	580
Αποζημίωση εργαζομένων	765	868	992	1.047	1.142	1.379	1.265	1.355
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	1	1	2	1	2	2	10	7
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	5	5	6	6	6	13	20	17
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	5	5	5	6	6	51	55	60
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	6	7	8	8	9	179	198	179
Συνολική δαπάνη	1.043	1.179	1.410	1.484	1.574	2.134	2.120	2.198

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	558	513	507	468	456	386	471	364
Αποζημίωση εργαζομένων	1.326	1.181	1.198	1.212	1.001	1.040	1.003	936
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	6	8	6	4	5	4	3	3
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	18	28	35	40	26	33	35	36
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	75	69	60	45	55	55	61	63
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	137	136	106	100	91	84	84	48
Συνολική δαπάνη	2.120	1.935	1.912	1.869	1.634	1.602	1.657	1.450

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Στη συνολική δαπάνη για τριτοβάθμια εκπαίδευση, καταγράφονται κυρίως πτωτικές τάσεις στις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές από το 2007 και μετά. Οι αρνητικές μεταβολές την τελευταία δεκαετία σημειώνονται σε όλα τα έτη, με εξαίρεση το 2011 (+2%) και το 2015 (+6%), όπου καταγράφονται θετικές ετήσιες μεταβολές. Το 2009 η πτώση φθάνει το 11%, ενώ το 2016 ξεπερνά το 12%. Οι ετήσιες αυτές ποσοστιαίες μεταβολές δεν ακολουθούν πάντα την τάση των μεταβολών στην αποζημίωση των εργαζομένων, όπως γίνεται στις άλλες δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες όπως είδαμε.

Πίνακας 2.25. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	25%	25%	28%	28%	26%	24%	27%	26%
Αποζημίωση εργαζομένων	73%	74%	70%	71%	73%	65%	60%	62%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	0%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	1%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	0%	0%	0%	0%	0%	2%	3%	3%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	1%	1%	1%	1%	1%	8%	9%	8%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	26%	27%	27%	25%	28%	24%	28%	25%
Αποζημίωση εργαζομένων	63%	61%	63%	65%	61%	65%	61%	65%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	1%	1%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	4%	4%	3%	2%	3%	3%	4%	4%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	6%	7%	6%	5%	6%	5%	5%	3%
Συνολική δαπάνη	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Η αποζημίωση των εργαζομένων μειώνεται κατά 13% το 2012 για παράδειγμα, όταν η πτώση στο σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση έφθανε στο -8%, λόγω της ανόδου

της δαπάνης για ενδιάμεση ανάλωση κατά το ίδιο έτος κατά 3% που εξομάλυνε την μείωση των αποζημιώσεων. Η ενδιάμεση ανάλωση ωστόσο παρουσιάζει και εδώ σημαντικές διακυμάνσεις, ακόμη και εν μέσω κρίσης, αφού από το 2010 και μετά εναλλάσσονται οι αυξομειώσεις. Ως προς την αποζημίωση των εργαζομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτή αυξάνεται εντός της κρίσης, το 2011 (5%), 2012 (3%) και το 2014 (4%), ενώ το 2016 μειώνεται κατά 6%.

Πίνακας 2.26. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές αποπληθωρισμένων δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	5%	29%	0%	-5%	21%	9%	-6%
Αποζημίωση εργαζομένων	6%	9%	0%	6%	17%	-11%	0%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	-7%	91%	-52%	94%	-3%	385%	-35%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	-7%	15%	-5%	-3%	110%	49%	-21%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	-7%	-5%	14%	-3%	725%	5%	1%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	9%	9%	-5%	9%	1830%	7%	-16%
Συνολική δαπάνη	5%	14%	0%	3%	32%	-4%	-4%

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	-11%	-3%	2%	-6%	3%	-15%	25%	-22%
Αποζημίωση εργαζομένων	-10%	-6%	5%	3%	-13%	4%	-1%	-6%
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	-21%	41%	-22%	-32%	32%	-20%	-23%	1%
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	-2%	64%	29%	17%	-32%	28%	8%	4%
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	15%	-3%	-10%	-23%	29%	1%	13%	4%
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	-29%	5%	-19%	-4%	-4%	-7%	2%	-42%
Συνολική δαπάνη	-11%	-4%	2%	0%	-8%	-1%	6%	-12%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

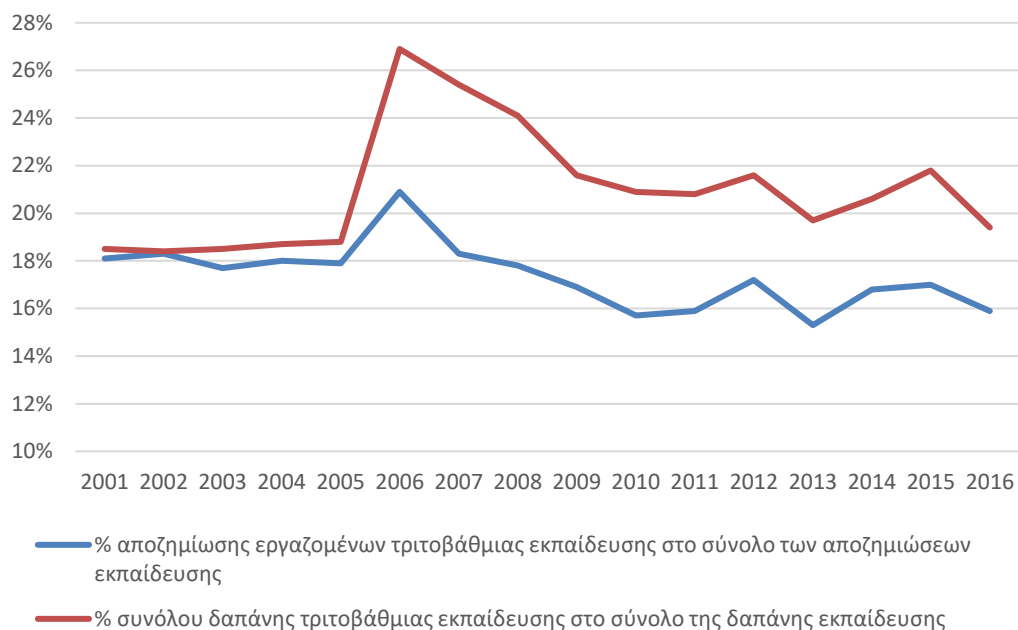
Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σε ό,τι αφορά τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής, αλλά και τον σωρευτικό ρυθμό μεταβολής για τις περιόδους 2001-2009 και 2010-2016 στο σύνολο της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση προκύπτει ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής κυμαίνεται στο 2,7% και στο -2,5% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους, ενώ ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής στο 34,4% και -14% αντίστοιχα για τις δύο περιόδους. Τα ποσοστά αυτά είναι παραπλήσια για την αποζημίωση των εργαζομένων ως προς τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής, αλλά διαφορετικά ως προς τον σωρευτικό. Συγκεκριμένα, ο σωρευτικός ρυθμός μεταβολής την περίοδο 2001-2009 στην αποζημίωση των εργαζομένων φθάνει το 14,6%, πολύ χαμηλότερα δηλαδή από το σύνολο της δαπάνης, ενώ και η αρνητική μεταβολή την περίοδο 2010-2016 είναι της τάξης του -9,2%.

Στο Διάγραμμα 2.11 απεικονίζεται η δαπάνη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης διαχρονικά, από το 2001 έως το 2016. Η δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη συγκεκριμένη περίοδο αποτελεί το 27-32% της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται κατακόρυφα το 2006, φθάνοντας στο 27% (από 19% το 2005) ενώ ακολούθως ξεκινάει μια πτωτική πορεία η οποία αναστέλλεται μόνο το 2012 και το 2015. Αντίστοιχα, η αποζημίωση των εργαζομένων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των αποζημιώσεων εργαζομένων της εκπαίδευσης συνιστά ένα αρκετά χαμηλότερο ποσοστό, το οποίο κυμαίνεται κατά την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ 15% και 21% (το 2006). Οι μειώσεις που καταγράφονται μετά το 2006 είναι αντίστοιχες με εκείνες του συνόλου αλλά λιγότερο έντονες. Να σημειωθεί τέλος ότι η δαπάνη για την

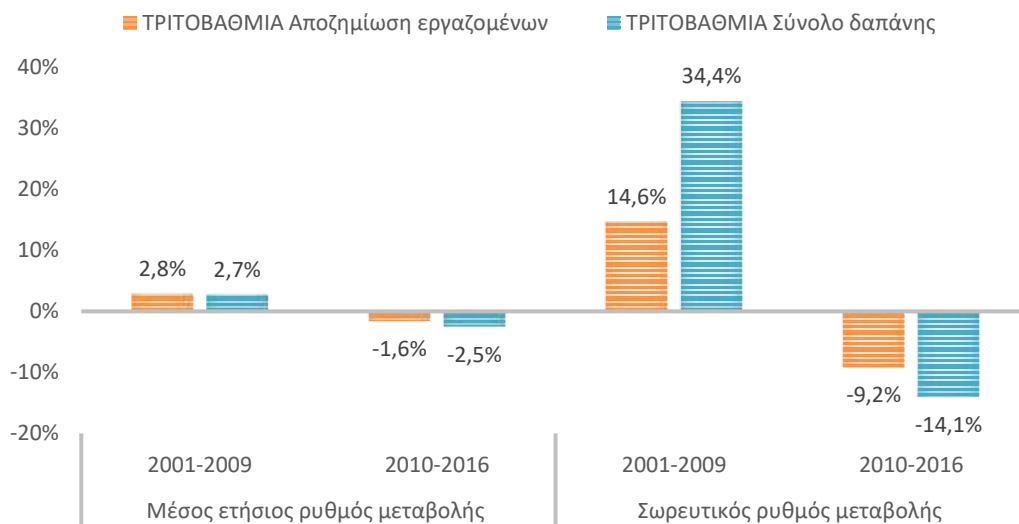
τριτοβάθμια εκπαίδευση ως προς τους κρατικούς τομείς προέρχεται εξολοκλήρου από την Κεντρική Κυβέρνηση.

Διάγραμμα 2.11. Κατανομή δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστά αντίστοιχων δαπανών συνόλου εκπαίδευσης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 2.12. Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής και σωρευτικός ρυθμός μεταβολής περιόδων 2001-2009 και 2010-2016 στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σύνολο δαπάνης και αποζημίωση εργαζομένων)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΕ

Το κεφάλαιο αυτό συγκρίνει τη δομή και διάρθρωση της δαπάνης εκπαίδευσης στην Ελλάδα με εκείνη των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. Ειδικότερα, εξετάζει από συγκριτική σκοπιά την εξέλιξη της εκπαιδευτικής δαπάνης, ως ποσοστού του ΑΕΠ, τη σύνθεσή της σε κατηγορίες δαπάνης, και τη διάρθρωσή της ανά φορέα χρηματοδότησης, και ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι, καθώς τα εκπαιδευτικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών διαφέρουν μεταξύ τους στην οργάνωση, τη διοίκηση και τη χρηματοδότησή τους τα δεδομένα που παρατίθενται εδώ, χρειάζονται ιδιαίτερη προσοχή στην ερμηνεία τους και την εξαγωγή συμπερασμάτων.

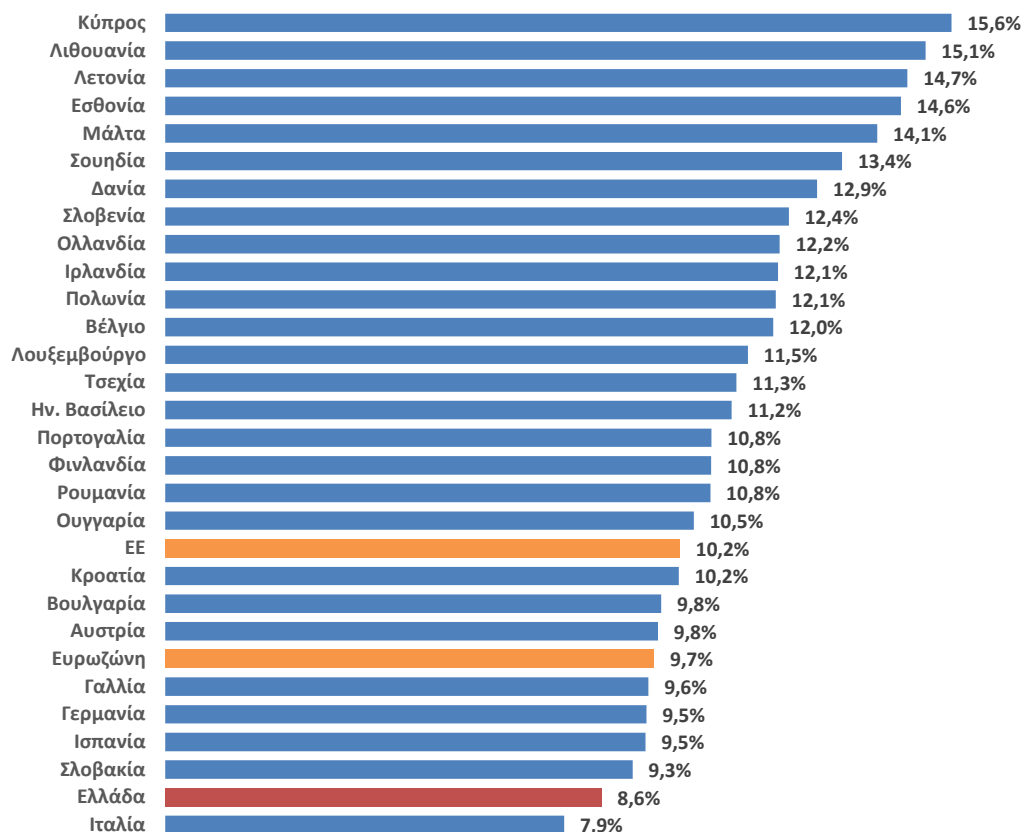
3.1 Σύνολο εκπαίδευσης

Από το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, το ποσοστό της δαπάνης για την εκπαίδευση ως προς το σύνολο της δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης είναι υψηλότερο στην Κύπρο, φθάνοντας το 2016 το 15,6% (Διάγραμμα 3.1). Ακολουθεί η Λιθουανία με ποσοστό 15,1%, η Λετονία (14,6%) και η Εσθονία (14,6%). Οι χώρες αυτές συγκεντρώνουν σχετικά ποσοστά τα οποία είναι υψηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου (10,2% στην ΕΕ και 9,7% στην Ευρωζώνη). Η Ελλάδα βρίσκεται στην προτελευταία θέση στη σχετική κατάταξη, με ποσοστό 8,6% ενώ στην τελευταία θέση εμφανίζεται η Ιταλία, με ποσοστό 7,9%.

Ακολούθως, το ποσοστό της δαπάνης για το σύνολο της εκπαίδευσης ως προς το ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000-2016 κυμαίνεται μεταξύ 3,6% (2006-2007) και 4,6% (2013). Το 2016 το ποσοστό αυτό φθάνει το 4,3% στην Ελλάδα, κάτω από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο τόσο της ΕΕ (4,7%), όσο και της Ευρωζώνης (4,6%), ο οποίος διαχρονικά βρίσκεται κοντά στο 5% στην πρώτη ζώνη και κοντά στο 4,7% στη δεύτερη. Χώρες όπως το Βέλγιο, η Δανία, η Εσθονία, η Κύπρος, η Φινλανδία, η Σουηδία διατηρούν ένα ποσοστό άνω του 6% του ΑΕΠ τους για την εκπαίδευση, ενώ στις χαμηλότερες κατηγορίες, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, ανήκουν χώρες όπως Βουλγαρία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Ρουμανία και η Σλοβακία που διαθέτουν κάτω από το 4% του ΑΕΠ τους ως δαπάνη για την εκπαίδευση.

Όσον αφορά στα ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση ανά χώρα (Πίνακας 3.2), στην Ελλάδα, το 79% του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης διοχετεύεται στην αποζημίωση των εργαζομένων, το 7% αφορά δαπάνες ενδιάμεσης ανάλωσης, το 2% Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις, το 1% Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις και το 11% δαπάνη κεφαλαίου. Η Ελλάδα βρίσκεται πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο ως προς το ποσοστό της αποζημίωσης εργαζομένων στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης, ο οποίος κυμαίνεται στο 62% και 66% αντίστοιχα για την ΕΕ και την Ευρωζώνη. Οι χώρες που έχουν παραπλήσιο ποσοστό με την Ελλάδα (πάνω από 70%) είναι το Βέλγιο (78%), η Βουλγαρία (74%), η Κροατία (72%), η Ιταλία (77%), η Κύπρος (73%) και η Πορτογαλία (72%). Οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά αποζημίωσης εργαζομένων επί του συνόλου της δαπάνης (κάτω από 50%) είναι η Φινλανδία (49%), η Σουηδία (45%) και το Ην. Βασίλειο (47%) και η Δανία (50%).

Διάγραμμα 3.1. Ποσοστό δαπάνης για την εκπαίδευση ως προς το σύνολο της δαπάνης Γενικής Κυβέρνησης στις χώρες της ΕΕ, 2016

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.1. Δαπάνη συνόλου εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΕ	:	4,9	5,0	5,1	5,0	5,0	5,0	4,9
Ευρωζώνη	4,7	4,7	4,8	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6
Βέλγιο	5,5	5,6	5,8	5,9	5,6	5,7	5,6	5,5
Βουλγαρία	4,2	3,7	3,8	4,2	4,0	4,2	3,6	3,6
Τσεχία	4,4	4,5	4,9	5,2	4,8	4,8	4,9	4,7
Δανία	6,3	6,4	6,6	6,6	6,6	6,4	6,2	5,9
Γερμανία	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	3,9
Εσθονία	6,8	6,8	7,0	6,6	6,3	6,0	6,0	5,9
Ιρλανδία	4,3	4,4	4,1	4,1	4,1	4,1	4,0	4,3
Ελλάδα	3,9	3,7	3,9	4,3	4,1	4,2	3,6	3,6
Ισπανία	4,1	4,0	4,0	4,0	4,1	3,9	4,0	4,0
Γαλλία	5,6	5,6	5,8	5,7	5,5	5,5	5,5	5,3
Κροατία	:	5,5	5,7	5,5	5,5	5,1	5,3	4,9
Ιταλία	4,4	4,5	4,5	4,6	4,4	4,5	4,5	4,5
Κύπρος	5,2	5,2	5,5	6,2	6,0	5,9	5,9	5,9
Λετονία	5,4	5,5	5,7	5,3	5,9	5,3	5,5	5,6
Λιθουανία	6,0	6,0	6,0	5,7	5,8	5,4	5,4	5,3
Λουξεμβούργο	4,3	4,5	4,7	5,0	5,0	5,0	4,6	4,5
Ουγγαρία	5,3	5,4	5,7	6,4	5,9	6,0	5,9	5,5
Μάλτα	5,1	5,7	5,8	5,9	5,5	5,4	5,5	5,2
Ολλανδία	4,8	4,8	5,1	5,3	5,3	5,2	5,2	5,1
Αυστρία	5,2	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	4,7

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Πολωνία	5,7	6,0	6,2	6,1	5,6	6,1	5,9	5,7
Πορτογαλία	6,6	6,7	6,8	6,7	6,9	6,9	6,6	6,2
Ρουμανία	3,1	3,7	4,0	3,5	3,6	3,6	4,1	3,8
Σλοβενία	6,1	6,4	6,4	6,3	6,4	6,6	6,3	5,9
Σλοβακία	3,5	3,4	3,3	4,2	3,6	3,8	3,9	3,5
Φινλανδία	5,9	5,9	6,1	6,3	6,2	6,1	6,0	5,8
Σουηδία	6,5	6,8	6,9	6,8	6,7	6,7	6,6	6,3
Ην. Βασίλειο	4,6	5,1	5,5	5,6	5,5	5,6	5,8	5,8

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΕ	4,9	5,3	5,3	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8	4,7
Ευρωζώνη	4,6	5,0	4,9	4,8	4,8	4,8	4,7	4,6	4,6
Βέλγιο	5,7	6,0	6,0	6,2	6,2	6,4	6,3	6,4	6,4
Βουλγαρία	4,0	4,1	3,6	3,4	3,3	3,7	4,1	4,0	3,4
Τσεχία	4,7	5,1	5,1	5,1	5,0	5,1	5,1	4,9	4,5
Δανία	6,1	6,9	7,1	6,8	7,0	6,9	7,1	7,0	6,9
Γερμανία	3,9	4,3	4,4	4,3	4,2	4,3	4,2	4,2	4,2
Εσθονία	6,7	7,2	6,6	6,2	6,3	6,0	5,7	6,1	5,9
Ιρλανδία	4,7	4,7	4,6	5,1	4,9	4,7	4,3	3,3	3,3
Ελλάδα	3,8	4,1	4,1	4,4	4,5	4,6	4,3	4,3	4,3
Ισπανία	4,2	4,6	4,5	4,4	4,2	4,1	4,1	4,1	4,0
Γαλλία	5,4	5,7	5,6	5,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,4
Κροατία	4,8	5,1	5,6	4,9	4,9	5,1	4,8	4,8	4,8
Ιταλία	4,4	4,6	4,4	4,1	4,1	4,1	4,0	4,0	3,9
Κύπρος	6,3	6,7	6,9	6,7	6,3	6,8	6,0	6,0	6,0
Λετονία	6,3	6,7	6,2	5,9	5,7	5,7	5,9	5,9	5,5
Λιθουανία	6,1	7,2	6,4	6,1	5,8	5,6	5,4	5,4	5,2
Λουξεμβούργο	4,8	5,5	5,7	5,6	5,8	5,1	4,9	4,9	4,9
Ουγγαρία	5,3	5,4	5,5	5,1	4,7	4,6	5,1	5,1	4,9
Μάλτα	5,2	5,4	5,6	5,7	5,8	5,8	5,6	5,5	5,4
Ολλανδία	5,3	5,7	5,6	5,5	5,5	5,4	5,4	5,3	5,3
Αυστρία	4,8	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	4,9	4,9	4,9
Πολωνία	5,6	5,4	5,5	5,4	5,4	5,3	5,3	5,3	5,0
Πορτογαλία	6,4	7,0	7,1	6,6	5,8	5,9	5,7	5,1	4,9
Ρουμανία	4,3	3,9	3,3	4,1	3,0	2,8	3,0	3,1	3,7
Σλοβενία	6,1	6,6	6,5	6,4	6,4	6,5	6,0	5,5	5,6
Σλοβακία	3,5	4,2	4,2	4,1	4,1	4,0	4,1	4,2	3,8
Φινλανδία	5,8	6,5	6,6	6,5	6,4	6,4	6,4	6,2	6,1
Σουηδία	6,4	6,8	6,5	6,4	6,5	6,6	6,6	6,5	6,6
Ην. Βασίλειο	6,0	6,5	6,5	6,0	5,7	5,1	5,0	4,9	4,7

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ως προς την κατανομή της δαπάνης αυτής στις εκπαιδευτικές βαθμίδες, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση διατηρεί τα πρωτεία σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Η Ελλάδα ωστόσο δαπανά το 2016 ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τις υπόλοιπες δαπάνες. Συγκεκριμένα δαπανά το 30% στην δευτεροβάθμια και το 32% του συνόλου στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, με ένα 19% να αποτελεί το ποσοστό που διοχετεύεται προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η Ελλάδα βρίσκεται έτσι κοντά στον ευρωπαϊκό μέσο όρο που είναι στο 32% του συνόλου για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση το 2016, στο 40% για την δευτεροβάθμια και στο 15% για την τριτοβάθμια. Μεγάλα ποσοστά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συναντάμε το 2016 στην Σουηδία (63%), στην Δανία (45%) και στην Κροατία (50%), όπου η μεγάλη πλειονότητα της εκπαιδευτικής δαπάνης διοχετεύεται στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ υψηλά ποσοστά προς την τριτοβάθμια παρουσιάζει η Φινλανδία (30% του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης).

Πίνακας 3.2. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση ανά χώρα (2016)

Χώρα	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Επιδότησεις	Φόροι*
ΕΕ	16%	62%	2%	1%
Ευρωζώνη	13%	66%	2%	1%
Βέλγιο	12%	78%	0%	0%
Βουλγαρία	18%	74%	0%	
Τσεχία	19%	57%	2%	0%
Δανία	18%	50%	0%	0%
Γερμανία	17%	57%	3%	0%
Εσθονία	22%	60%	0%	0%
Ιρλανδία	10%	68%	4%	0%
Ελλάδα	7%	79%	0%	0%
Ισπανία	7%	69%	0%	0%
Γαλλία	10%	70%	3%	1%
Κροατία	16%	72%	0%	0%
Ιταλία	10%	77%	2%	4%
Κύπρος	7%	73%	0%	0%
Λετονία	20%	62%	0%	0%
Λιθουανία	16%	66%	0%	??
Λουξεμβούργο	7%	65%	2%	0%
Ουγγαρία	19%	58%	0%	1%
Μάλτα	8%	61%	0%	0%
Ολλανδία	20%	59%	2%	1%
Αυστρία	17%	65%	1%	2%
Πολωνία	16%	68%	0%	0%
Πορτογαλία	10%	72%	6%	0%
Ρουμανία	11%	53%	0%	0%
Σλοβενία	19%	65%	1%	0%
Σλοβακία	19%	67%	0%	0%
Φινλανδία	22%	49%	0%	0%
Σουηδία	18%	45%	1%	9%
Ην. Βασίλειο	25%	47%	1%	0%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
ΕΕ	6%	7%	1%	6%
Ευρωζώνη	5%	6%	1%	6%
Βέλγιο	1%	1%	0%	7%
Βουλγαρία		1%		6%
Τσεχία	0%	3%	0%	19%
Δανία	15%	8%	0%	9%
Γερμανία	4%	12%	1%	7%
Εσθονία	5%	3%	0%	9%
Ιρλανδία	5%	5%	0%	7%
Ελλάδα	2%	1%	0%	11%
Ισπανία	16%	4%	0%	3%
Γαλλία	6%	4%	0%	6%
Κροατία	4%	2%	0%	5%
Ιταλία	0%	3%	0%	4%
Κύπρος	7%	3%	0%	9%
Λετονία	5%	2%	0%	11%
Λιθουανία	3%	3%	0%	12%
Λουξεμβούργο	3%	9%	0%	12%
Ουγγαρία	3%	15%	0%	4%
Μάλτα	7%	13%	0%	11%
Ολλανδία	4%	0%	5%	9%
Αυστρία	3%	7%	1%	5%
Πολωνία	6%	3%	0%	7%
Πορτογαλία	9%	1%	0%	2%
Ρουμανία	5%	12%	14%	6%
Σλοβενία	4%	5%	0%	6%
Σλοβακία	3%	5%	0%	4%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
Φινλανδία	8%	8%	0%	13%
Σουηδία	17%	3%	0%	7%
Ην. Βασίλειο	4%	15%	2%	6%

* επί παραγωγής και τρέχοντες εισοδήματος, πλούτου

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.3. Συνολική δαπάνη ανά βαθμίδα ως ποσοστό επί του συνόλου της δαπάνης στην εκπαίδευση, 2016

Χώρα	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	ΛΟΙΠΑ
ΕΕ (σημερινή σύνθεση)	32%	40%	15%	14%
Ευρωζώνη-19	31%	40%	16%	13%
Βέλγιο	32%	39%	14%	15%
Βουλγαρία	21%	50%	21%	8%
Τσεχία	22%	38%	15%	25%
Δανία	45%	25%	25%	5%
Γερμανία	30%	37%	20%	13%
Εσθονία	37%	25%	19%	19%
Ιρλανδία	43%	35%	16%	7%
Ελλάδα	32%	30%	19%	19%
Ισπανία	39%	37%	14%	9%
Γαλλία	26%	44%	12%	18%
Κροατία	50%	19%	22%	8%
Ιταλία	38%	45%	9%	8%
Κύπρος	28%	36%	19%	17%
Λετονία	37%	27%	14%	22%
Λιθουανία	18%	36%	16%	30%
Λουξεμβούργο	33%	33%	11%	23%
Ουγγαρία	27%	31%	17%	25%
Μάλτα	25%	38%	19%	17%
Ολλανδία	30%	40%	26%	4%
Αυστρία	29%	44%	15%	12%
Πολωνία	35%	28%	25%	12%
Πορτογαλία	31%	35%	13%	20%
Ρουμανία	20%	40%	27%	13%
Σλοβενία	37%	36%	19%	8%
Σλοβακία	37%	22%	15%	26%
Φινλανδία	21%	43%	30%	6%
Σουηδία	63%	16%	17%	5%
Ην. Βασίλειο	24%	48%	5%	23%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ανάλογη είναι η εικόνα και για τη δαπάνη αποζημίωσης των εργαζομένων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα, το 2016, το 40% της δαπάνης αποζημίωσης αφορά την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το 38% τη δευτεροβάθμια και το 16% την τριτοβάθμια. Στην ΕΕ και την Ευρωζώνη τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 35%, 46% και 12%, δηλαδή η δαπάνη αποζημίωσης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση συνιστά μεγαλύτερο μέρος της συνολικής δαπάνης αποζημίωσης για την εκπαίδευση. Οι χώρες με υψηλότερα ποσοστά της Ελλάδας για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι η Δανία (53%), η Ιρλανδία (51%), η Κροατία (53%), η Σλοβακία (45%) και η Σουηδία (70%). Στον αντίποδα βρίσκονται χώρες όπως η Βουλγαρία (20%), η Γερμανία (25%), η Λιθουανία (20%), η Αυστρία (28%), η Ρουμανία (26%), η Φινλανδία (25%), οι οποίες συγκεντρώνουν ποσοστά κάτω του 30% του συνόλου στην αποζημίωση εργαζομένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 3.4. Δαπάνη αποζημίωσης εργαζομένων ανά βαθμίδα ως ποσοστό επί του συνόλου της δαπάνης αποζημίωσης στην εκπαίδευση. 2016

Χώρα	2008				ΣΥΝΟΛΟ
	ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	ΛΟΙΠΑ	
ΕΕ (σημερινή σύνθεση)	35%	46%	12%	8%	100%
Ευρωζώνη-19	33%	46%	13%	8%	100%
Βέλγιο	35%	43%	11%	10%	100%
Βουλγαρία	20%	55%	22%	4%	100%
Τσεχία	27%	43%	16%	14%	100%
Δανία	53%	25%	19%	3%	100%
Γερμανία	25%	46%	17%	12%	100%
Εσθονία	41%	28%	17%	13%	100%
Ιρλανδία	51%	35%	11%	3%	100%
Ελλάδα	40%	38%	16%	6%	100%
Ισπανία	39%	42%	13%	6%	100%
Γαλλία	31%	49%	11%	9%	100%
Κροατία	53%	21%	24%	3%	100%
Ιταλία	41%	51%	6%	2%	100%
Κύπρος	39%	45%	9%	7%	100%
Λετονία	41%	31%	11%	18%	100%
Λιθουανία	20%	44%	15%	21%	100%
Λουξεμβούργο	42%	43%	6%	10%	100%
Ουγγαρία	37%	41%	15%	6%	100%
Μάλτα	30%	38%	18%	14%	100%
Ολλανδία	36%	43%	20%	2%	100%
Αυστρία	28%	52%	13%	7%	100%
Πολωνία	37%	33%	21%	8%	100%
Πορτογαλία	39%	40%	13%	7%	100%
Ρουμανία	26%	42%	22%	10%	100%
Σλοβενία	42%	39%	16%	3%	100%
Σλοβακία	45%	22%	14%	19%	100%
Φινλανδία	25%	46%	26%	4%	100%
Σουηδία	70%	14%	12%	4%	100%
Ην. Βασίλειο	31%	59%	0%	9%	100%

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σχετικά με τα ποσοστά συνολικής δαπάνης εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ (Πίνακας 3.5). Στην Ελλάδα, το 4,3% των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης συνιστά δαπάνη για την εκπαίδευση, ενώ το 4% προέρχεται από την Κεντρική Κυβέρνηση και το 0,3% από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 4,7% και 4,6% για την Γενική Κυβέρνηση. Από αυτά, το 2,6% και 2,2% αντίστοιχα προέρχονται από την Κεντρική Κυβέρνηση και το 1,8% και 1,4% από την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Κοντά στο μέσο όρο της Ελλάδας ως προς την εκπαιδευτική δαπάνη της Γενικής Κυβέρνησης βρίσκεται η Τσεχία (4,5%), η Γερμανία (4,2%), η Ισπανία (4%), ενώ τα υψηλότερα ποσοστά (πάνω από 6%) καταγράφονται στην Σουηδία (6,6%), την Φινλανδία (6,1%), την Κύπρο (6%), την Δανία (6,9%) και το Βέλγιο (6,4%).

Πίνακας 3.5. Ποσοστά συνολικής δαπάνης εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016)

Χώρα	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΤΑΜΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΕΕ (σημερινή σύνθεση)	4,7	2,6	1,2	1,8	0,0
Ευρωζώνη-19	4,6	2,2	1,6	1,4	0,0
Βέλγιο	6,4	0,0	5,7	1,5	0,0
Βουλγαρία	3,4	1,3	:	2,2	:
Τσεχία	4,5	3,6	:	2,9	0,0
Δανία	6,9	4,1	:	3,1	0,0
Γερμανία	4,2	0,3	3,2	1,2	0,0
Εσθονία	5,9	2,4	:	3,7	0,0
Ιρλανδία	3,3	3,3	:	0,2	:
Ελλάδα	4,3	4,0	:	0,3	0,0
Ισπανία	4,0	0,1	3,7	0,2	0,0
Γαλλία	5,4	3,8	:	1,6	0,0
Κροατία	4,8	1,2	:	3,6	0,0
Ιταλία	3,9	3,5	:	0,9	0,0
Κύπρος	6,0	6,0	:	0,0	0,0
Λετονία	5,5	3,0	:	3,9	:
Λιθουανία	5,2	2,1	:	3,1	:
Λουξεμβούργο	4,9	4,4	:	0,5	0,0
Ουγγαρία	4,9	4,3	:	1,1	0,0
Μάλτα	5,4	5,4	:	0,0	:
Ολλανδία	5,3	4,6	:	4,2	0,0
Αυστρία	4,9	3,3	1,6	1,4	0,0
Πολωνία	5,0	3,8	:	3,6	0,0
Πορτογαλία	4,9	4,1	:	0,8	0,0
Ρουμανία	3,7	1,5	:	2,1	0,0
Σλοβενία	5,6	4,4	:	3,2	0,0
Σλοβακία	3,8	2,8	:	2,6	0,0
Φινλανδία	6,1	3,3	:	4,0	0,5
Σουηδία	6,6	1,8	:	5,3	:
Ην. Βασίλειο	4,7	4,1	:	2,5	:

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

3.2 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Το ποσοστό της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως προς το ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000-2016 κυμαίνεται μεταξύ 1,1% και 1,4%. Το 2016 το ποσοστό αυτό φθάνει το 1,4% στην Ελλάδα, στον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο τόσο της ΕΕ (1,5%), όσο και της Ευρωζώνης (1,4%), οι οποίοι διαχρονικά δεν μεταβάλλονται. Χώρες όπως το Βέλγιο, η Δανία, η Εσθονία, η Σλοβενία, η Σουηδία διατηρούν πάνω από το 2% του ΑΕΠ τους για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ στις χαμηλότερες κατηγορίες, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, ανήκουν χώρες όπως Βουλγαρία, Τσεχία, Λιθουανία και η Ρουμανία που διαθέτουν κάτω από το 1% του ΑΕΠ τους ως δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ως προς τα ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (Πίνακας 3.7), στην Ελλάδα, η συντριπτική πλειονότητα, ήτοι το 98% του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης διοχετεύεται στην αποζημίωση των εργαζομένων, το 7% αφορά δαπάνες ενδιάμεσης ανάλωσης, το 2% Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις, το 1% Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις και το 11% δαπάνη κεφαλαίου.

Πίνακας 3.6. Δαπάνη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΕ	:	:	:	:	:	:	:	1,5
Ευρωζώνη	:	:	:	:	1,4	1,4	1,4	1,4
Βέλγιο	:	1,8	1,8	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8
Βουλγαρία	0,6	0,5	0,7	0,7	0,7	0,8	0,6	0,6
Τσεχία	1,0	0,9	0,9	1,1	0,4	0,4	0,4	0,4
Δανία	2,8	3,1	3,1	3,2	3,2	3,2	3,1	3,0
Γερμανία	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Εσθονία	2,3	2,1	2,1	2,0	2,2	2,2	2,1	2,1
Ιρλανδία	1,2	1,2	1,3	1,4	1,5	1,5	1,5	1,6
Ελλάδα	:	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Ισπανία	1,5	1,5	1,6	1,5	1,6	1,5	1,5	1,6
Γαλλία	1,4	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3
Κροατία	:	2,8	2,9	2,8	2,6	2,5	2,7	2,4
Ιταλία	:	1,7	1,6	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Κύπρος	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Λετονία	:	:	:	:	1,7	1,6	1,7	1,6
Λιθουανία	1,1	1,1	1,0	0,9	1,2	1,0	1,1	1,0
Λουξεμβούργο	1,6	1,7	1,8	1,9	1,9	2,0	1,7	1,6
Ουγγαρία	2,5	2,5	2,8	3,1	2,9	2,4	2,3	2,0
Μάλτα	:	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,5	1,2
Ολλανδία	1,6	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,6
Αυστρία	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2
Πολωνία	:	2,2	2,2	2,3	2,0	2,1	2,0	1,9
Πορτογαλία	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,6	2,2	2,0
Ρουμανία	:	:	:	:	:	:	:	1,2
Σλοβενία	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,4	2,2	2,1
Σλοβακία	:	:	:	1,6	1,4	1,5	1,5	1,4
Φινλανδία	:	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Σουηδία	:	3,7	3,8	3,8	3,8	3,8	3,7	3,6
Ην. Βασίλειο	1,4	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,7

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΕ	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Ευρωζώνη	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4
Βέλγιο	1,9	1,9	1,9	2,0	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1
Βουλγαρία	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8	0,9	0,9	0,7
Τσεχία	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0
Δανία	3,0	3,4	3,4	3,3	3,2	3,1	3,2	3,1	3,1
Γερμανία	1,0	1,1	1,2	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3
Εσθονία	2,5	2,6	2,3	2,1	2,1	2,2	2,0	2,1	2,2
Ιρλανδία	1,8	1,9	2,0	2,1	2,0	1,9	1,9	1,4	1,4
Ελλάδα	1,2	1,3	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4
Ισπανία	1,6	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Γαλλία	1,3	1,4	1,4	1,4	1,2	1,4	1,4	1,4	1,4
Κροατία	2,4	2,6	2,5	2,4	2,5	2,4	2,4	2,4	2,4
Ιταλία	1,5	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Κύπρος	1,7	1,9	2,0	2,2	2,1	2,1	1,8	1,8	1,7
Λετονία	2,2	2,4	2,1	1,9	1,9	2,0	2,2	2,0	2,0
Λιθουανία	1,0	1,3	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Λουξεμβούργο	1,6	1,9	2,0	1,9	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6
Ουγγαρία	2,0	2,1	1,8	1,5	1,3	0,9	1,1	1,3	1,3
Μάλτα	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,4
Ολλανδία	1,7	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
Αυστρία	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
Πολωνία	1,9	1,8	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,8
Πορτογαλία	1,9	2,0	2,0	1,8	1,5	1,8	1,7	1,5	1,5
Ρουμανία	1,1	1,0	0,9	1,3	0,8	0,7	0,7	0,6	0,7
Σλοβενία	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,1	2,1
Σλοβακία	1,4	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4
Φινλανδία	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2
Σουηδία	3,7	3,9	3,7	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0	4,2
Ην. Βασίλειο	1,8	1,9	1,9	1,8	1,6	1,3	1,2	1,2	1,1

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.7. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016)

Χώρα	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Επιδότησεις	Φόροι*
ΕΕ	13%	67%	1%	2%
Ευρωζώνη	10%	71%	1%	1%
Βέλγιο	9%	86%	0%	0%
Βουλγαρία	25%	69%	0%	
Τσεχία	22%	71%	1%	0%
Δανία	17%	59%	0%	0%
Γερμανία	14%	47%	2%	0%
Εσθονία	20%	67%	0%	0%
Ιρλανδία	10%	81%	0%	0%
Ελλάδα	1%	98%	0%	0%
Ισπανία	6%	69%	0%	0%
Γαλλία	6%	84%	0%	1%
Κροατία	19%	75%	0%	0%
Ιταλία	7%	83%	2%	5%
Κύπρος	0%	100%	0%	0%
Λετονία	22%	68%	0%	0%
Λιθουανία	20%	74%		
Λουξεμβούργο	8%	83%	0%	0%
Ουγγαρία	11%	80%	0%	1%
Μάλτα	1%	73%	0%	0%
Ολλανδία	18%	71%	1%	1%
Αυστρία	14%	63%	0%	2%
Πολωνία	11%	72%	1%	0%
Πορτογαλία	4%	90%	0%	
Ρουμανία	8%	68%	0%	0%
Σλοβενία	19%	74%	1%	0%
Σλοβακία	11%	82%	0%	0%
Φινλανδία	23%	59%	0%	0%
Σουηδία	15%	50%	0%	11%
Ην. Βασιλείο	28%	60%	0%	0%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
ΕΕ	5%	6%	0%	6%
Ευρωζώνη	3%	8%	0%	6%
Βέλγιο	0%	0%	0%	5%
Βουλγαρία				6%
Τσεχία	0%	1%	0%	5%
Δανία	1%	14%	0%	9%
Γερμανία	2%	26%	1%	7%
Εσθονία	1%	2%	0%	10%
Ιρλανδία	0%	0%	0%	9%
Ελλάδα	0%	0%	0%	0%
Ισπανία	22%	1%	0%	1%
Γαλλία	1%	1%	0%	7%
Κροατία	0%	3%	0%	2%
Ιταλία	0%	0%	0%	3%
Κύπρος	0%	0%	0%	0%
Λετονία	0%	2%	0%	8%
Λιθουανία	0%	0%		6%
Λουξεμβούργο	0%	0%	0%	8%
Ουγγαρία	1%	2%	0%	5%
Μάλτα	0%	21%	0%	5%
Ολλανδία	0%	1%	0%	8%
Αυστρία	0%	12%	1%	7%
Πολωνία	8%	2%	0%	6%
Πορτογαλία	4%	0%	0%	2%
Ρουμανία	1%	1%	19%	3%
Σλοβενία	0%	1%	0%	6%
Σλοβακία	2%	1%	0%	4%
Φινλανδία	0%	5%	0%	13%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
Σουηδία	13%	4%	0%	7%
Ην. Βασίλειο	8%	0%	0%	4%

* επί παραγωγής και τρέχοντες εισοδήματος, πλούτου

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Η Ελλάδα βρίσκεται δεύτερη μετά την Κύπρο (100%) και πολύ υψηλότερα από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο ως προς το ποσοστό της αποζημίωσης εργαζομένων στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης, ο οποίος κυμαίνεται στο 67% και 71% αντίστοιχα για την ΕΕ και την Ευρωζώνη. Οι χώρες που έχουν υψηλό ποσοστό (πάνω από 80%) είναι το Βέλγιο (86%), η Ιρλανδία (81%), η Γαλλία (84%), η Ιταλία (83%), το Λουξεμβούργο (83%), η Ουγγαρία (80%), η Πορτογαλία (90%) και η Σλοβακία (82%). Οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά αποζημίωσης εργαζομένων επί του συνόλου της δαπάνης είναι η Γερμανία (47%) και η Σουηδία (50%).

Πίνακας 3.8. Ποσοστά συνολικής δαπάνης προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016)

Χώρα	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΤΑΜΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΕΕ	1,5	:	:	:	:
Ευρωζώνη	1,4	:	:	:	:
Βέλγιο	2,1	0,0	1,8	0,8	0,0
Βουλγαρία	0,7	0,0	:	0,7	:
Τσεχία	1,0	0,0	:	1,0	0,0
Δανία	3,1	0,5	:	2,8	0,0
Γερμανία	1,3	:	:	:	:
Εσθονία	2,2	0,2	:	2,1	0,0
Ιρλανδία	1,4	1,4	:	0,0	:
Ελλάδα	1,4	1,3	:	0,1	0,0
Ισπανία	1,6	0,0	1,4	0,2	0,0
Γαλλία	1,4	1,0	:	0,4	0,0
Κροατία	2,4	0,0	:	2,4	0,0
Ιταλία	1,5	1,3	:	0,2	0,0
Κύπρος	1,7	1,7	:	0,0	0,0
Λετονία	2,0	0,1	:	2,0	:
Λιθουανία	0,9	0,0	:	0,9	:
Λουξεμβούργο	1,6	1,3	:	0,3	0,0
Ουγγαρία	1,3	1,1	:	0,7	0,0
Μάλτα	1,4	1,4	:	0,0	:
Ολλανδία	1,6	1,4	:	1,6	0,0
Αυστρία	1,4	:	:	:	:
Πολωνία	1,8	0,1	:	1,8	0,0
Πορτογαλία	1,5	1,4	:	0,2	:
Ρουμανία	0,7	0,0	:	0,7	0,0
Σλοβενία	2,1	1,2	:	2,0	0,0
Σλοβακία	1,4	0,1	:	1,3	0,0
Φινλανδία	1,2	0,1	:	1,2	0,0
Σουηδία	4,2	0,3	:	4,1	:
Ην. Βασίλειο	1,1	0,2	:	1,1	:

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ός προς τα ποσοστά συνολικής δαπάνης πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ, η συντριπτική πλειονότητα των δαπανών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης προέρχεται από την Κεντρική Κυβέρνηση στην Ελλάδα, όπως είχαμε δει. Για την ΕΕ και την Ευρωζώνη, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 1,5% και 1,4%. Σε ορισμένες χώρες, η δαπάνη για πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι υψηλή στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συγκεκριμένα, χώρες όπως η Δανία, η Εσθονία, η Κροατία, η Λετονία, η

Σλοβενία και η Σουηδία διαθέτουν πάνω από το 2% του ΑΕΠ τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

3.3 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Το ποσοστό της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως προς το ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000-2016 κυμαίνεται μεταξύ 1,3-1,6%, χαμηλότερα από τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο τόσο της ΕΕ (1,9%), όσο και της Ευρωζώνης (2%), οι οποίοι διαχρονικά επί της ουσίας δεν μεταβάλλονται. Χώρες όπως το Βέλγιο, η Γαλλία, η Κύπρος, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Σλοβενία, η Φινλανδία και το Ην. Βασίλειο διατηρούν πάνω από το 2% του ΑΕΠ τους για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση το 2016, ενώ στις χαμηλότερες κατηγορίες, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, ανήκουν χώρες όπως Κροατία και η Σλοβακία που διαθέτουν κάτω από το 1% του ΑΕΠ τους ως δαπάνη για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 3.9. Δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΕ	:	:	:	:	:	:	:	1,9
Ευρωζώνη	:	:	:	:	2,0	2,0	2,0	1,9
Βέλγιο	:	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3	2,3	2,2
Βουλγαρία	1,4	1,4	1,6	1,7	1,6	1,6	1,4	1,7
Τσεχία	1,8	2,1	2,4	2,5	2,7	2,6	2,6	2,4
Δανία	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4
Γερμανία	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7
Εσθονία	2,4	2,6	2,7	2,6	2,1	2,1	2,0	1,9
Ιρλανδία	1,6	1,6	1,5	1,6	1,7	1,6	1,5	1,5
Ελλάδα	:	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5	1,3	1,4
Ισπανία	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Γαλλία	2,6	2,6	2,7	2,7	2,6	2,5	2,5	2,4
Κροατία	:	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9
Ιταλία	:	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0
Κύπρος	1,8	1,8	1,9	2,1	2,0	2,0	2,0	1,9
Λετονία	:	:	:	:	2,1	1,8	2,1	2,1
Λιθουανία	3,2	3,2	3,1	2,9	2,5	2,4	2,3	2,2
Λουξεμβούργο	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9	1,8	1,7	1,7
Ουγγαρία	0,5	0,6	0,5	0,7	0,6	1,3	1,2	1,2
Μάλτα	:	2,2	2,3	2,3	2,3	2,1	2,2	2,2
Ολλανδία	1,8	1,9	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0
Αυστρία	2,5	2,5	2,4	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2
Πολωνία	:	1,9	1,9	1,8	1,7	1,7	1,7	1,6
Πορτογαλία	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0
Ρουμανία	:	:	:	:	:	:	:	1,5
Σλοβενία	2,4	2,6	2,5	2,4	2,4	2,5	2,4	2,2
Σλοβακία	:	:	:	0,7	0,6	0,7	0,7	0,6
Φινλανδία	:	2,5	2,6	2,7	2,7	2,6	2,6	2,5
Σουηδία	:	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Ην. Βασίλειο	1,3	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΕ	1,9	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
Ευρωζώνη	2,0	2,0	2,0	1,9	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9
Βέλγιο	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Βουλγαρία	1,9	1,9	1,8	1,7	1,6	1,8	1,9	1,9	1,7
Τσεχία	1,9	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,7
Δανία	1,5	1,6	1,9	1,7	1,8	1,8	1,9	1,8	1,7
Γερμανία	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Εσθονία	2,0	2,1	1,8	1,6	1,5	1,3	1,4	1,5	1,5
Ιρλανδία	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,8	1,5	1,1	1,1
Ελλάδα	1,4	1,5	1,5	1,6	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3
Ισπανία	1,6	1,7	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Γαλλία	2,4	2,5	2,5	2,4	2,6	2,4	2,4	2,4	2,4
Κροατία	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Ιταλία	2,0	2,1	2,0	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
Κύπρος	2,0	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,1	2,1	2,1
Λετονία	2,0	2,1	1,9	1,7	1,6	1,5	1,7	1,7	1,5
Λιθουανία	2,5	3,1	2,7	2,5	2,2	1,9	1,8	1,8	1,8
Λουξεμβούργο	1,8	2,0	1,9	1,8	1,8	1,6	1,7	1,6	1,6
Ουγγαρία	1,2	1,2	1,8	1,7	1,5	1,4	1,8	1,5	1,5
Μάλτα	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,0	2,1	2,1
Ολλανδία	2,0	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Αυστρία	2,2	2,4	2,4	2,3	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2
Πολωνία	1,5	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Πορτογαλία	2,1	2,5	2,7	2,2	2,0	2,0	1,9	1,8	1,7
Ρουμανία	1,4	1,4	1,1	1,6	1,1	1,0	1,2	1,2	1,5
Σλοβενία	2,3	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4	2,1	2,0	2,0
Σλοβακία	0,6	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
Φινλανδία	2,6	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6
Σουηδία	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,0	1,1
Ην. Βασίλειο	1,8	2,0	2,1	2,0	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Όσον αφορά στα ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (Πίνακας 3.10), στην Ελλάδα, το σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση διοχετεύεται στην αποζημίωση των εργαζομένων. Η Ελλάδα βρίσκεται σαφώς πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο ως προς το ποσοστό της αποζημίωσης εργαζομένων στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ο οποίος κυμαίνεται στο 71% και 76% αντίστοιχα για την ΕΕ και την Ευρωζώνη. Μόνο η Κύπρος διατηρεί παραπλήσιο ποσοστό με την Ελλάδα (93%), ενώ υψηλά ποσοστά (πάνω από 80%) καταγράφουν το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και η Πορτογαλία. Οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά αποζημίωσης εργαζομένων επί του συνόλου της δαπάνης είναι η Τσεχία (64%), η Μάλτα (61%), η Ολλανδία (62%), η Ρουμανία (56%), η Φινλανδία (52%) και η Σουηδία (41%).

Πίνακας 3.10. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016)

Χώρα	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Επιδοτήσεις	Φόροι*
ΕΕ	13%	71%	1%	1%
Ευρωζώνη	10%	76%	0%	1%
Βέλγιο	8%	87%	0%	0%
Βουλγαρία	15%	82%	0%	
Τσεχία	20%	64%	3%	0%
Δανία	22%	50%	0%	0%
Γερμανία	12%	72%	1%	0%
Εσθονία	19%	68%	0%	0%
Ιρλανδία	10%	70%	2%	0%
Ελλάδα	0%	100%	0%	0%
Ισπανία	4%	77%	0%	0%
Γαλλία	8%	79%	0%	1%
Κροατία	17%	78%	0%	0%
Ιταλία	6%	86%	1%	5%
Κύπρος	1%	93%	0%	0%
Λετονία	18%	69%	0%	0%
Λιθουανία	10%	81%	0%	
Λουξεμβούργο	4%	83%	0%	0%
Ουγγαρία	15%	79%	1%	1%
Μάλτα	3%	61%	0%	0%
Ολλανδία	21%	62%	1%	1%
Αυστρία	16%	77%	0%	2%
Πολωνία	10%	79%	1%	0%

Χώρα	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Επιδότησεις	Φόροι*
Πορτογαλία	15%	81%	0%	
Ρουμανία	12%	56%	0%	0%
Σλοβενία	20%	70%	1%	0%
Σλοβακία	22%	69%	0%	0%
Φινλανδία	21%	52%	0%	0%
Σουηδία	25%	41%	0%	8%
Ην. Βασίλειο	23%	58%	1%	0%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
ΕΕ	4%	4%	0%	6%
Ευρωζώνη	3%	4%	0%	5%
Βέλγιο	0%	0%	0%	4%
Βουλγαρία		0%		3%
Τσεχία	0%	2%	0%	11%
Δανία	21%	2%	0%	4%
Γερμανία	1%	8%	0%	6%
Εσθονία	2%	2%	0%	9%
Ιρλανδία	0%	12%	-1%	7%
Ελλάδα	0%	0%	0%	0%
Ισπανία	16%	3%	0%	1%
Γαλλία	3%	3%	0%	6%
Κροατία	0%	3%	0%	2%
Ιταλία	0%	0%	0%	2%
Κύπρος	0%	7%	0%	0%
Λετονία	4%	1%	0%	8%
Λιθουανία	0%	0%	0%	9%
Λουξεμβούργο	1%	2%	0%	10%
Ουγγαρία	2%	1%	0%	1%
Μάλτα	7%	18%	0%	11%
Ολλανδία	4%	0%	2%	9%
Αυστρία	0%	2%	1%	2%
Πολωνία	5%	2%	0%	3%
Πορτογαλία	3%	0%	0%	0%
Ρουμανία	4%	0%	24%	4%
Σλοβενία	0%	4%	0%	6%
Σλοβακία	3%	0%	0%	5%
Φινλανδία	4%	12%	0%	11%
Σουηδία	21%	0%	0%	5%
Ην. Βασίλειο	3%	6%	0%	9%

* επί παραγωγής και τρέχοντες εισοδήματος, πλούτου

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.11. Ποσοστά συνολικής δαπάνης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016)

Χώρα	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΤΑΜΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΕΕ	1,9	:	:	:	:
Ευρωζώνη	1,9	:	:	:	:
Βέλγιο	2,5	0,0	2,4	0,4	0,0
Βουλγαρία	1,7	0,4	:	1,4	:
Τσεχία	1,7	0,1	:	1,7	0,0
Δανία	1,7	1,7	:	0,1	0,0
Γερμανία	1,6	:	:	:	:
Εσθονία	1,5	0,5	:	1,1	0,0
Ιρλανδία	1,1	1,1	:	0,2	:
Ελλάδα	1,3	1,3	:	0,0	0,0
Ισπανία	1,5	0,0	1,5	0,0	0,0
Γαλλία	2,4	1,7	:	0,7	0,0
Κροατία	0,9	0,0	:	0,9	0,0
Ιταλία	1,8	1,7	:	0,1	0,0
Κύπρος	2,1	2,1	:	0,0	0,0

Χώρα	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΤΑΜΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
Λετονία	1,5	1,2	:	1,2	:
Λιθουανία	1,8	0,1	:	1,7	:
Λουξεμβούργο	1,6	1,6	:	0,0	0,0
Ουγγαρία	1,5	1,4	:	0,1	0,0
Μάλτα	2,1	2,1	:	0,0	:
Ολλανδία	2,1	1,9	:	2,0	0,0
Αυστρία	2,2	:	:	:	:
Πολωνία	1,4	0,1	:	1,4	0,0
Πορτογαλία	1,7	1,4	:	0,3	:
Ρουμανία	1,5	0,3	:	1,2	0,0
Σλοβενία	2,0	1,7	:	1,1	0,0
Σλοβακία	0,8	0,6	:	0,7	0,0
Φινλανδία	2,6	1,3	:	2,2	0,1
Σουηδία	1,1	0,1	:	1,1	:
Ην. Βασίλειο	2,3	1,3	:	1,0	:

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Σχετικά με τα ποσοστά συνολικής δαπάνης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ (Πίνακας 3.11), στην Ελλάδα, το σύνολο των δαπανών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προέρχεται από τη Γενική Κυβέρνηση. Για την ΕΕ και την Ευρωζώνη, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 1,9%. Σε λίγες χώρες (Ολλανδία, Φινλανδία), η δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι υψηλή στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (πάνω από το 2% του ΑΕΠ).

3.4 Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Το ποσοστό της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως προς το ΑΕΠ της Ελλάδας την περίοδο 2000-2016 κυμαίνεται στο 0,7-1,0%, κοντά στον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο τόσο της ΕΕ (0,7%) και της Ευρωζώνης (0,7%), οι οποίοι διαχρονικά επί της ουσίας δεν μεταβάλλονται. Θα πρέπει να τονισθεί ότι οι δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν περιλαμβάνουν τις δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι δαπάνες των ΕΛΚΕ. Χώρες όπως η Δανία, η Εσθονία, η Κροατία, η Κύπρος, η Μάλτα, η Ολλανδία, η Πολωνία, η Σλοβενία, η Φινλανδία, η Σουηδία διατηρούν πάνω από το 1% του ΑΕΠ τους για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το 2016, ενώ στις χαμηλότερες κατηγορίες, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, ανήκουν χώρες όπως η Ιρλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και το Ην. Βασίλειο που διαθέτουν κάτω από το 0,5% του ΑΕΠ τους ως δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Όσον αφορά στα ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (Πίνακας 3.13), στην Ελλάδα, το 65% της εκπαιδευτικής δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση διοχετεύεται στην αποζημίωση των εργαζομένων, ένα 25% στην ενδιάμεση ανάλωση, ένα 4% στις λοιπές τρέχουσες μεταβιβάσεις, ένα 2% στις μεταβιβάσεις κεφαλαίου και ένα 3% στον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου.

Η Ελλάδα βρίσκεται πάνω από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο ως προς το ποσοστό της αποζημίωσης εργαζομένων στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο οποίος κυμαίνεται στο 50% και 54% αντίστοιχα για την ΕΕ και την Ευρωζώνη.

Πίνακας 3.12. Δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ ανά χώρα

Χώρα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΕ	:	:	:	:	:	:	:	0,7
Ευρωζώνη	:	:	:	:	0,7	0,7	0,7	0,7
Βέλγιο	:	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Βουλγαρία	1,0	0,8	0,8	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Τσεχία	0,6	0,6	0,7	0,6	0,8	0,7	0,8	0,8
Δανία	1,3	1,1	1,3	1,3	1,3	1,2	1,1	1,1
Γερμανία	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Εσθονία	1,4	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3
Ιρλανδία	1,2	1,2	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	1,0
Ελλάδα	:	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9
Ισπανία	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
Γαλλία	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
Κροατία	:	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Ιταλία	:	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
Κύπρος	0,7	0,7	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8
Λετονία	:	:	:	:	1,0	1,0	0,9	0,9
Λιθουανία	0,7	0,8	1,0	1,0	1,1	1,0	1,2	1,1
Λουξεμβούργο	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Ουγγαρία	1,0	1,0	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0
Μάλτα	:	0,9	0,9	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7
Ολλανδία	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2
Αυστρία	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7
Πολωνία	:	1,3	1,4	1,4	1,4	1,7	1,7	1,6
Πορτογαλία	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	1,2	1,0
Ρουμανία	:	:	:	:	:	:	:	0,8
Σλοβενία	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Σλοβακία	:	:	:	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5
Φινλανδία	:	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
Σουηδία	:	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2
Ην. Βασίλειο	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6

Χώρα	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΕΕ	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7
Ευρωζώνη	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
Βέλγιο	0,7	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Βουλγαρία	0,8	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,8	0,7
Τσεχία	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,7
Δανία	1,2	1,4	1,4	1,4	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8
Γερμανία	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8
Εσθονία	1,7	1,7	1,5	1,5	1,6	1,4	1,3	1,3	1,1
Ιρλανδία	0,9	0,8	0,7	0,9	0,9	0,7	0,7	0,6	0,5
Ελλάδα	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8
Ισπανία	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Γαλλία	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Κροατία	1,1	1,2	1,2	1,2	1,1	1,2	1,0	1,1	1,0
Ιταλία	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Κύπρος	0,9	1,0	1,2	0,8	0,7	0,8	0,9	1,2	1,2
Λετονία	1,0	1,1	1,0	1,1	1,1	1,0	0,9	1,0	0,7
Λιθουανία	1,1	1,3	1,2	1,0	1,4	1,2	1,2	1,2	0,8
Λουξεμβούργο	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,6	0,5
Ουγγαρία	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
Μάλτα	0,7	0,8	0,9	1,1	1,0	1,1	1,0	1,0	1,0
Ολλανδία	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Αυστρία	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Πολωνία	1,6	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,5	1,5	1,2
Πορτογαλία	1,0	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1	0,7	0,6
Ρουμανία	1,3	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7	0,6	0,8	1,0
Σλοβενία	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,2	1,0	1,1
Σλοβακία	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
Φινλανδία	1,7	2,0	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,8
Σουηδία	1,2	1,3	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Ην. Βασίλειο	0,7	0,8	0,8	0,6	0,7	0,5	0,5	0,3	0,2

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.13. Ποσοστά βασικών κατηγοριών δαπανών ως προς το σύνολο της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά χώρα (2016)

Χώρα	Ενδιάμεση ανάλωση	Αποζημίωση εργαζομένων	Επιδότησεις	Φόροι*
ΕΕ	19%	50%	3%	1%
Ευρωζώνη	19%	54%	3%	1%
Βέλγιο	23%	63%	1%	0%
Βουλγαρία	16%	77%	0%	
Τσεχία	22%	58%	0%	0%
Δανία	15%	37%	0%	0%
Γερμανία	22%	49%	8%	0%
Εσθονία	22%	55%	0%	0%
Ιρλανδία	4%	47%	22%	0%
Ελλάδα	25%	65%	0%	0%
Ισπανία	17%	63%	0%	0%
Γαλλία	18%	68%	0%	1%
Κροατία	8%	79%	0%	0%
Ιταλία	11%	53%	1%	4%
Κύπρος	17%	32%	0%	0%
Λετονία	17%	49%	0%	0%
Λιθουανία	19%	61%		
Λουξεμβούργο	16%	32%	0%	0%
Ουγγαρία	23%	51%	0%	0%
Μάλτα	23%	56%	0%	0%
Ολλανδία	19%	45%	2%	1%
Αυστρία	23%	56%	1%	2%
Πολωνία	22%	57%	0%	2%
Πορτογαλία	4%	73%	0%	0%
Ρουμανία	8%	43%	0%	0%
Σλοβενία	21%	53%	2%	0%
Σλοβακία	19%	62%	0%	1%
Φινλανδία	22%	41%	0%	0%
Σουηδία	20%	33%	1%	7%
Ην. Βασιλείο	10%	3%	5%	0%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
ΕΕ	7%	8%	3%	9%
Ευρωζώνη	5%	5%	3%	10%
Βέλγιο	1%	1%	0%	11%
Βουλγαρία		1%		6%
Τσεχία	0%	10%	0%	9%
Δανία	35%	0%	0%	13%
Γερμανία	6%	2%	1%	11%
Εσθονία	13%	2%	0%	6%
Ιρλανδία	16%	5%	3%	3%
Ελλάδα	0%	4%	2%	3%
Ισπανία	0%	12%	0%	7%
Γαλλία	1%	3%	0%	9%
Κροατία	0%	0%	0%	13%
Ιταλία	0%	20%	0%	11%
Κύπρος	38%	0%	0%	13%
Λετονία	7%	0%	0%	27%
Λιθουανία	10%	4%	0%	6%
Λουξεμβούργο	0%	37%	0%	15%
Ουγγαρία	10%	7%	0%	8%
Μάλτα	12%	0%	0%	8%
Ολλανδία	8%	0%	16%	9%
Αυστρία	0%	11%	1%	6%
Πολωνία	6%	5%	0%	8%
Πορτογαλία	14%	5%	0%	5%
Ρουμανία	5%	38%	0%	7%
Σλοβενία	0%	16%	0%	8%
Σλοβακία	9%	3%	1%	5%

Χώρα	Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις	Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου
Φινλανδία	15%	3%	1%	17%
Σουηδία	28%	1%	0%	11%
Ην. Βασίλειο	0%	72%	10%	1%

* επί παραγωγής και τρέχοντες εισοδήματος, πλούτου

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Παραπλήσιο ποσοστό με την Ελλάδα (πάνω από 60%) διατηρούν χώρες όπως το Βέλγιο (63%), η Βουλγαρία (77%), η Ισπανία (63%), η Γαλλία (68%), η Κροατία (79%), η Λιθουανία (61%), η Πορτογαλία (73%) και η Σλοβακία (62%). Οι χώρες με τα μικρότερα ποσοστά αποζημίωσης εργαζομένων επί του συνόλου της δαπάνης (κάτω από 40%) είναι το Ην. Βασίλειο (3%), η Σουηδία (33%), η Τσεχία (64%), το Λουξεμβούργο (32%), η Κύπρος (32%) και η Δανία (37%). Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται τα Ποσοστά συνολικής δαπάνης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ στις χώρες της ΕΕ. Στην Ελλάδα, το σύνολο των δαπανών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προέρχεται από τη Κεντρική Κυβέρνηση, όπως και στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών. Εξαιρέση αποτελούν η Ιταλία (0,3%), η Ολλανδία (0,6%) και η Φινλανδία (0,5%), όπου η δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι σχετικά υψηλή και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Πίνακας 3.14. Ποσοστά συνολικής δαπάνης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φορέα ως ποσοστό του ΑΕΠ (2016)

Χώρα	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	ΤΑΜΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ
ΕΕ	0,7	:	:	:	:
Ευρωζώνη	0,7	:	:	:	:
Βέλγιο	0,9	0,0	0,9	0,1	0,0
Βουλγαρία	0,7	0,7	:	0,0	:
Τσεχία	0,7	0,6	:	0,0	0,0
Δανία	1,8	1,8	:	0,0	0,0
Γερμανία	0,8	:	:	:	:
Εσθονία	1,1	1,1	:	0,0	0,0
Ιρλανδία	0,5	0,5	:	0,0	:
Ελλάδα	0,8	0,8	:	0,0	0,0
Ισπανία	0,6	0,1	0,5	0,0	0,0
Γαλλία	0,6	0,6	:	0,0	0,0
Κροατία	1,0	1,0	:	0,0	0,0
Ιταλία	0,3	0,4	:	0,3	0,0
Κύπρος	1,2	1,2	:	0,0	0,0
Λετονία	0,7	0,8	:	0,0	:
Λιθουανία	0,8	0,8	:	0,0	:
Λουξεμβούργο	0,5	0,5	:	0,0	0,0
Ουγγαρία	0,8	0,8	:	0,0	0,0
Μάλτα	1,0	1,0	:	0,0	:
Ολλανδία	1,4	1,2	:	0,6	0,0
Αυστρία	0,8	:	:	:	:
Πολωνία	1,2	1,2	:	0,0	0,0
Πορτογαλία	0,6	0,6	:	0,0	:
Ρουμανία	1,0	1,0	:	0,0	0,0
Σλοβενία	1,1	1,0	:	0,0	0,0
Σλοβακία	0,6	0,6	:	0,0	0,0
Φινλανδία	1,8	1,8	:	0,5	0,3
Σουηδία	1,1	1,1	:	0,0	:
Ην. Βασίλειο	0,2	0,2	:	0,0	:

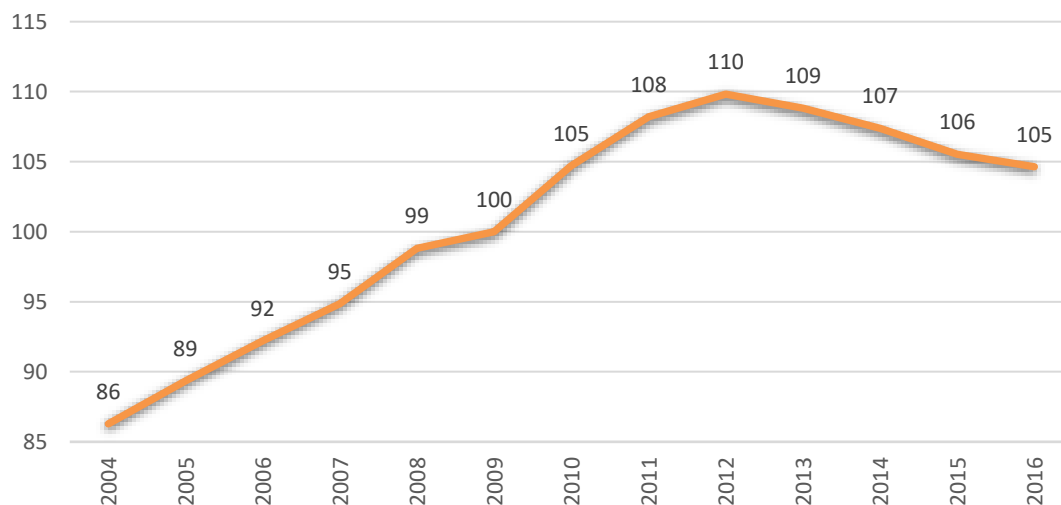
Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

4. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην παρούσα ενότητα αναλύουμε την εξέλιξη της ιδιωτικής δαπάνης για την εκπαίδευση για όσα έτη υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Αρχικά παρουσιάζουμε την εξέλιξη της δαπάνης σε αποπληθωρισμένα μεγέθη, με βάση τον Γενικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, κατόπιν παραθέτουμε τις ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές τους και την κατανομή των επιμέρους κατηγοριών στο σύνολο.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα έχουν ληφθεί από τις Έρευνες Οικογενειακού Προϋπολογισμού της ΕΛΣΤΑΤ και έχουν υπολογισθεί σε πραγματικές τιμές βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) με έτος βάσης το 2009. Τα μεγέθη αφορούν το σύνολο των νοικοκυριών σε ετήσια βάση. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο αποπληθωριστής του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή που χρησιμοποιήθηκε για την απόδοση των μεγεθών στις πραγματικές τους τιμές. Τα στοιχεία έχουν αποπληθωριστεί με βάση τον ΓΔΤΚ και έχουν ληφθεί για την περίοδο 2004 και 2008-2016. Να σημειωθεί ότι η Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού πριν το 2008 γινόταν κάθε 4 ή 5 χρόνια και η τελευταία πριν το 2004, δηλαδή αυτή του 1999, χρησιμοποιούσε διαφορετική κωδικοποίηση. Ως εκ τούτου, λάβαμε στοιχεία για το 2004 και για την περίοδο 2008-2016, έτη για τα οποία υπήρχε διαθεσιμότητα. Έτσι υπάρχει μία ασυνέχεια για τα έτη 2005-2007 και η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή για το 2004 υπολογίζεται σε σχέση με το 2008.

Διάγραμμα 4.1. Εξέλιξη Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (έτος βάσης 2009)

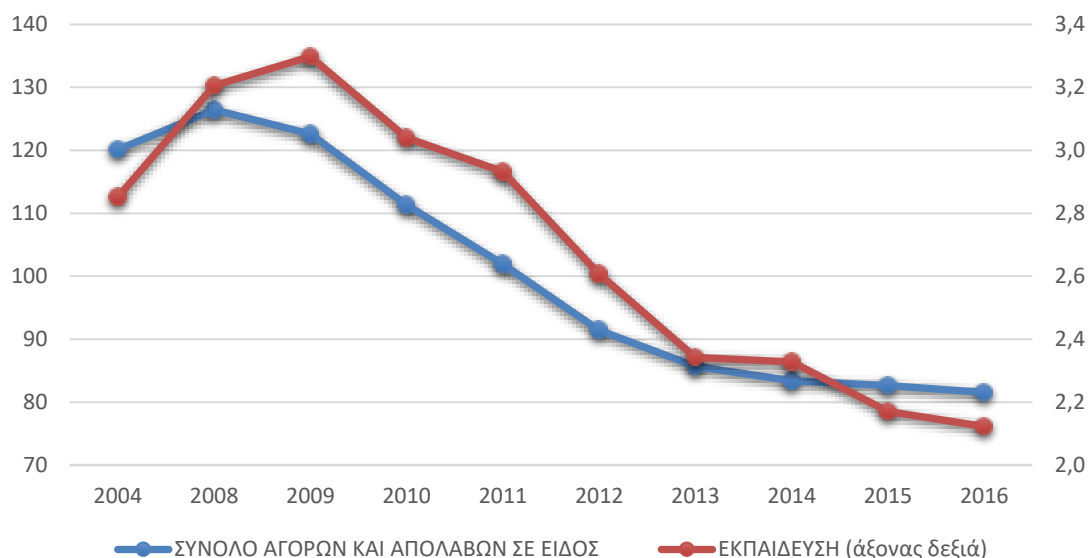
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Σημειώνεται ότι τα αρχικά στοιχεία των ΕΟΠ είναι σε τιμές ανά νοικοκυριό και ανά μήνα. Ως εκ τούτου, υπολογίσθηκαν αφενός οι ετήσιες ανά νοικοκυριό δαπάνες και αφετέρου οι συνολικές, για το σύνολο δηλαδή των νοικοκυριών ανά έτος. Η δαπάνη αυτή κατόπιν αποπληθωρίστηκε σε τιμές 2009, με βάση τον ΓΔΤΚ, όπως περιγράψαμε παραπάνω.

Η ιδιωτική δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση σε πραγματικές τιμές έχει μειωθεί κατακόρυφα από το 2009 και μετά, ακολουθώντας σε γενικές γραμμές την εξέλιξη της συνολικής ιδιωτικής δαπάνης, η οποία είχε ήδη ξεκινήσει την πτωτική της πορεία το 2009. Από το 2004 στο 2008 όμως καταγράφεται σημαντική άνοδος στη σχετική δαπάνη, σύμφωνα με τις Έρευνες Οικογενειακού Προϋπολογισμού. Έτσι, το 2004, η ιδιωτική δαπάνη των

νοικοκυριών για την εκπαίδευση (σε τιμές 2009) βρισκόταν στα €2,8 δις και το 2008 στα €3,2 δις.

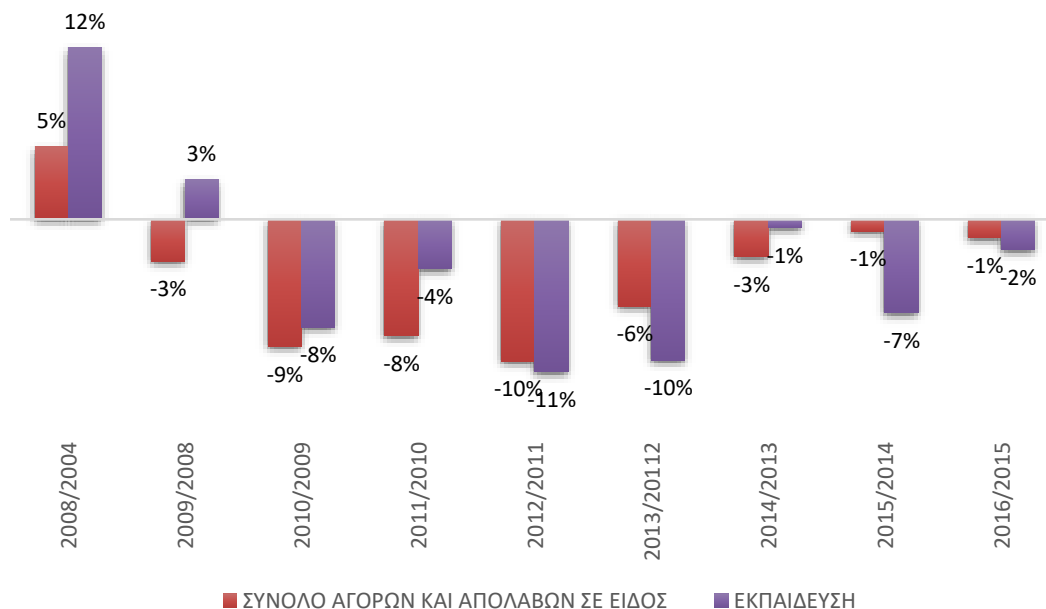
Διάγραμμα 4.2. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: σύνολο αγορών και υπηρεσιών και εκπαιδευτική δαπάνη, δις ευρώ (σε πραγματικές τιμές)*

* Υπάρχει ασυνέχεια στη σειρά των στοιχείων από το 2004 μέχρι το 2008, λόγω της έλλειψης στοιχείων για ΕΟΠ. Η έρευνα γινόταν ανά 5 έτη πριν το 2008

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.3. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή ιδιωτικής δαπάνης (σύνολο αγορών και εκπαίδευση*)

* Υπάρχει ασυνέχεια στη σειρά των στοιχείων από το 2004 μέχρι το 2008, λόγω της έλλειψης στοιχείων για ΕΟΠ. Η έρευνα γινόταν ανά 5 έτη πριν το 2008

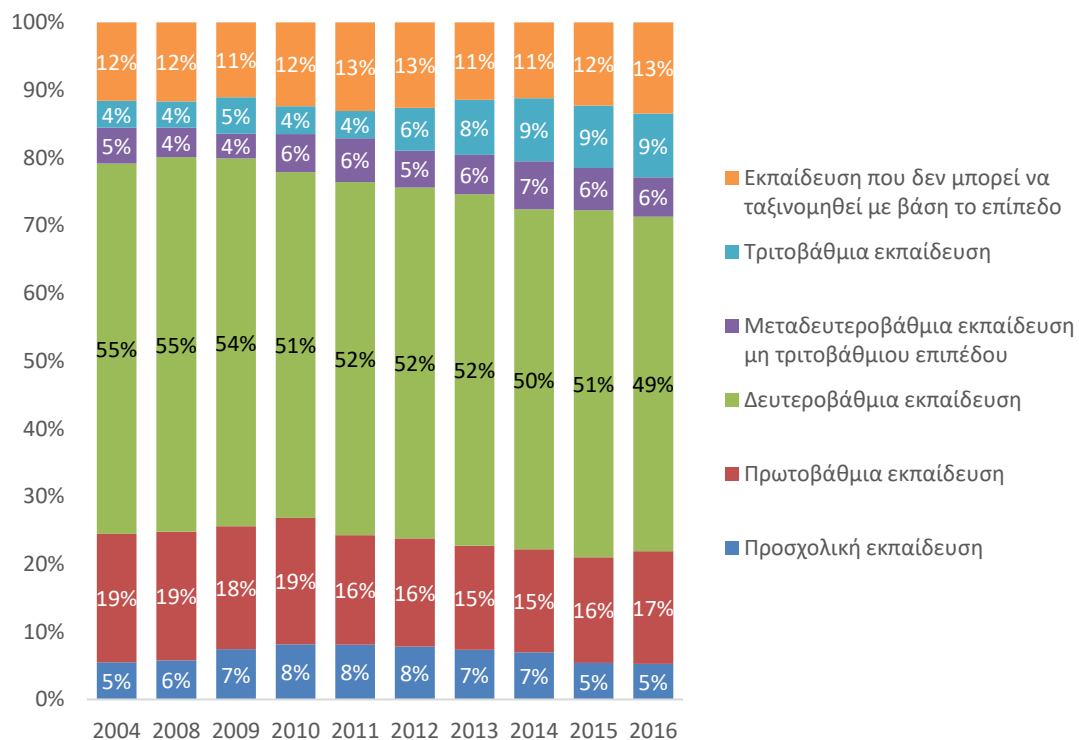
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Το 2009, η ιδιωτική δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αυξήθηκε στα €3,3 δις, αποτελώντας το 3% περίπου της συνολικής ιδιωτικής δαπάνης σύμφωνα με τα στοιχεία ΕΟΠ της ΕΛΣΤΑΤ. Έτσι, το 2009 η δαπάνη αυξάνεται κατά 3%, όταν η συνολική ιδιωτική δαπάνη

μειώνεται κατά ένα αντίστοιχο ποσοστό. Ωστόσο, από το 2010 και μετά ξεκινάει η πτώση της ιδιωτικής δαπάνης για την εκπαίδευση, η οποία είναι μάλιστα ισχυρή. Συγκεκριμένα, το 2010 η ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση μειώνεται κατά 8%, περίπου κατά το ίδιο ποσοστό όσο η συνολική ιδιωτική δαπάνη, ενώ το 2011 και το 2012 κατά -11% και -10% αντίστοιχα. Το 2016 η μείωση έχει εξομαλυνθεί στο -2% σε σχέση με το 2015, ενώ μικρή ήταν και η πτώση το 2014 (-1%).

Ως προς την κατανομή του οικογενειακού προϋπολογισμού ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, το μερίδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι διαχρονικά το κυρίαρχο, αλλά έχει μειωθεί ως ποσοστό επί του συνόλου, από 55% το 2004 και το 2008 σε 49% το 2016. Αντί αυτού, έχει αυξηθεί σημαντικά ως ποσοστό επί του συνόλου η ιδιωτική δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, από 4% προ κρίσης (2004 και 2008) στο 9% από το 2014 και μετά. Το μερίδιο για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε επίσης μετά την κρίση, από 19% το 2004 και το 2008 στο 15% το 2014, ενώ τη διετία 2015-2016 έχει αυξηθεί, φθάνοντας στο 17%. Επιπρόσθετα, το ποσοστό της προσχολικής εκπαίδευσης καταγράφει άνοδο την περίοδο 2010-2012, κινούμενο στο 8% του συνόλου, ενώ το 2015-2016 έχει μειωθεί στο 5%. Δηλαδή, από το σύνολο της οικογενειακής δαπάνης για την εκπαίδευση το 2016, μόνο το 5% αφορά την προσχολική βαθμίδα¹³.

Διάγραμμα 4.4. Κατανομή οικογενειακού προϋπολογισμού για την εκπαίδευση ανά βαθμίδα εκπαίδευσης

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

¹³ Παιδικός σταθμός για παιδιά ηλικίας άνω των 3 ετών και νηπιαγωγείο

Πίνακας 4.1. Εξέλιξη ιδιωτικής και δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση και κατανομή τους στο σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση (σε πραγματικές τιμές 2009)

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.851.107.109	3.205.829.702	3.297.902.640	3.039.949.287	2.931.508.932	2.607.925.997	2.342.084.025	2.327.978.380	2.170.529.679	2.122.501.815
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	697.504.973	794.286.100	843.729.882	815.261.279	710.445.737	620.479.864	531.265.568	515.524.014	455.867.513	464.973.790
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.559.945.436	1.772.553.788	1.791.136.344	1.552.878.627	1.530.403.187	1.351.499.762	1.216.888.434	1.169.789.415	1.112.466.811	1.048.544.134
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	113.289.024	123.643.540	177.237.582	125.461.231	118.254.245	165.582.603	191.218.743	217.160.431	200.731.785	200.014.029
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	9.614.873.196	9.346.559.790	9.279.228.150	9.280.000.000	9.499.767.213	9.136.193.341	9.195.478.945	8.667.478.521	8.704.347.031	8.637.191.817
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	2.736.745.400	2.963.668.192	2.863.223.610	2.789.000.000	2.977.600.745	2.823.070.023	2.761.755.521	2.756.209.012	2.695.753.531	2.739.915.588
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3.180.378.599	3.570.733.905	3.455.353.765	3.348.000.000	3.393.513.010	3.102.738.642	2.900.676.825	2.643.368.675	2.564.336.975	2.604.995.503
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.793.873.752	2.250.135.643	2.005.297.011	1.935.000.000	1.978.169.779	1.972.455.279	1.815.979.284	1.789.804.149	1.893.541.162	1.672.086.533
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	12.465.980.305	12.552.389.492	12.577.130.790	12.319.949.287	12.431.276.145	11.744.119.337	11.537.562.970	10.995.456.901	10.874.876.710	10.759.693.632
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3.434.250.373	3.757.954.292	3.706.953.492	3.604.261.279	3.688.046.482	3.443.549.887	3.293.021.089	3.271.733.026	3.151.621.044	3.204.889.378
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	4.740.324.035	5.343.287.692	5.246.490.109	4.900.878.627	4.923.916.198	4.454.238.404	4.117.565.259	3.813.158.090	3.676.803.785	3.653.539.636
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1.907.162.776	2.373.779.183	2.182.534.593	2.060.461.231	2.096.424.024	2.138.037.882	2.007.198.027	2.006.964.580	2.094.272.947	1.872.100.562
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	23%	26%	26%	25%	24%	22%	20%	21%	20%	20%
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	20%	21%	23%	23%	19%	18%	16%	16%	14%	15%
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	33%	33%	34%	32%	31%	30%	30%	31%	30%	29%
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	6%	5%	8%	6%	6%	8%	10%	11%	10%	11%
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	77%	74%	74%	75%	76%	78%	80%	79%	80%	80%
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	80%	79%	77%	77%	81%	82%	84%	84%	86%	85%
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	67%	67%	66%	68%	69%	70%	70%	69%	70%	71%
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	94%	95%	92%	94%	94%	92%	90%	89%	90%	89%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Στις υποενοτήτες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά οι πραγματικές δαπάνες ανά βαθμίδα εκπαίδευσης με τις κατηγορίες της δαπάνης κάθε βαθμίδας, ενώ στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη της δαπάνης και για τις τρεις βαθμίδες και η κατανομή της μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής. Έτσι, το 2004, στο σύνολο της δαπάνης για εκπαίδευση (δημόσια και ιδιωτική δαπάνη), η ιδιωτική δαπάνη αποτελούσε το 23% του συνόλου και το υπόλοιπο 77% προέρχεται από την δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση. Το ποσοστό της ιδιωτικής δαπάνης στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης αυξήθηκε το 2008 και το 2009, ενώ μετά την κρίση βαίνει μειούμενο, φθάνοντας το 2016 στο 20%. Από τις επιμέρους βαθμίδες, έχει μειωθεί σημαντικά στη διάρκεια της κρίσης το μερίδιο της προσχολικής και πρωτοβάθμιας ιδιωτικής δαπάνης στο σύνολο της δαπάνης για τη συγκεκριμένη βαθμίδα, φθάνοντας στο 15% το 2016 (από 23% το 2009). Η ιδιωτική δαπάνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (συνολικά, σχολείο, φροντιστήρια κλπ) περιορίζεται επίσης στο 29% το 2016 (από 34% το 2009). Αντίθετα, η ιδιωτική δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (μεταπτυχιακά προγράμματα, φροντιστήρια και εκπαιδευτικές εκδρομές) έχει αυξηθεί ως μερίδιο στη συνολική δαπάνη για την τριτοβάθμια, από 5% το 2008 και 8% το 2009 στο 11% το 2016.

4.1 Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η πραγματική, αποπληθωρισμένη δαπάνη για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση πριν την κρίση έφτανε συνολικά τα € 697,5 το 2004 και τα €794,3 εκατ. ετησίως για το σύνολο των οικογενειών της χώρας. Το 2008, από αυτήν τη δαπάνη, τα €185 εκατ. ήταν δαπάνη για την προσχολική εκπαίδευση, δηλαδή για παιδικούς σταθμούς για παιδιά ηλικίας άνω των 3 ετών και για το νηπιαγωγείο. Το υπόλοιπο ποσό, δηλ. τα €609,3 εκατ. (ήτοι το 77% περίπου του συνόλου Προσχολικής και Πρωτοβάθμιας) διοχετεύονταν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή στο ιδιωτικό δημοτικό σχολείο, στα Φροντιστήρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στα ιδιαίτερα μαθήματα, στις ξένες γλώσσες και στις εκπαιδευτικές εκδρομές. Μέχρι το 2016, η ιδιωτική δαπάνη για Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση είχε μειωθεί κατά €330 εκατ., φθάνοντας στα €465 εκατ.

Πίνακας 4.2. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €)

ΒΑΘΜΙΔΑ	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Σύνολο	697,5	794,3	843,7	815,3	710,4	620,5	531,3	515,5	455,9	465,0
Προσχολική εκπαίδευση	156,6	185,0	244,4	248,1	237,0	203,3	171,9	162,4	116,8	111,1
Παιδικός σταθμός*	95,5	119,7	178,7	183,2	164,3	139,2	122,1	111,4	78,8	76,2
Νηπιαγωγείο	61,1	65,3	65,7	64,9	72,7	64,1	49,8	51,0	37,5	35,3
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	540,3	609,3	599,8	567,2	473,9	417,6	359,9	353,6	339,1	353,9
Δημοτικό	194,4	254,7	249,3	241,0	226,8	187,4	159,0	147,6	139,8	122,8
Φροντιστήρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	16,1	3,0	2,0	1,9	3,2	3,6	5,1	6,0	4,7	11,3
Ιδιαίτερα μαθήματα	33,3	48,0	44,4	43,1	23,9	17,7	7,4	9,3	18,8	22,6
Ξένες γλώσσες	288,2	294,3	297,7	274,6	211,2	201,5	182,0	184,2	172,6	188,2
Εκπαιδευτικές εκδρομές**	8,3	9,4	6,4	6,6	8,7	7,3	6,5	6,5	3,3	9,4

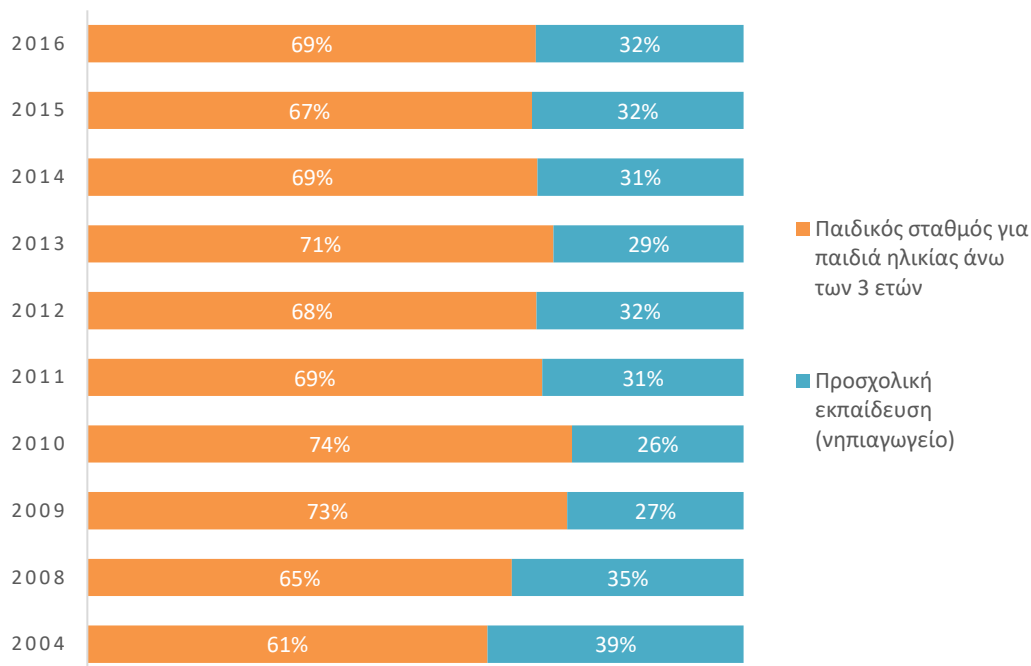
* Παιδιά ηλικίας άνω των 3 ετών. ** Μουσεία, θέατρο κλπ.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πιο συγκεκριμένα, στην προσχολική εκπαίδευση, ο παιδικός σταθμός για παιδιά ηλικίας άνω των 3 ετών αποτελεί τη βασική δαπάνη της συγκεκριμένης κατηγορίας, αφού σε αυτήν κατανέμεται το 69% του συνόλου της δαπάνης για προσχολική εκπαίδευση το 2016. Το υπόλοιπο αφορά το νηπιαγωγείο, ποσοστό που έχει μειωθεί στο 32% το 2016 (από 35% το

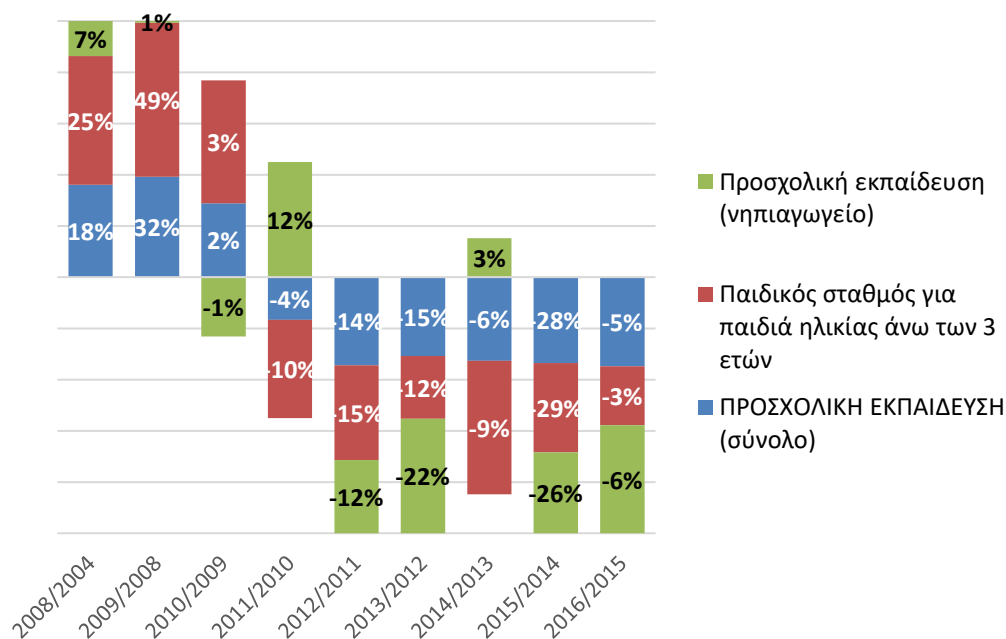
2008 και 39% το 2004), αφού έχει αυξηθεί το ποσοστό της δαπάνης για τον παιδικό σταθμό στο 69% (από 65% το 2008 και 61% το 2004). Το 2004, η δαπάνη για τον παιδικό σταθμό βρισκόταν στα €95,5 εκατ., ενώ το 2008 είχε αυξηθεί στα €120 εκατ., καταγράφοντας όμως μεγάλη μείωση τη διετία 2012-2013 (-12% και -22% αντίστοιχα), αλλά και τη διετία 2015-2016 (-26% και -6% αντίστοιχα), φθάνοντας έτσι στα €76 εκατ. κατά το 2016.

Διάγραμμα 4.5. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην προσχολική εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.6. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Προσχολική εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

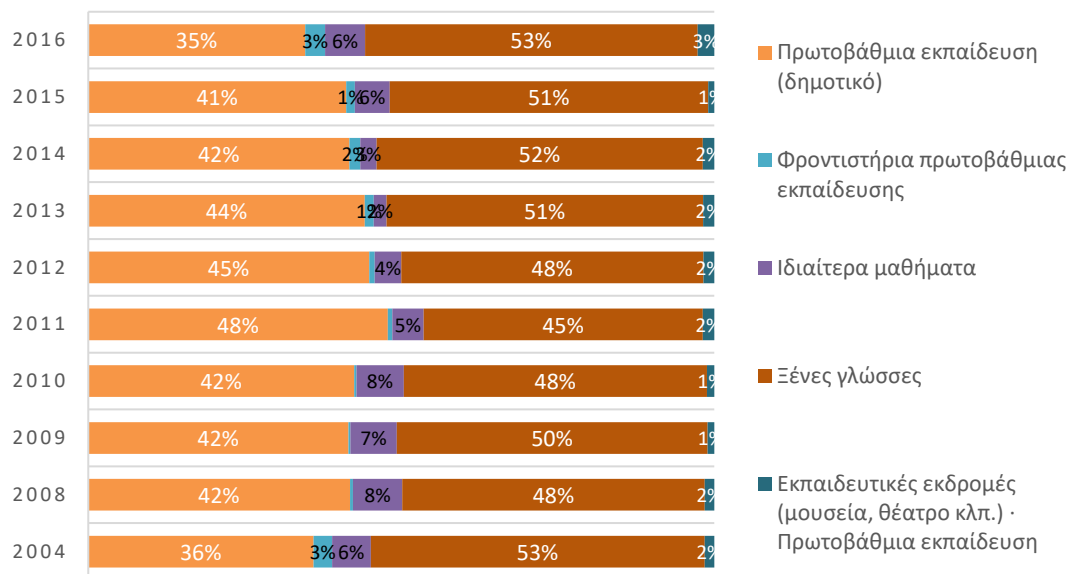

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η ιδιωτική δαπάνη των νοικοκυριών κατανέμεται το 2008 ως εξής ανάμεσα στις επιμέρους κατηγορίες: το 42% της συγκεκριμένης δαπάνης αφορά το ιδιωτικό δημοτικό σχολείο (€254,7 εκατ.) και το 48% τις ξένες γλώσσες (€294,3 εκατ.). Τα ιδιαίτερα μαθήματα συγκεντρώνουν το 8% της δαπάνης για πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το ποσοστό της δαπάνης για τα φροντιστήρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν σχεδόν μηδενικό. Τα ποσοστά αυτά ως κατανομή μεταβάλλονται με το χρόνο και έτσι το 2016 το ιδιωτικό δημοτικό σχολείο συγκεντρώνει το μειωμένο 35% της δαπάνης και το 53% κατευθύνεται προς τις ξένες γλώσσες. Οι αναλογίες αυτές είναι κοινές με τις αντίστοιχες του 2004. Οι δύο αυτές κύριες δαπάνες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν μειωθεί κατά τη διάρκεια της κρίσης στη χώρα, αλλά τη σημαντικότερη πτώση παρουσιάζει η δαπάνη για το ιδιωτικό δημοτικό σχολείο, η οποία και μειώνεται διαρκώς από το 2009 και μετά. Το 2016 μάλιστα καταγράφει πτώση κατά 12%, με αποτέλεσμα η συγκεκριμένη δαπάνη πλέον να κυμαίνεται στα €122,8 εκατ. Οι ξένες γλώσσες καταγράφουν μείωση από το 2010 έως το 2013, καθώς και το 2015 (-6%), αλλά το 2016 έχουν αυξηθεί κατά 9%, φθάνοντας πλέον στα €188,2 εκατ., μειούμενες ωστόσο κατά €106 εκατ. από το 2008. Η δαπάνη όμως που έχει αυξηθεί κατακόρυφα το 2016 σε σχέση με το 2008 είναι αυτή για τα Φροντιστήρια πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία από €3 εκατ. το 2008 φθάνει το 2016 τα €11,3 εκατ., συγκεντρώνοντας πλέον το 3% της συνολικής ιδιωτικής δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη δαπάνη το 2004 ήταν κατά πολύ μεγαλύτερη, αφού έφθανε τα €16 εκατ.

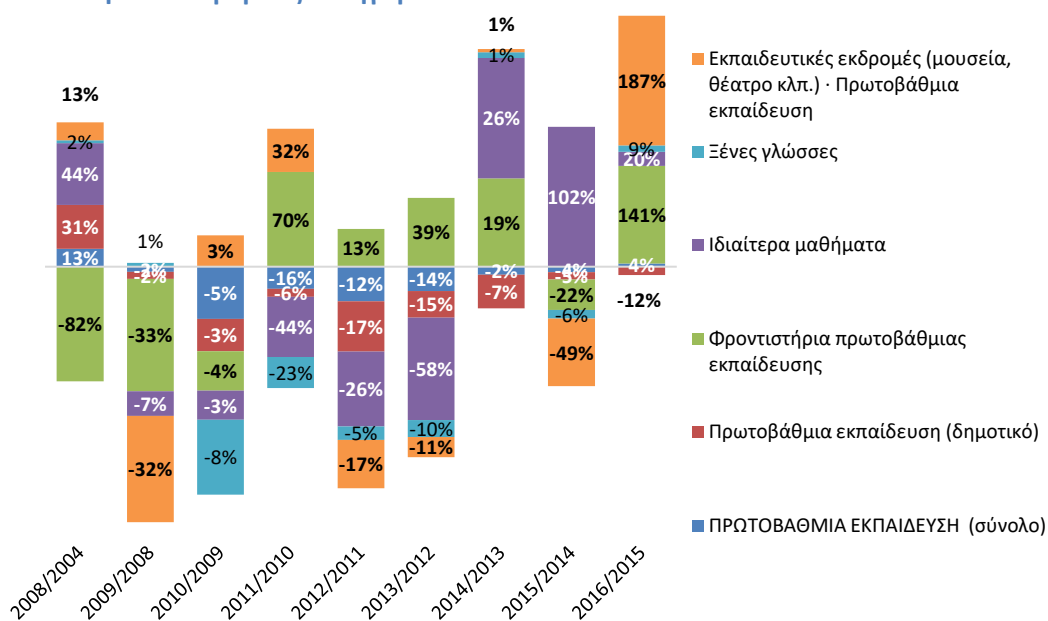
Σημαντική πτώση αντίθετα παρουσιάζει η δαπάνη για τα ιδιαίτερα μαθήματα, η οποία από €48 εκατ. το 2008, μειώθηκε στα €7,4 εκατ. το 2013, αλλά αυξήθηκε από το 2014 και μετά, φθάνοντας στα €22,6 εκατ. το 2016. Ωστόσο, μεταξύ 2004 και 2008, η συγκεκριμένη δαπάνη είχε αυξηθεί κατά 44%.

Διάγραμμα 4.7. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.8. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

4.2 Δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η δαπάνη για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση πριν την κρίση έφτανε τα €1.556 εκατ. το 2004 και τα €1.772,3 εκατ. το 2008, για το σύνολο των οικογενειών της χώρας. Από αυτήν τη δαπάνη, το 2008, τα €135 εκατ. ήταν δαπάνη για το ιδιωτικό γυμνάσιο και τα €132,1 εκατ. για το ιδιωτικό λύκειο. Οι δύο αυτές δαπάνες συνιστούσαν αντίστοιχα το 2008 μόλις το 8% και 7% αμφότερες της συνολικής δαπάνης, δηλαδή το 15% συνολικά, όπως και το 2004, ποσοστό το οποίο έχει μειωθεί στο 12% το 2016. Το μεγαλύτερο ποσό ιδιωτικής δαπάνης για την ιδιωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το οποίο αφορούσε το 37% του συνόλου το 2004 και το 2008 και δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά, κυμαινόταν στα €651 εκατ. το 2008 και διοχετευόταν στα Φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Άλλα €356,6 εκατ. προορίζονταν για ιδιαίτερα μαθήματα το 2008 (20% του συνόλου της δαπάνης για δευτεροβάθμια εκπαίδευση) και €469 εκατ. στις ξένες γλώσσες (26% του συνόλου της δαπάνης για δευτεροβάθμια εκπαίδευση). Το 2016, η ιδιωτική δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση είχε μειωθεί συνολικά πάνω από €730 εκατ., φθάνοντας στα €1.048,5 εκατ.

Πιο συγκεκριμένα, η δαπάνη για το ιδιωτικό γυμνάσιο καταγράφει συνεχή μείωση από το 2010, με μόνη εξαίρεση το 2014 όταν και αυξήθηκε οριακά κατά 1%. Το 2008 σε σχέση με το 2004 δεν καταγράφει μεγάλη μεταβολή, αφού μειώνεται μόλις κατά 3%, φθάνοντας στα €132 εκατ. Το 2015 και 2016 σημειώνεται πτώση της συγκεκριμένης δαπάνης κατά -20% και -11% αντίστοιχα. Έτσι, το 2016 η δαπάνη αυτή έχει φθάσει στα €66,8 εκατ. Η δαπάνη για το ιδιωτικό λύκειο έχει επίσης μειωθεί από το 2004 στο 2008, αλλά μειώθηκε επίσης σημαντικά και από το 2008 έως το 2016, παρά την άνοδο κατά 17% που σημείωσε το 2016 στα €64 εκατ.

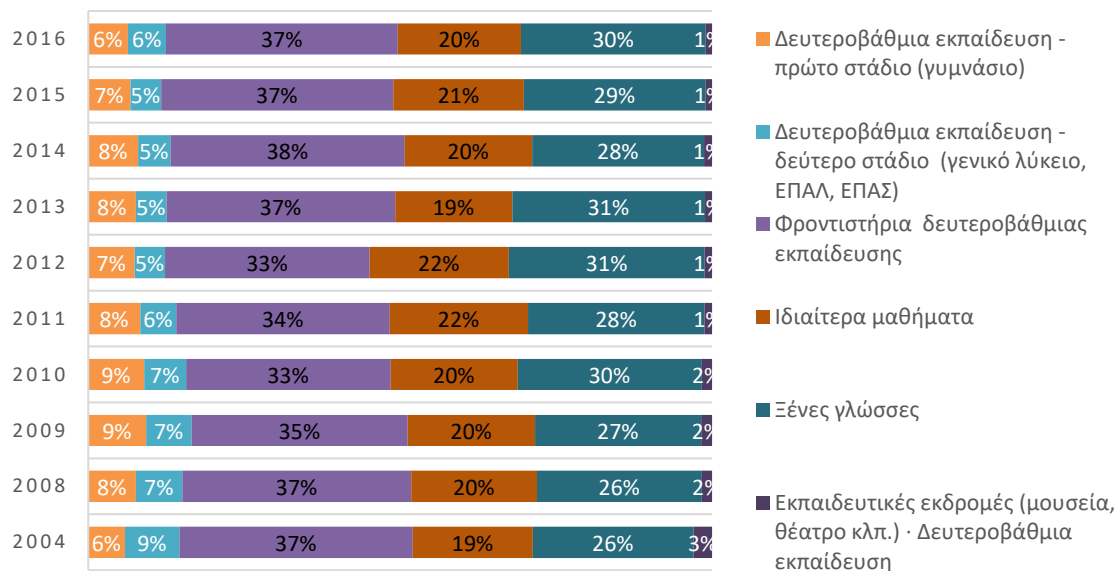
Πίνακας 4.3.Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη τριτοβάθμιου επιπέδου (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €)

ΒΑΘΜΙΔΑ	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	1.560	1.773	1.791	1.553	1.530	1.352	1.217	1.170	1.113	1.049
Γυμνάσιο	92	135	166	140	128	101	93	94	75	67
Λύκειο*	136	132	131	104	88	66	60	60	55	64
Φροντιστήρια	584	651	620	509	524	443	446	440	414	390
Ιδιαίτερα μαθήματα	300	357	366	316	339	302	229	239	233	207
Ξένες γλώσσες	402	469	477	458	433	425	376	323	324	310
Εκπαιδευτικές εκδρομές**	46	29	31	26	18	16	14	15	11	11
ΜΕΤΑΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	151	140	121	171	190	142	136	165	135	123
Σχολές	147	139	120	170	188	140	134	164	133	122
Εκπαιδευτικές εκδρομές**	1.560	1	2	1	1	2	1	1	2	1

* Γενικό λύκειο, ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ. ** Μουσεία, θέατρο κλπ. *** Επαγγελματικές και τεχνικές σχολές κάθε είδους, ΙΕΚ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.9. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

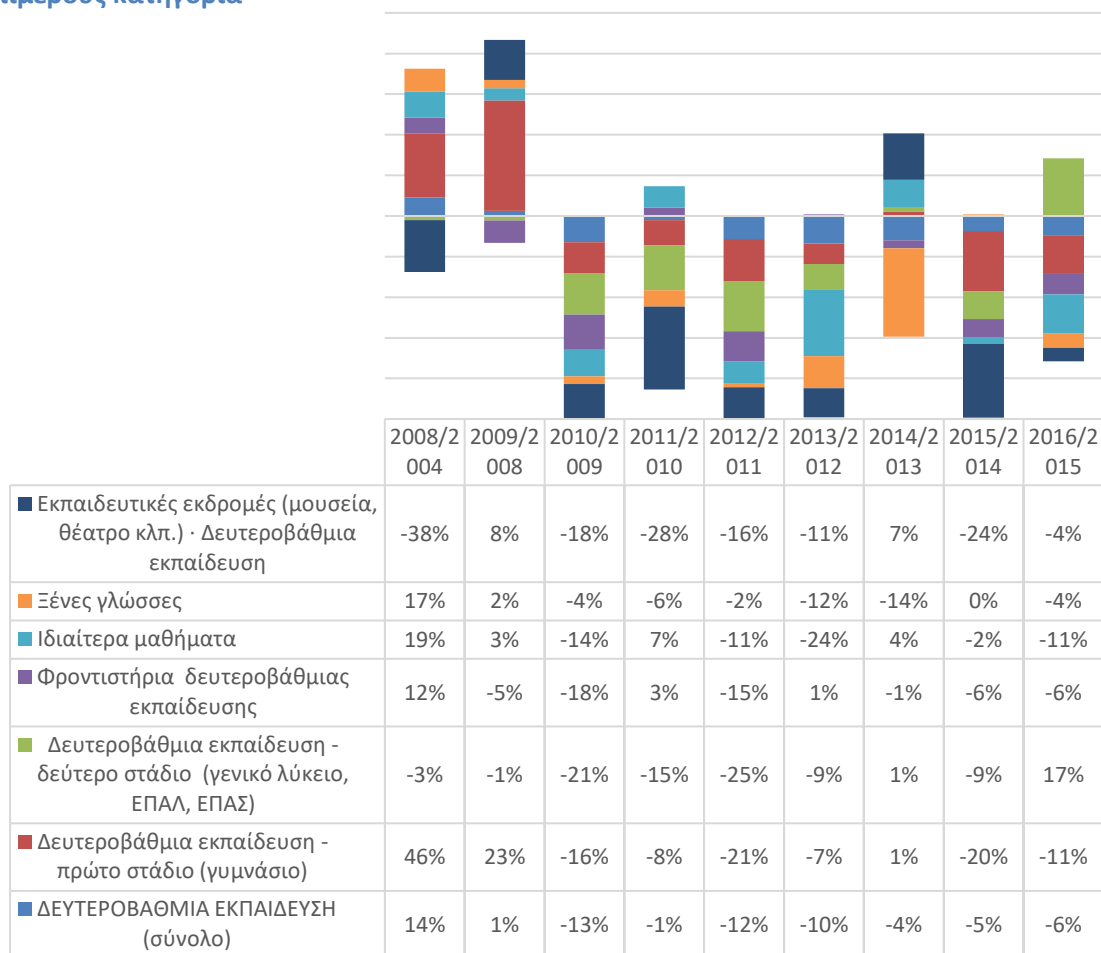

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Μεγάλη ήταν η πτώση ωστόσο που είχε καταγράψει τα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης, όταν είχε μειωθεί διαδοχικά κατά -21%, -15%, -25% και -9% την περίοδο 2010-2013. Η μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης των νοικοκυριών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τα φροντιστήρια, έχει σημειώσει πολύ μικρότερη πτώση, υποδηλώνοντας ότι η ζήτηση για τη συγκεκριμένη κατηγορία είναι λιγότερο ελαστική από τη ζήτηση για το ιδιωτικό γυμνάσιο και το λύκειο. Συγκεκριμένα, η δαπάνη για φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει μειωθεί από τα €651 εκατ. το 2008 στα €389,7 εκατ. το 2016, με πτώση της τάξης του 6% το 2015 και το 2016. Επιπλέον, η συγκεκριμένη δαπάνη είχε αυξηθεί σημαντικά, κατά 12% από το 2004 στο 2008.

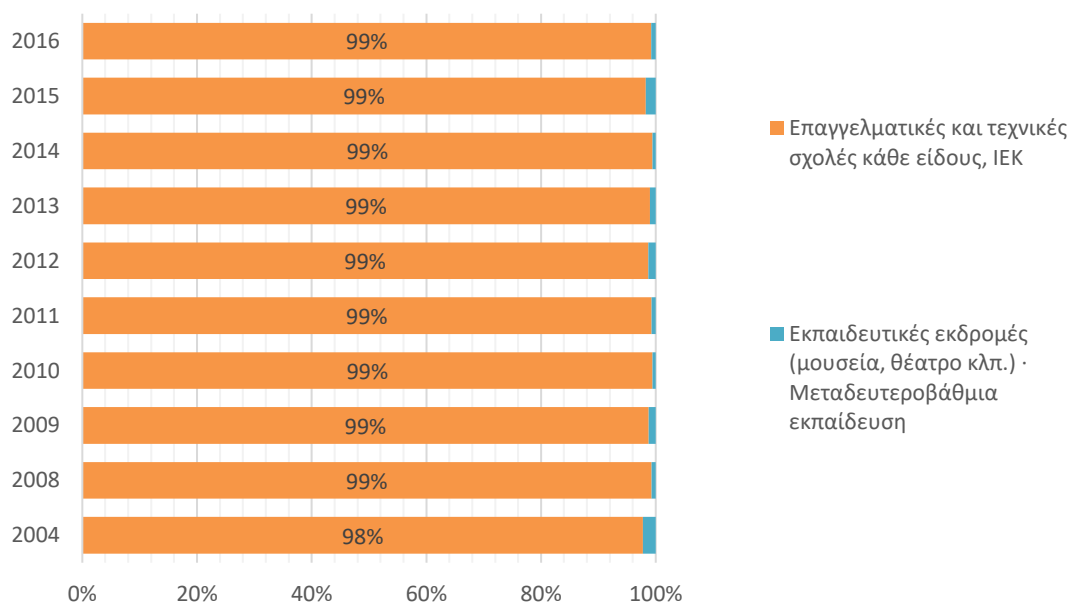
Μείωση όμως καταγράφει και η ιδιωτική δαπάνη για τις ξένες γλώσσες, η οποία ήταν εντονότερη το 2013 και 2014 (-12% και -14% αντίστοιχα). Το 2016 η συγκεκριμένη δαπάνη κατέγραψε πτώση της τάξης του -4%, φθάνοντας έτσι τα €310 εκατ., έχοντας αυξήσει το ποσοστό της στην κατανομή των δαπανών για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από 26% το 2008 σε 30% το 2016.

Διάγραμμα 4.10. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

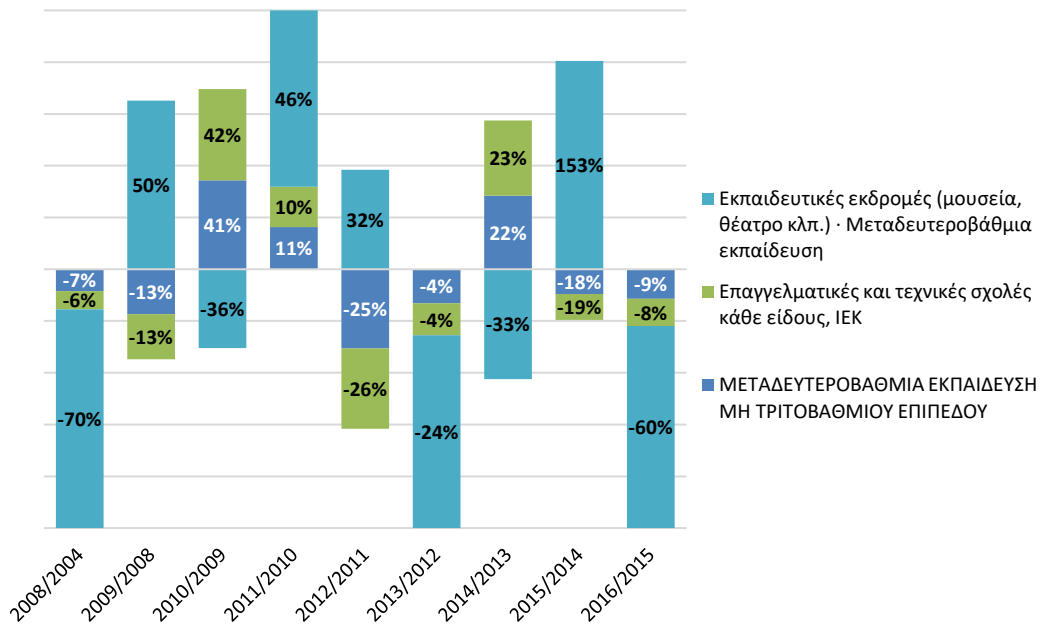
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.11. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.12. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Ως προς την ιδιωτική δαπάνη για τη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, το 99% προέρχεται διαχρονικά από Επαγγελματικές και τεχνικές σχολές κάθε είδους, ιδιωτικά κολέγια και ΙΕΚ και το 1% από τις εκπαιδευτικές εκδρομές και τα συναφή. Ωστόσο, η ιδιωτική δαπάνη για τις Επαγγελματικές και τεχνικές σχολές κάθε είδους και τα ΙΕΚ παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις μετά την κρίση, αφού οι ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές της είναι έντονα θετικές το 2010 (42%), το 2011 (10%) και το 2014 (23%) και αρνητικές τα υπόλοιπα εξεταζόμενα έτη, με εντονότερη την πτώση που καταγράφεται το 2013 (26%) και το 2015 (19%).

4.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση και εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί με βάση το επίπεδο

Η ιδιωτική δαπάνη για τριτοβάθμια εκπαίδευση στο σύνολό της παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις, αλλά κυρίως έντονες αυξήσεις κατά το υπό εξέταση χρονικό διάστημα. Η δαπάνη αυτή πριν την κρίση έφτανε τα €113 εκατ. το 2004 και τα €123,6 εκατ. το 2008, για το σύνολο των οικογενειών της χώρας. Το 2016 η πραγματική ιδιωτική δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αγγίζει τα €200 εκατ. στα ίδια επίπεδα δηλαδή σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ το 2014 είχε φθάσει στα €217 εκατ. Πιο συγκεκριμένα, η πραγματική δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ μειώνεται το 2010 (-29%) και το 2011 (-6%), καταγράφει μεγάλες αυξήσεις τα υπόλοιπα έτη μέχρι το 2015 όπου και μειώνεται κατά 8%, ενώ το 2016 δεν μεταβάλλεται.

Η μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης των νοικοκυριών για τη τριτοβάθμια εκπαίδευση, τα μεταπτυχιακά σε ΑΕΙ, είχε σημειώσει έντονη πτώση το 2010, αλλά μετά κινήθηκαν ανοδικά, αυξανόμενα μάλιστα κατά 45% το 2012. Το 2015 και 2016 όμως η συγκεκριμένη δαπάνη παρουσιάζει μείωση κατά 3% και 7% αντίστοιχα. Η αντίστοιχη δαπάνη για μεταπτυχιακά σε

ΤΕΙ καταγράφει αντίθετα σημαντική πτώση την περίοδο 2008-2011, αλλά και το 2015, και άνοδο την περίοδο 2012-2014, ενώ το 2016 δεν μεταβάλλεται. Το 2008, η δαπάνη για μεταπτυχιακά σε ΤΕΙ ήταν €33 εκατ. και η δαπάνη για μεταπτυχιακά σε Πανεπιστήμια έφθανε τα €79,6 εκατ. Να σημειωθεί ότι τα μεταπτυχιακά σε ΤΕΙ λειτούργησαν μετά το 2006, επομένως η σχετική δαπάνη για το 2004 είναι μηδενική, ενώ η αντίστοιχη για τα πανεπιστήμια έφθανε τα €69,4 εκατ. Το 2008, οι δύο αυτές δαπάνες συνιστούσαν αντίστοιχα το 27% και 64% της συνολικής δαπάνης, ποσοστά τα οποία διαμορφώθηκαν στο 10% και 80% αντίστοιχα το 2016, παρουσιάζοντας σημαντική μεταβολή στη σύνθεση της ιδιωτικής δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

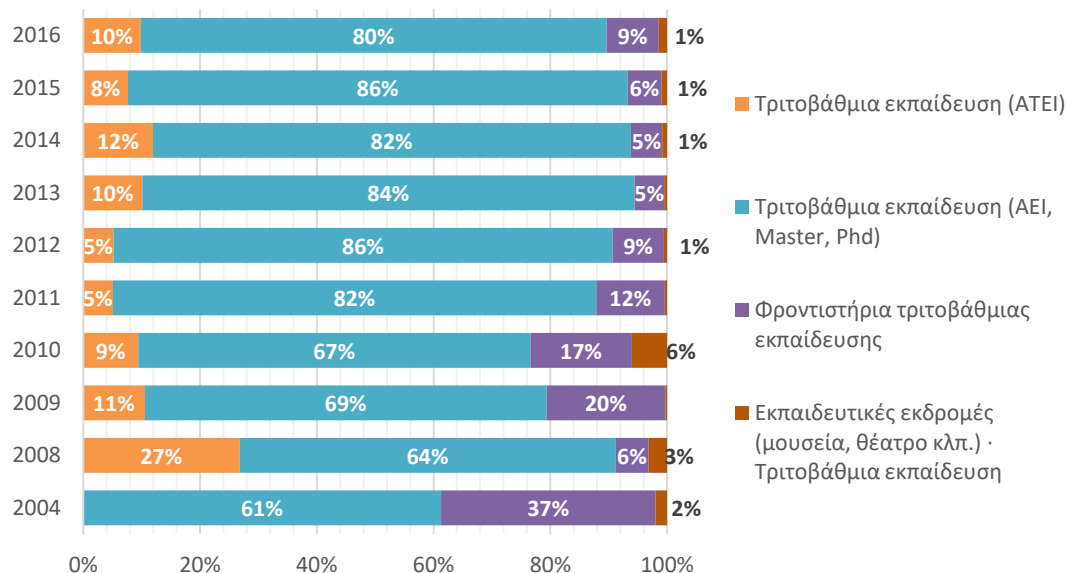
Πίνακας 4.4. Ετήσια δαπάνη νοικοκυριών: τριτοβάθμια και εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί με βάση το επίπεδο (σε πραγματικές τιμές, εκατ. €)

ΒΑΘΜΙΔΑ	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	113,3	123,6	177,2	125,5	118,3	165,6	191,2	217,2	200,7	200,0
ΤΕΙ	0,0	33,1	18,8	11,8	6,0	8,6	19,4	26,0	15,5	19,8
Πανεπιστήμια*	69,4	79,6	121,9	84,3	97,5	141,9	161,3	178,2	172,1	159,5
Φροντιστήρια	41,7	6,9	36,0	21,8	13,8	14,6	9,7	11,6	11,7	17,9
Εκπαιδευτικές εκδρομές**	2,2	4,0	0,5	7,6	0,5	0,9	0,9	1,9	1,9	2,8
ΜΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΗ	330,4	374,9	364,8	375,9	383,3	328,9	267,7	260,8	266,4	285,7
Αθλήματα και τέχνες***	195,5	219,6	207,8	196,0	193,7	142,8	128,6	128,5	136,5	155,3
Ξένες γλώσσες ****	88,3	105,8	103,7	129,2	127,9	126,0	96,8	90,9	90,5	92,7
Κατάρτιση*****	113,3	50,0	53,3	50,7	61,7	60,0	42,4	41,3	39,4	37,6

*Συμπεριλαμβάνονται και μεταπτυχιακές σπουδές (Master, PhD). ** Μουσεία, θέατρο κλπ. *** Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού κλπ. **** Για άτομα που δεν παρακολουθούν κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης. ***** Κατάρτιση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές και λοιπά προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης

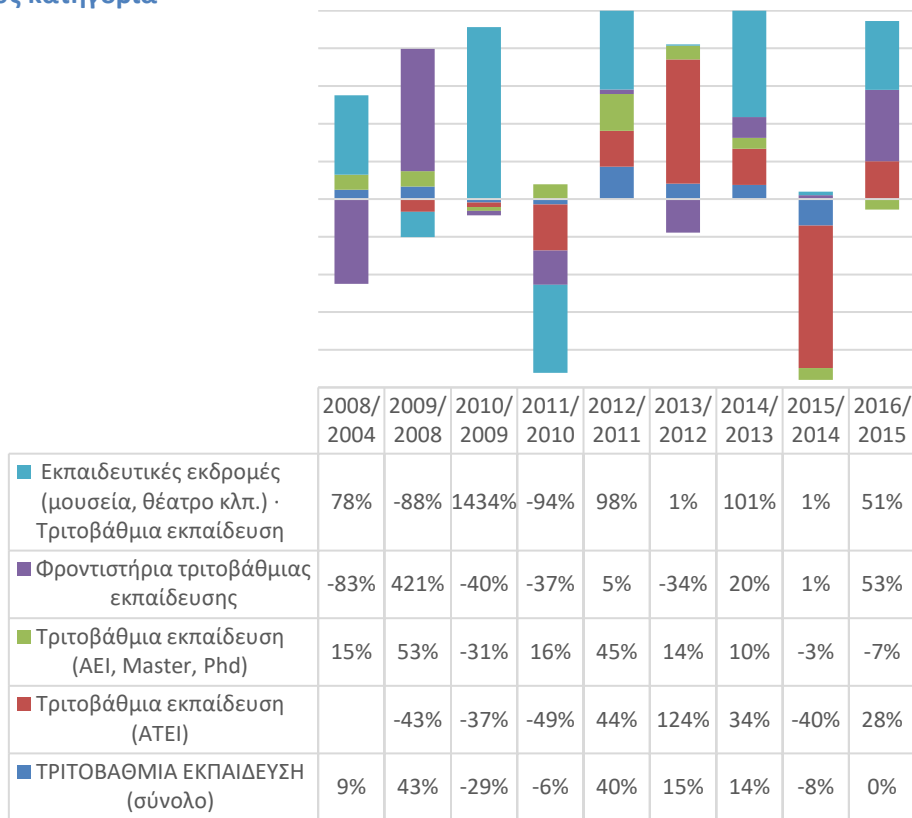
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.13. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.14. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

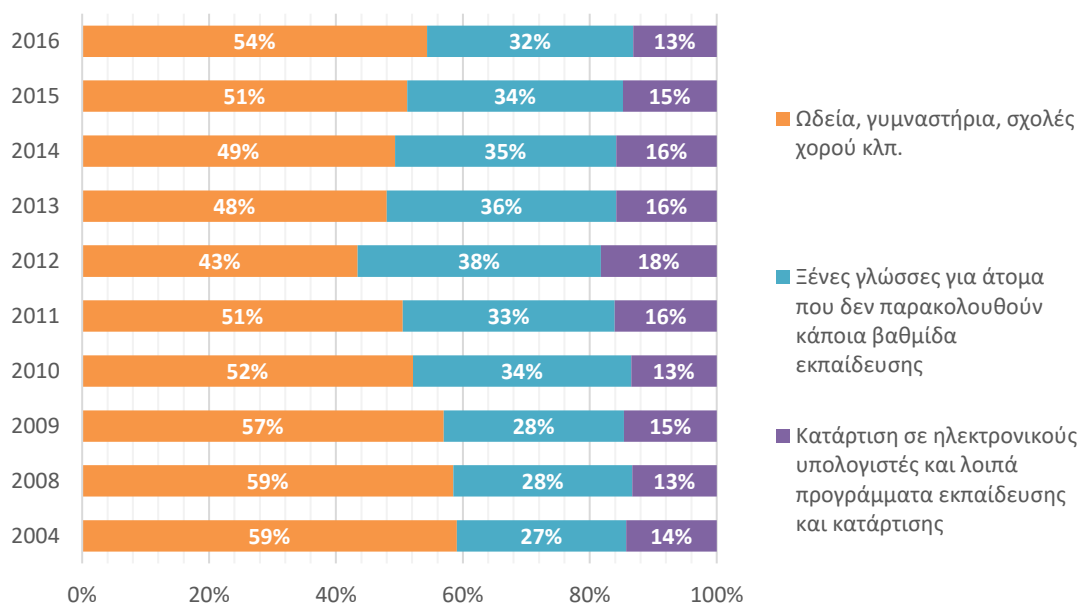

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πέρα από τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, η δαπάνη για τα Φροντιστήρια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κυμαινόταν το 2008 στα €7 εκατ. περίπου (6% του συνόλου). Η συγκεκριμένη δαπάνη ήταν ωστόσο πολλαπλάσια τέσσερα χρόνια πριν, δηλαδή το 2004, αγγίζοντας τα €41,7 εκατ. και αφορούσε το 37% του συνόλου της δαπάνης των νοικοκυριών για τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η συγκεκριμένη δαπάνη, εκτινάχθηκε και πάλι το 2009 στα €36 εκατ., αποτελώντας το 20% της συνολικής δαπάνης. Ωστόσο, στην πορεία παρουσίασε μείωση, ενώ από το 2014 και μετά αυξάνεται, φθάνοντας το 2016 σχεδόν τα €18 εκατ., συνιστώντας έτσι το 9% του συνόλου. Τέλος, άλλα €4 εκατ. προορίζονταν για εκπαιδευτικές εκδρομές το 2008 (3% του συνόλου της δαπάνης για δευτεροβάθμια εκπαίδευση), ποσό το οποίο παρουσίασε μείωση έκτοτε (€2,8 εκατ. το 2016).

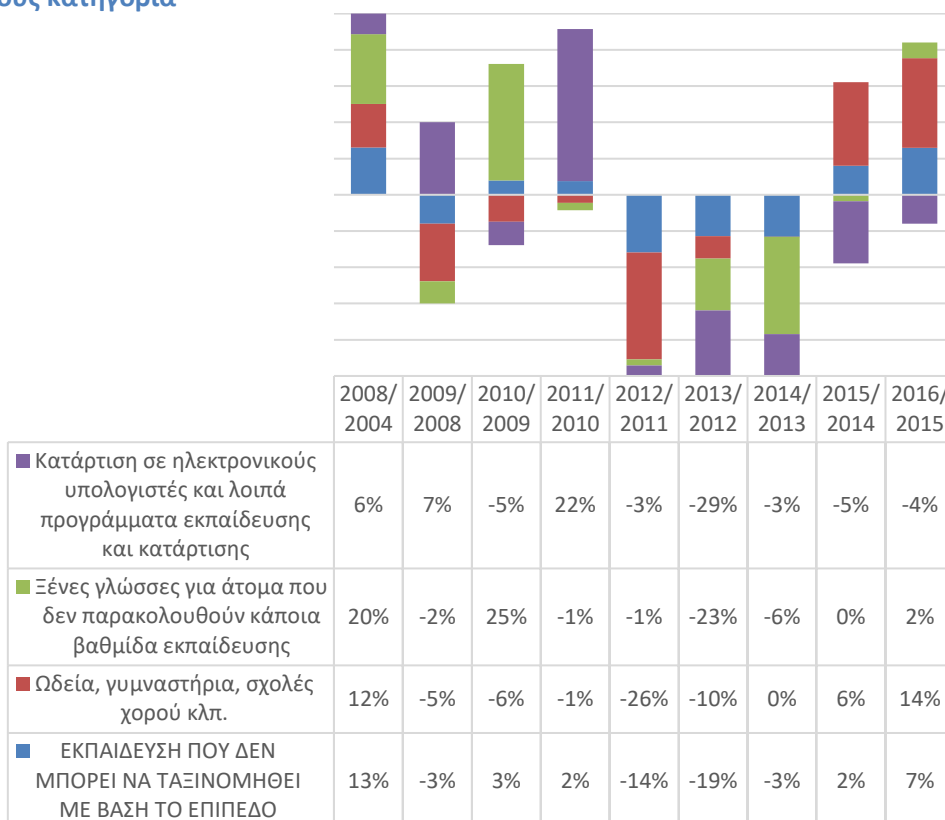
Η δαπάνη για την αταξινόμητη εκπαίδευση (ξένες γλώσσες, ECDL, ωδεία, σχολές χορού, γυμναστήρια για την απόκτηση τίτλου και όχι για αναψυχή, κλπ σε ιδιωτικούς φορείς), πριν την κρίση έφτανε τα €330 εκατ. και τα €375 εκατ. το 2008 για το σύνολο των οικογενειών της χώρας. Από αυτήν τη δαπάνη, τα €219,6 εκατ. ήταν το κόστος για Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού κλπ. (όχι όμως για λόγους αναψυχής) (59% του συνόλου το 2008 και 54% το 2016), τα €105,8 εκατ. για ξένες γλώσσες (28% του συνόλου το 2008 και 32% το 2016) και τα €50 εκατ. για κατάρτιση σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές (δίπλωμα ECDL κλπ) και άλλα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης (13% του συνόλου το 2008 και το 2016).

Διάγραμμα 4.15. Κατανομή ετήσιας δαπάνης νοικοκυριών σε αταξινομητο επίπεδο εκπαίδευσης ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 4.16. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στην Αταξινομητη εκπαίδευση ανά επιμέρους κατηγορία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Η ιδιωτική δαπάνη για αταξινομητη εκπαίδευση είναι πτωτική το 2009 (-3%) και την περίοδο 2012-2014 (-14%, -19% και -3% αντίστοιχα), ενώ αυξάνεται τα υπόλοιπα έτη. Το 2016 συγκεκριμένα αυξάνεται κατά 7% σε σχέση με το 2015, ενώ από τις δαπάνες οι οποίες

συναποτελούν την ιδιωτική δαπάνη για την αταξινόμητη εκπαίδευση, τα Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού κλπ έχουν πτωτική πορεία από το 2009 έως το 2013, μηδενική μεταβολή το 2014 και αύξηση το 2015 και 2016 (6% και 14% αντίστοιχα). Οι Ξένες γλώσσες παρουσιάζουν έντονη πτώση το 2013 (-23%), έχει όμως προηγηθεί ανάλογη αύξηση στη συγκεκριμένη δαπάνη το 2010, ενώ τα προγράμματα κατάρτισης για Η/Υ κλπ εμφανίζουν μεγάλη αύξηση το 2011 (22%) και πτώση από το 2012 και μετά, η οποία είναι εντονότερη το 2013 (-29%). Να σημειωθεί επίσης ότι όλες οι επιμέρους δαπάνες της αταξινόμητης εκπαίδευσης είχαν σημειώσει έντονη άνοδο από 2004 στο 2008, με μεγαλύτερη εκείνη στις ξένες γλώσσες (20%).

5. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΔΑΠΑΝΗΣ

5.1 Εισαγωγή

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα στοιχεία της δαπάνης ανά μαθητή στη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση. Ο στόχος είναι να πραγματοποιηθεί η σύγκριση μεταξύ της κατά κεφαλήν δαπάνης για το δημόσιο σχολείο και της κατά κεφαλήν ιδιωτικής δαπάνης για το ιδιωτικό σχολείο¹⁴. Η κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη υποδηλώνει πόσο κοστίζει για το Κράτος κάθε μαθητής, ενώ η δημόσια κατά κεφαλήν δαπάνη πόσο κοστίζει για το νοικοκυριό η επιλογή του ιδιωτικού σχολείου για ένα παιδί.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι πίνακες με τους μαθητές και φοιτητές ανά έτος, με βάση τα υπάρχοντα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Να σημειωθεί ότι εφόσον λείπουν διαθέσιμα στοιχεία για ορισμένα έτη, η κατά κεφαλήν δαπάνη για τα συγκεκριμένα έτη παραλείπεται και για αυτό καλύπτεται η περίοδος 2004 και 2008-2016 για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλα τα έτη για τους μαθητές και φοιτητές αντίστοιχα.

Για να βρεθούν οι κατά κεφαλήν δαπάνες χρησιμοποιούνται τα πραγματικά, αποπληθωρισμένα ποσά για τη δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση ανά έτος και αυτά διαιρούνται κάθε έτος με τον αντίστοιχο αριθμό των μαθητών σε κάθε βαθμίδα στα δημόσια και τα ιδιωτικά σχολεία. Για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ωστόσο, επειδή η ιδιωτική δαπάνη αφορά μόνο τα μεταπτυχιακά, διαιρείται η ιδιωτική δαπάνη διά του αριθμού των μεταπτυχιακών φοιτητών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ. Να σημειωθεί ότι στα ΤΕΙ άρχισαν να λειτουργούν μεταπτυχιακά προγράμματα μετά το 2006.

5.2 Δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή

Εν γένει, την περίοδο 2004 και 2008-2016, η τάση στον αριθμό των μαθητών στα δημόσια σχολεία παρουσιάζει ορισμένες διακυμάνσεις, αν και μικρές. Συγκεκριμένα, στην προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, οι μαθητές παραμένουν στο σύνολό τους περίπου οι ίδιοι ως προς τον αριθμό τους μεταξύ του 2004 και του 2008, ενώ αυξάνονται κατά 1% το 2010, στις 744 χιλιάδες περίπου. Τα επόμενα έτη καταγράφεται σταθερότητα στη συγκεκριμένη βαθμίδα, ενώ το 2014 παρατηρείται πτώση κατά 1%, η οποία ακολουθείται από ανάλογη άνοδο το 2015 και σταθερότητα το 2016.

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο, γενικό λύκειο και επαγγελματικό λύκειο) καταγράφονται μειώσεις στον αριθμό των μαθητών από το 2004 στο 2008 (-2%), αλλά και το 2013, 2014 και 2016 (κατά -2%, -3% και -2% αντίστοιχα). Έτσι, το 2016, ο αριθμός των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση φθάνει στους 623,5 χιλιάδες.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Πανεπιστήμια, ΤΕΙ, εγγεγραμμένοι πέραν των κανονικών εξαμήνων φοιτητές και νέοι φοιτητές, χωρίς τους μεταπτυχιακούς), οι τάσεις είναι μικτές. Από το 2004 στο 2008, καταγράφεται άνοδος της τάξης του 9% στο πλήθος των φοιτητών, ενώ και το 2009 η αύξηση είναι της τάξης του 6%. Το 2010 μειώνεται ο αριθμός των φοιτητών κατά 3%, ενώ τα υπόλοιπα έτη, οι αυξομειώσεις είναι οριακές.

¹⁴ Τα στοιχεία για το πλήθος των μαθητών και φοιτητών ελήφθησαν από την ΕΛΣΤΑΤ και από το ενιαίο πληροφοριακό σύστημα <https://myschool.sch.gr/>.

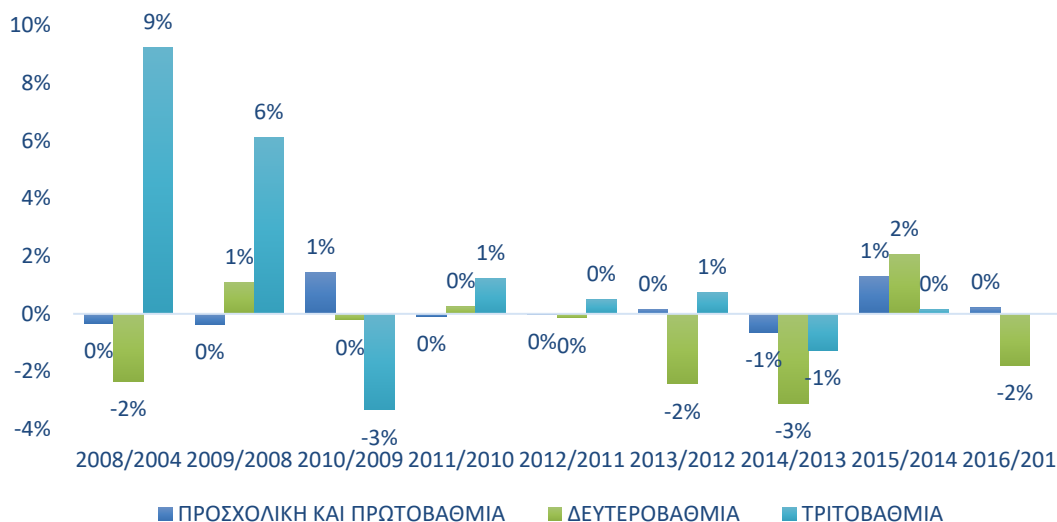
Πίνακας 5.1. Αριθμός μαθητών και φοιτητών στα δημόσια σχολεία και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πανεπιστήμια

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ* ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	739	736	734	744	744	744	745	740	750	751
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ**	667	652	659	657	659	658	642	622	635	624
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ***	362	395	420	406	411	413	416	410	411	-

* Νηπιαγωγείο. ** Γυμνάσιο, γενικό λύκειο, επαγγελματικό λύκειο. *** Πανεπιστήμια, ΤΕΙ, νέοι, αιώνιοι,

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. www.MySchool.gr. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.1. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό μαθητών και φοιτητών στα δημόσια σχολεία και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας (ή ανώτατης) εκπαίδευσης

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. www.MySchool.gr. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Παρακάτω παρουσιάζεται η δημόσια εκπαιδευτική κατά κεφαλήν δαπάνη ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, δηλαδή για την πρωτοβάθμια, την δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Για κάθε βαθμίδα έχει υπολογισθεί η κατά κεφαλήν δαπάνη της πραγματικής (αποπληθωρισμένης) δημόσιας δαπάνης, έτσι όπως αυτή περιγράφηκε στην προηγούμενη ενότητα, με τον αριθμό των μαθητών σε κάθε βαθμίδα που φοιτούν σε δημόσιο σχολείο και πανεπιστήμιο/ ΤΕΙ, όπως αυτός παρουσιάστηκε παραπάνω.

Πίνακας 5.2. Δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση

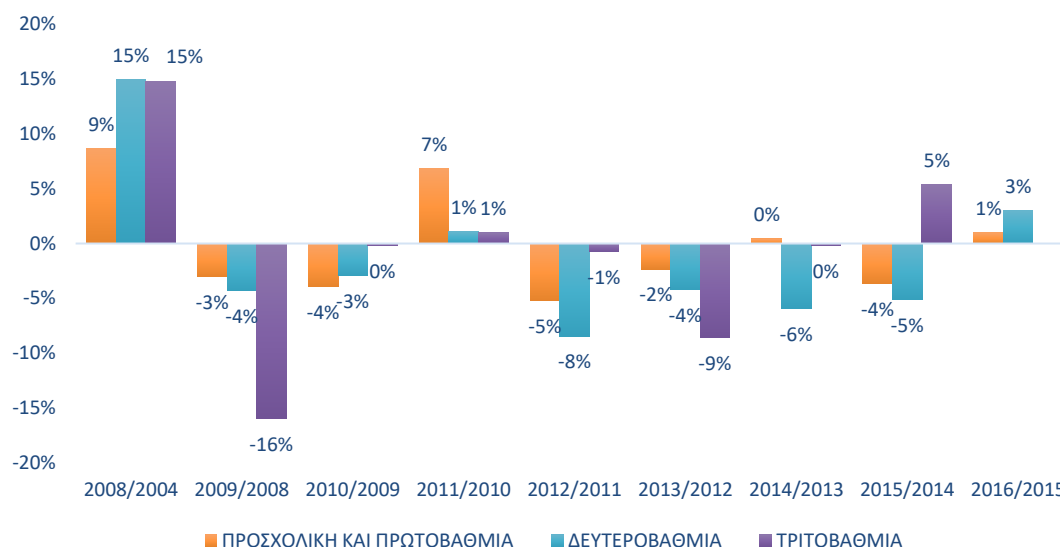
	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	3.705	4.025	3.903	3.748	4.004	3.797	3.708	3.725	3.588	3.625
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	4.767	5.480	5.245	5.093	5.150	4.715	4.517	4.248	4.029	4.151
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	4.955	5.690	4.778	4.769	4.817	4.780	4.368	4.360	4.596	

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. www.MySchool.gr. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή η δαπάνη σε πραγματικές τιμές της δημόσιας προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαιρεμένη διά του αριθμού των μαθητών στα δημόσια νηπιαγωγεία και δημοτικά βρισκόταν το 2004 στα €3.705. Το 2008 η κατά κεφαλήν δαπάνη για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση είχε φθάσει στα €4.025 περίπου, ενώ το 2009 και το 2010 μειωνόταν. Το 2011 κατέγραψε άνοδο, φθάνοντας τα €4.004, ενώ από το 2012 μειώνεται, με εξαίρεση το 2016, όπου σημειώνει αύξηση και διαμορφώνεται στα €3.625. Ως προς την δημόσια δευτεροβάθμια κατά κεφαλήν εκπαίδευση, αυτή έφθανε τις €4,767 το 2004, αυξανόμενη κατά 15% το 2008. Η πορεία της έκτοτε είναι κυρίως πτωτική,

καταγράφοντας μεγάλη μείωση το 2012 κατά -8%, ενώ το 2016 αυξάνεται κατά 3% και διαμορφώνεται στα €4.151.

Διάγραμμα 5.2. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές κατά κεφαλήν δαπάνης δημόσιας εκπαίδευσης

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. www.MySchool.gr. Επεξεργασία IOBE

Ως προς την δημόσια κατά κεφαλήν τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτή ανέρχεται το 2015 στα €4.596, έχοντας καταγράψει κατά κύριο λόγο πτωτική πορεία από το 2008 και μετά. Ωστόσο, το 2008 σε σχέση με το 2004, συγκεκριμένη δαπάνη είχε αυξηθεί κατά 15%, φθάνοντας στα €5.690.

Η εικόνα της δαπάνης διαφοροποιείται ανά μαθητή και φοιτητή εάν συμπεριλάβουμε στην δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις εξής κατηγορίες της COFOG: εκπαίδευση μη κατηγοριοποιημένη ως προς τη βαθμίδα, Υποστηρικτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης και Μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, η δαπάνη που λογίζεται στον αριθμητή του κλάσματος της κατά κεφαλήν δαπάνης είναι σημαντικά μεγαλύτερη τώρα. Η κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη της διευρυμένης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης φθάνει έτσι για το 2016 στα €5.441, έχοντας μειωθεί σημαντικά σε σχέση με το επίπεδο της προ κρίσης το 2004 (€6.846).

Πίνακας 5.3. Δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια διευρυμένη δευτεροβάθμια και διευρυμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ*	6.846	6.214	5.803	6.106	5.994	5.712	6.118	5.494	5.213	5.441
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**	6.385	5.902	6.180	6.105	6.263	6.189	6.025	6.072	6.532	-

* Περιλαμβάνονται η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η εκπαίδευση μη κατηγοριοποιημένη ως προς τη βαθμίδα, οι υποστηρικτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης και οι μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες εκπαίδευσης. ** Περιλαμβάνονται και οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης στην εκπαίδευση.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

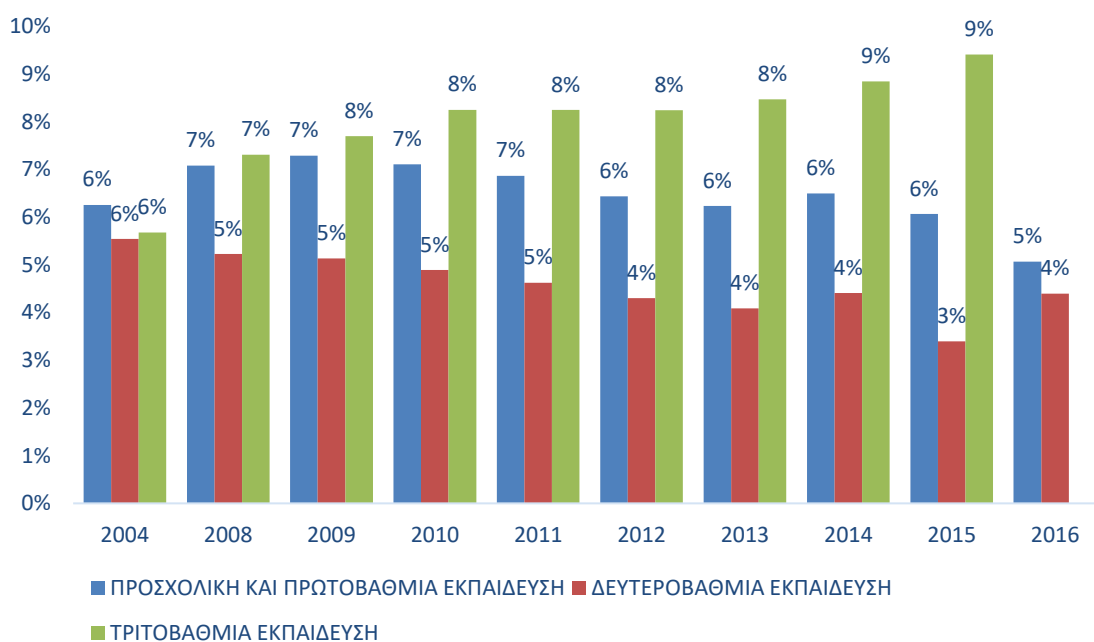
Αντίστοιχα, εάν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συμπεριλάβουμε και την δαπάνη Έρευνας και Ανάπτυξης στην εκπαίδευση, τότε το κατά κεφαλήν κόστος για το Κράτος για την τριτοβάθμια ανέρχεται για το 2015 στα €6.532 (από €6.385 το 2004), δηλαδή περίπου €1.000 περισσότερο σε σχέση με τη δαπάνη μόνο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

5.3 Ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή

Σε ό,τι αφορά την εξέλιξη του αριθμού των μαθητών στην ιδιωτική εκπαίδευση την περίοδο 2004 και 2008-2016, οι ετήσιες μεταβολές είναι εντονότερες σε σχέση με το πλήθος των μαθητών στα δημόσια σχολεία, γεγονός το οποίο αφενός οφείλεται στον σημαντικά μικρότερο αριθμό τους, αφετέρου στο κόστος που εν μέσω κρίσης πολλά νοικοκυριά απέφυγαν να επωμισθούν.

Συγκεκριμένα, στην προσχολική και πρωτοβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση, την ιδιωτική δαπάνη της οποίας περιορίζουμε στο κόστος των διδασκτρων στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό, οι μαθητές έχουν μειωθεί σημαντικά το 2016 σε σχέση με παλαιότερα έτη, φθάνοντας στους 40 χιλιάδες, δηλαδή αποτελώντας το 5% του συνόλου των μαθητών της συγκεκριμένης βαθμίδας. Η πτώση στο πλήθος των μαθητών, ιδιαίτερα το 2016 είναι ισχυρή και φθάνει το -17%, ενώ τα προηγούμενα έτη υπήρχαν αυξομειώσεις. Από το 2010 ο αριθμός των μαθητών στη συγκεκριμένη βαθμίδα μειωνόταν ετησίως, ενώ αυξήθηκε μόνο το 2014 (4%).

Διάγραμμα 5.3. Ποσοστό μαθητών σε ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών ως προς τα σύνολα μαθητών και φοιτητών (χωρίς τους διδακτορικούς φοιτητές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

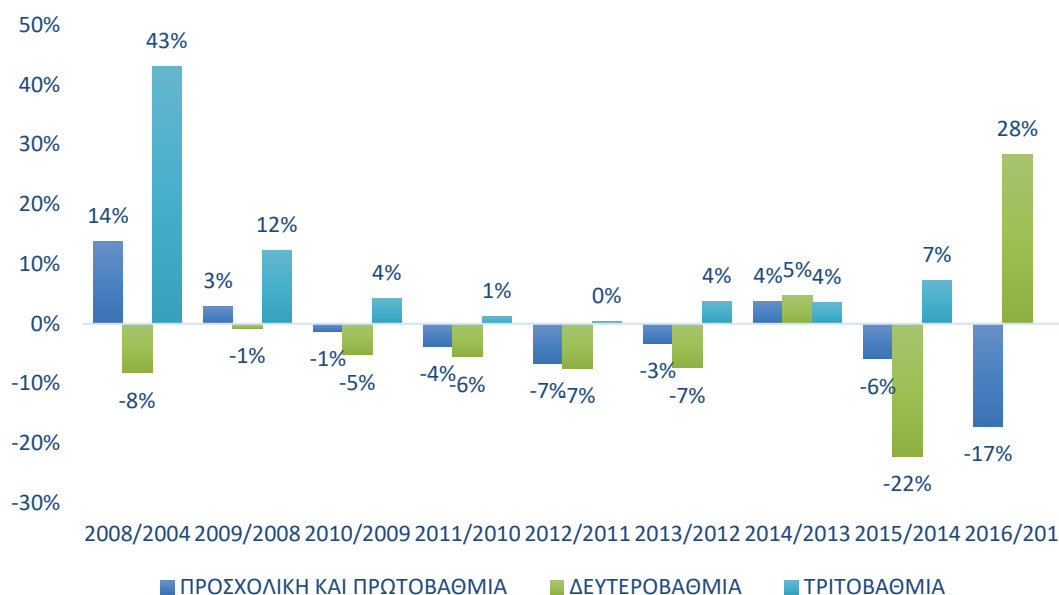
Πίνακας 5.4. Αριθμός μαθητών στα ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών

	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ* ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	49.317	56.094	57.681	56.955	54.804	51.176	49.527	51.416	48.398	40.113
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ**	39.133	35.928	35.670	33.822	31.958	29.563	27.383	28.685	22.333	28.668
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ***	21.799	31.170	34.993	36.479	36.915	37.070	38.463	39.817	42.684	

* Νηπιαγωγείο. ** Γυμνάσιο, γενικό λύκειο, επαγγελματικό λύκειο. *** Πανεπιστήμια, ΤΕΙ, μεταπτυχιακοί, χωρίς υποψήφιους διδάκτορες.

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.4. Ετήσια ποσοστιαία μεταβολή στον αριθμό μαθητών στα ιδιωτικά σχολεία και μεταπτυχιακών φοιτητών

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία ΙΟΒΕ

Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (γυμνάσιο, λύκειο) καταγράφονται επίσης έντονες διακυμάνσεις στον αριθμό των μαθητών από το 2004 στο 2008 (-8%), αλλά και το 2015 και 2016, έτη κατά τα οποία μειώθηκε και κατόπιν αυξήθηκε αξιοσημείωτα ο αριθμός των μαθητών (κατά -22% και 28% αντίστοιχα). Έτσι, το 2016, ο αριθμός των μαθητών στη δευτεροβάθμια ιδιωτική εκπαίδευση φθάνει στους 28,6 χιλιάδες, δηλαδή μόλις το 4% του συνόλου των μαθητών της συγκεκριμένης βαθμίδας.

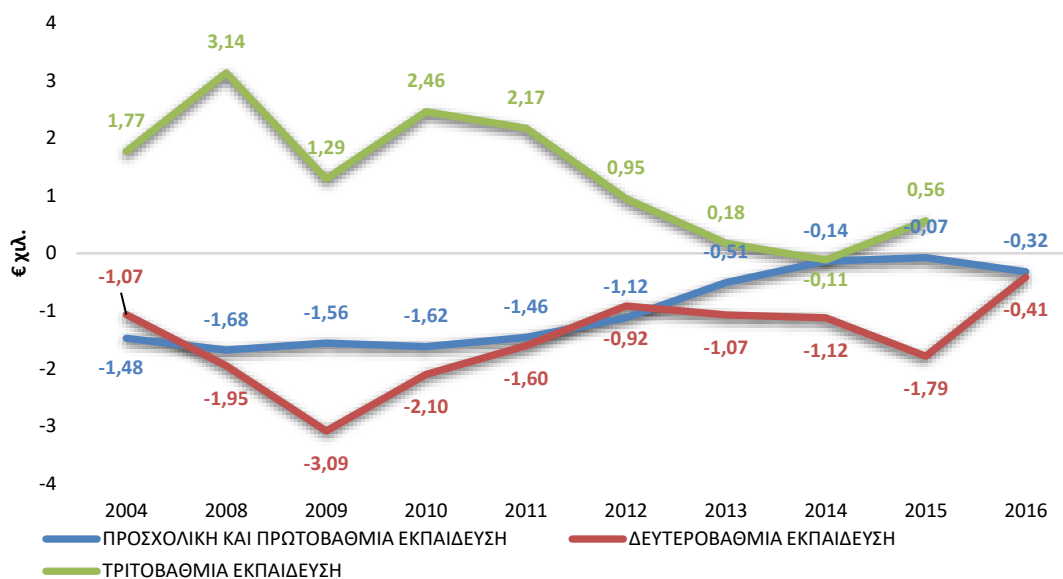
Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η ιδιωτική δαπάνη αφορά μόνο τα μεταπτυχιακά που λαμβάνουν χώρα στην Ελλάδα σε ΑΕΙ και ΤΕΙ, επομένως οι φοιτητές με τους οποίους θα διαιρεθεί το κλάσμα της κατά κεφαλήν δαπάνης για τη συγκεκριμένη βαθμίδα είναι οι εγγεγραμμένοι σε μεταπτυχιακά προγράμματα, χωρίς τους διδακτορικούς φοιτητές. Ως προς τον αριθμό των μεταπτυχιακών φοιτητών, αυτός φαίνεται ότι είχε αυξηθεί κατακόρυφα μεταξύ 2004 και 2008, κατά 43%, φθάνοντας τους 31 χιλιάδες φοιτητές. Το 2009 επίσης καταγράφηκε αύξηση (12%), όπως και όλες τις υπόλοιπες χρονιές και οριακά το 2012. Έτσι, ο αριθμός των μεταπτυχιακών φοιτητών σε ΑΕΙ και ΤΕΙ (στα ΤΕΙ ξεκίνησαν να λειτουργούν μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών μετά το 2006) το 2015 έφθανε τους 42,6 χιλιάδες. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών αποτελούν το 9% το 2015, έχοντας αυξηθεί ως ποσοστό σε σχέση με το 2004 (6%).

Ακολούθως, παρουσιάζεται η ιδιωτική εκπαιδευτική κατά κεφαλήν δαπάνη ανά εκπαιδευτική βαθμίδα, δηλαδή για την ιδιωτική πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τα μεταπτυχιακά προγράμματα στην ανώτατη εκπαίδευση (πανεπιστήμια και ΤΕΙ). Για κάθε βαθμίδα έχει υπολογισθεί η κατά κεφαλήν δαπάνη της πραγματικής ιδιωτικής δαπάνης με τον αριθμό των μαθητών σε κάθε βαθμίδα που φοιτούν σε ιδιωτικό σχολείο και των φοιτητών που έχουν κάνει μεταπτυχιακό.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η κατά κεφαλήν ιδιωτική δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή η δαπάνη σε πραγματικές τιμές της ιδιωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (δημοτικό) και της προσχολικής εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο), διαιρεμένη διά

του αριθμού των μαθητών στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία και δημοτικά βρισκόταν το 2004 στα €5.180, δηλαδή κατά €1.475 υψηλότερα σε σχέση με την κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη για την αντίστοιχη βαθμίδα κατά το ίδιο έτος. Το 2008 η κατά κεφαλήν δαπάνη για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση είχε φθάσει στα €5.705 περίπου, ενώ το 2009 στα €5.461. Η πτώση συνεχίστηκε μέχρι το 2015, με εξαίρεση το 2011, όταν και αυξήθηκε κατά 2%, ενώ το 2016 αυξήθηκε κατά 8% και έφθασε στα €3.942, μόνο κατά 317 υψηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη δημόσια κατά κεφαλήν δαπάνη.

Διάγραμμα 5.5. Διαφορά δημόσιας και ιδιωτικής κατά κεφαλήν δαπάνης στις εκπαιδευτικές βαθμίδες (δημόσια μείον ιδιωτική)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Στην ιδιωτική δευτεροβάθμια κατά κεφαλήν δαπάνη (ιδιωτικό σχολείο, γυμνάσιο και λύκειο), καταγράφονται επίσης σημαντικές διακυμάνσεις στο υπό εξέταση διάστημα. Η συγκεκριμένη δαπάνη βρισκόταν στα €5.833 το 2004, ενώ το 2008 και το 2009 κατέγραψε άνοδο της τάξης του 27% και 12% αντίστοιχα, φθάνοντας στα €8.332, δηλαδή κατά €3.087 πάνω από την αντίστοιχη κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη. Έκτοτε, ξεκίνησε μια πτωτική πορεία, η οποία ανακόπηκε το 2015 (8%), για να μειωθεί εκ νέου το 2016 κατά 22%, φθάνοντας έτσι στα €4.564, ήτοι €413 πάνω από την αντίστοιχη κατά κεφαλήν δημόσια δαπάνη.

Πίνακας 5.5. Δαπάνη ανά μαθητή στην ιδιωτική εκπαίδευση

Βαθμίδα	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ & ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ*	5.180	5.705	5.461	5.370	5.466	4.916	4.214	3.863	3.663	3.942
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ**	5.833	7.433	8.332	7.195	6.753	5.632	5.586	5.371	5.817	4.564
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ***	3.184	2.555	3.485	2.310	2.643	3.829	4.193	4.475	4.032	-

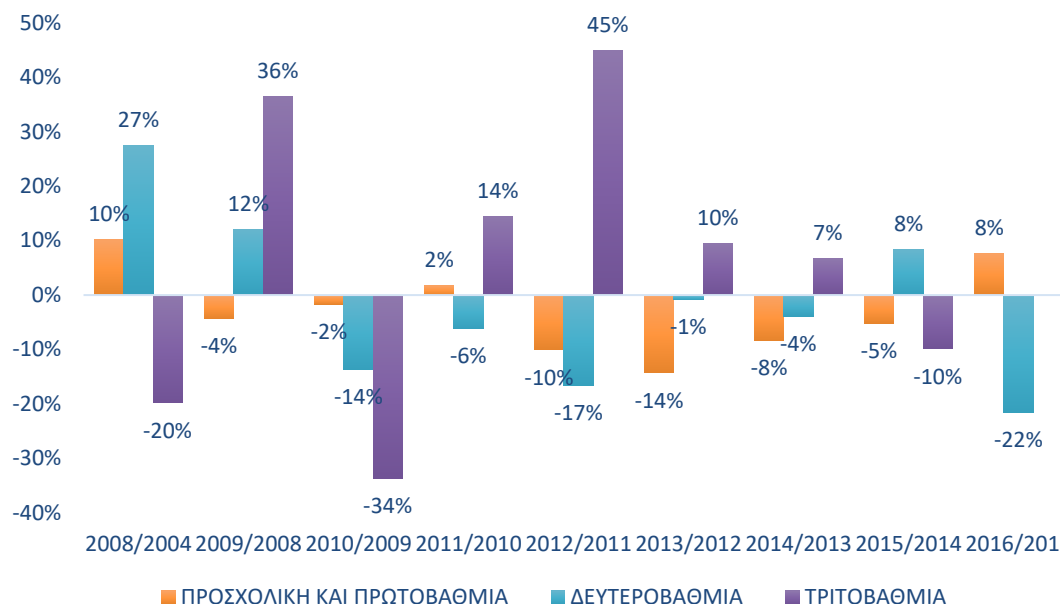
Σημειώσεις: * Νηπιαγωγείο και δημοτικό, ** Γυμνάσιο και λύκειο, *** Μεταπτυχιακά προγράμματα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ. Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Ός προς την δημόσια κατά κεφαλήν τριτοβάθμια εκπαίδευση για μεταπτυχιακές σπουδές, αυτή καταγράφει έντονες αυξήσεις, αλλά και ορισμένες μειώσεις στην εξεταζόμενη περίοδο. Συγκεκριμένα, το 2008 σε σχέση με το 2004 η δαπάνη αυτή έχει μειωθεί κατά 20%, πτώση η οποία όμως οφείλεται και στη μεγάλη αύξηση των μεταπτυχιακών φοιτητών την ίδια περίοδο. Έτσι, το 2008, το μέσο κόστος για ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα ανά φοιτητή κυμαινόταν στα €2.555, όταν το αντίστοιχο κόστος της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν υψηλότερο κατά €3.135. Το συνολικό μέσο κόστος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι

υψηλότερο από το μέσο κόστος του μεταπτυχιακού καθόλη την εξεταζόμενη περίοδο, με μόνη εξαίρεση το 2014, όταν το δεύτερο υπερέβη το πρώτο κατά €115. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα ανά φοιτητή παρουσίασαν μεγάλη άνοδο στην κατά κεφαλήν δαπάνη το 2012 (45%), ενώ το 2015 μειώθηκαν κατά 10%, φθάνοντας στα €4.032.

Διάγραμμα 5.6. Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές κατά κεφαλήν δαπάνης ιδιωτικής εκπαίδευσης, ανά εκπαιδευτική βαθμίδα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

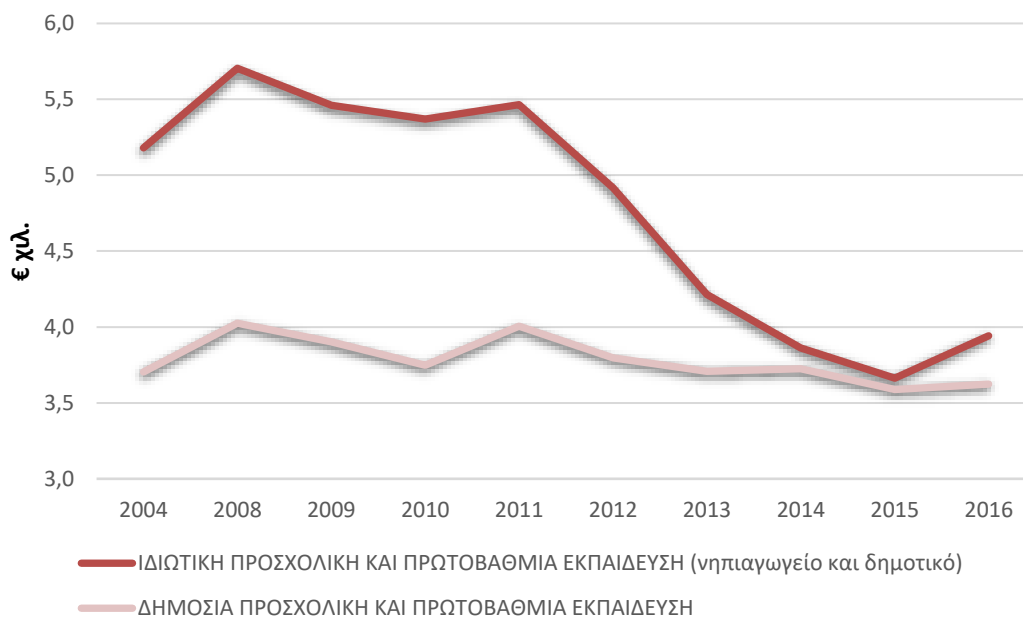
Στα διαγράμματα που ακολουθούν απεικονίζεται η εξέλιξη της δημόσιας και της ιδιωτικής κατά κεφαλήν δαπάνης, έτσι όπως αποτυπώθηκε παραπάνω, ανά βαθμίδα εκπαίδευσης. Είναι προφανής η σύγκλιση της κατά κεφαλήν δαπάνης, ιδιαίτερα μετά το 2011, μεταξύ της ιδιωτικής και δημόσιας δαπάνης, γεγονός το οποίο οφείλεται περισσότερο στη μείωση της οικογενειακής δαπάνης για ιδιωτική εκπαίδευση, τουλάχιστον στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αντίθετα, η σύγκλιση προέρχεται από την άνοδο του κατά κεφαλήν κόστους για τα μεταπτυχιακά προγράμματα και όχι από τη μείωση της κατά κεφαλήν δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Τέλος, παρουσιάζουμε την εικόνα της μέσης δαπάνης ανά μαθητή και φοιτητή για το σύνολο της δαπάνης στη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση και για το σύνολο των μαθητών σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης. Παρουσιάζονται δύο διαφορετικές απεικονίσεις της δαπάνης. Η μία αφορά τη μέση δαπάνη ανά εκπαιδευτική βαθμίδα στη δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση, η οποία όμως περιορίζεται στα έξοδα για το σχολείο, δηλαδή για το νηπιαγωγείο, γυμνάσιο, λύκειο. Αυτή διαιρείται διά του συνόλου των μαθητών. Η άλλη είναι η διευρυμένη μέση δαπάνη και συμπεριλαμβάνει και τις υπόλοιπες κατηγορίες COFOG, αλλά και τις συνολικές δαπάνες του νοικοκυριού για την εκπαίδευση, δηλαδή και τα φροντιστήρια, τα ιδιαίτερα, τις ξένες γλώσσες, τις εκπαιδευτικές εκδρομές κλπ.

Η μέση διευρυμένη δαπάνη επομένως περιλαμβάνει στη δημόσια δαπάνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση μη κατηγοριοποιημένη ως προς τη βαθμίδα, τις υποστηρικτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης και τις μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες εκπαίδευσης. Αντίστοιχα, για την ιδιωτική δευτεροβάθμια περιλαμβάνει και τα

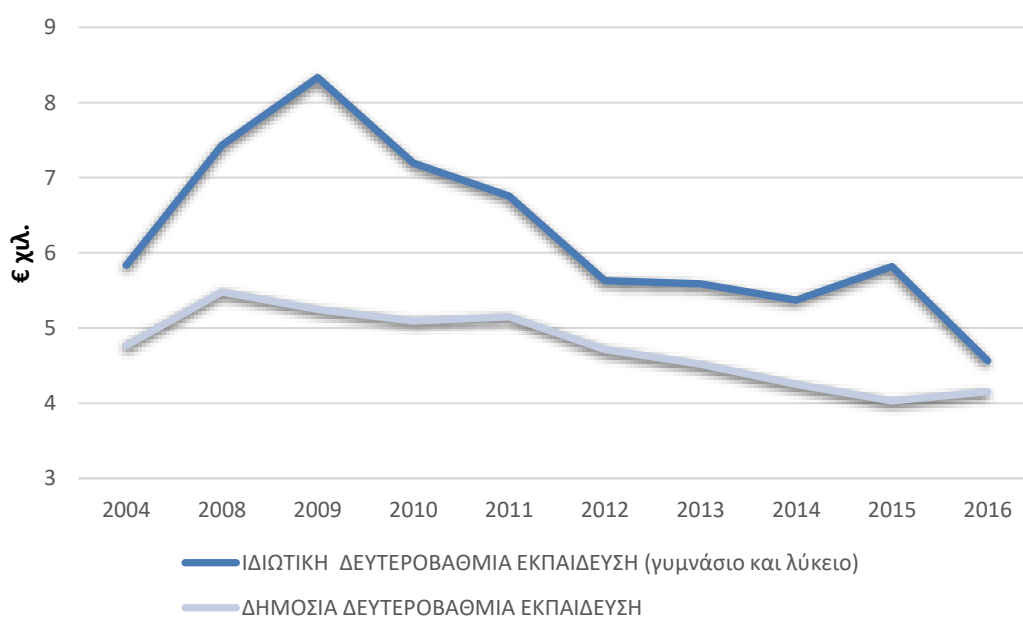
φροντιστήρια, τις ξένες γλώσσες, τα ιδιαίτερα μαθήματα κλπ. Ωστόσο, για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, στη μέση συνολική δαπάνη συμπεριλαμβάνουμε και τα μεταπτυχιακά προγράμματα, ενώ στη διευρυμένη μέση δαπάνη και την Ε&Α στην εκπαίδευση. Στον παρονομαστή διαιρούμε με το σύνολο των φοιτητών σε πτυχίο και τους μεταπτυχιακούς, αλλά όχι τους διδακτορικούς φοιτητές, και στις δύο περιπτώσεις. Δηλαδή, επί της ουσίας βρίσκουμε πόσο κοστίζει η συνολική μέση δαπάνη ανά μαθητή σε κάθε βαθμίδα, τόσο στο Κράτος, όσο και στο νοικοκυριό.

Διάγραμμα 5.7. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση

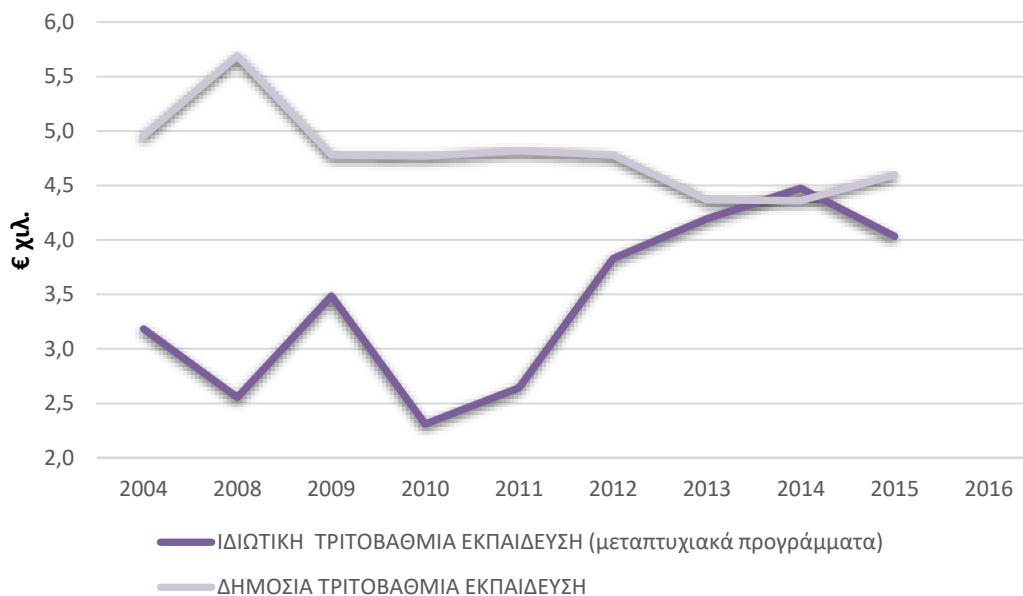

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.8. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 5.9. Εξέλιξη κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και ιδιωτική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Από τα επεξεργασμένα στοιχεία για τη μέση ιδιωτική και δημόσια δαπάνη ανά μαθητή, προκύπτει ότι αυτή κυμαίνεται το 2016 στα €3.641 για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (από €3.797 το 2004 και €4.144 το 2008), στα €4.169 για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (από €4.826 το 2004 και €5.582 το 2008) και στα €4.543 για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (από €4.855 το 2004 και €5.461 το 2008).

Πίνακας 5.6. Συνολική μέση δαπάνη ανά μαθητή σε δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση

Βαθμίδα	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ & ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ*	3.797	4.144	4.016	3.863	4.105	3.869	3.740	3.734	3.593	3.641
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ**	4.826	5.582	5.404	5.196	5.224	4.754	4.561	4.298	4.090	4.169
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ***	4.855	5.461	4.679	4.566	4.637	4.701	4.353	4.371	4.543	

Σημειώσεις: * Νηπιαγωγείο και δημοτικό, ** Γυμνάσιο και λύκειο, *** Πτυχίο και μεταπτυχιακά προγράμματα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Η εικόνα είναι διαφορετική και η μέση δαπάνη προφανώς υψηλότερη εάν συμπεριλάβουμε σε αυτήν όλες τις επιμέρους κατηγορίες στη δημόσια δαπάνη και την ιδιωτική. Έτσι, ανά μαθητή, στο σύνολο των μαθητών σε κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης, η μέση συνολική δαπάνη για όλα τα έξοδα (δημόσια και ιδιωτικά) που αφορούν την κάθε βαθμίδα εκτιμάται ως εξής: στα €4.029 (2016) για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στα €6.809 (2016) για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στα €6.359 (2015) για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 5.7. Συνολική διευρυμένη κατά κεφαλήν δαπάνη σε δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση

Βαθμίδα	2004	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ & ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ*	4.358	4.742	4.685	4.499	4.619	4.333	4.146	4.134	3.942	4.029
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ**	8.675	8.468	8.084	8.054	7.932	7.432	7.685	7.049	6.728	6.809
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ***	6.317	5.761	6.095	5.885	6.010	6.047	5.936	6.018	6.359	

Σημειώσεις: * Περιλαμβάνονται οι δαπάνες για δημόσια και ιδιωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και οι λοιπές ιδιωτικές δαπάνες πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. ** Περιλαμβάνονται οι δαπάνες για δημόσια και ιδιωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εκπαίδευση μη κατηγοριοποιημένη ως προς τη βαθμίδα, υποστηρικτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, οι μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες εκπαίδευσης και οι λοιπές ιδιωτικές δαπάνες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. *** Περιλαμβάνονται οι δαπάνες για πτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα, καθώς και οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης στην εκπαίδευση.

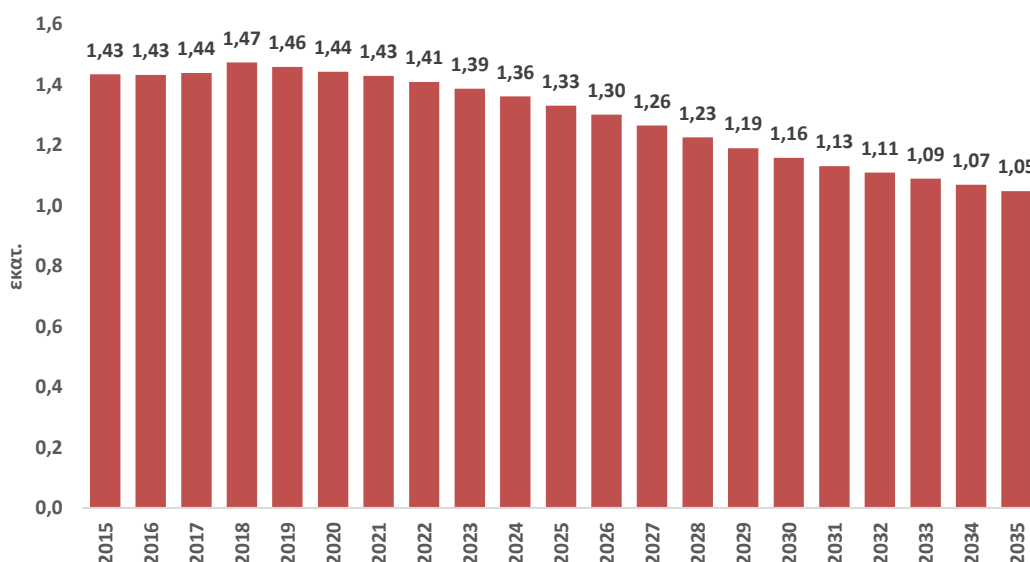
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΕΟΠ, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

6. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ

6.1 Εισαγωγή

Η πρόσφατη μελέτη του IOBE (IOBE, 2018) με τίτλο «Κρίση, δημογραφικές μεταβολές και επιπτώσεις στην εκπαίδευση» έδειξε ότι η εξωτερική μετανάστευση, κυρίως αλλοδαπών που είχαν εγκατασταθεί στην Ελλάδα με τις οικογένειές τους, και η μεγάλη μείωση των γεννήσεων που έχει σημειωθεί από το 2009 και έπειτα, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα βασικά μεγέθη λειτουργίας της εκπαίδευσης. Μάλιστα, οι μελλοντικές προβλέψεις δείχνουν ότι, αν δεν σημειωθούν ριζικές και ταχύτατες αλλαγές στον πληθυσμό της χώρας (μεγάλη αύξηση των γεννήσεων, μαζική και γρήγορη επιστροφή Ελλήνων που έφυγαν στο εξωτερικό τα τελευταία χρόνια, νέα μεγάλη εισροή μεταναστών στη χώρα) ο αριθμός των μαθητών στα ελληνικά σχολεία αναμένεται να μειωθεί με δραματικούς ρυθμούς τα προσεχή χρόνια (από 1,4 εκ το 2015 σε 1,04 εκ περίπου το 2035 - Διάγραμμα 6.1).

Διάγραμμα 6.1: Προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού μαθητών στο σύνολο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης, 2015-2035.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Συνεπώς, για την πληρέστερη ανάλυση και κατανόηση των επιπτώσεων της κρίσης στην δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης, είναι χρήσιμο να εξεταστούν και αυτές οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της, καθώς αναμένεται να εκδηλωθούν τα προσεχή χρόνια και να προστεθούν στις μέχρι τώρα μεταβολές που έχουν σημειωθεί στη δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής και της μείωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης που ακολούθησε το ξέσπασμα της κρίσης. Αυτός είναι ο σκοπός της παρούσας ενότητας της μελέτης.

Η ενότητα διερευνά τις επιπτώσεις της μείωσης του αριθμού των μαθητών, όπως προβλέπεται μέχρι το 2035 στην εξέλιξη α) της δημόσιας δαπάνης για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και β) του μεγέθους της ιδιωτικής και της συνολικής δαπάνης για εκπαίδευση στην Ελλάδα.

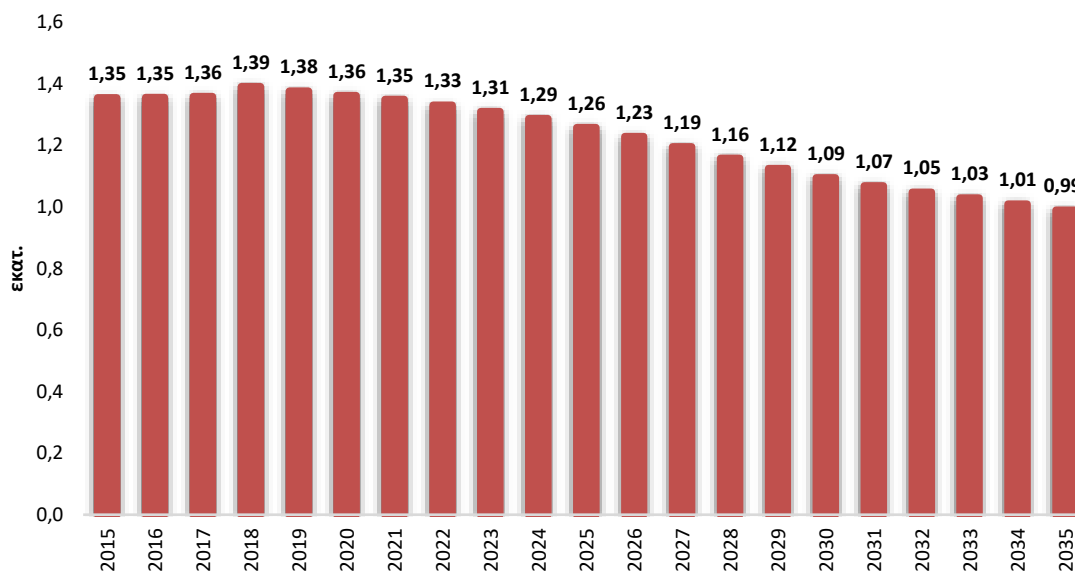
6.2 Μελλοντική εξέλιξη δημόσιας δαπάνης

Η διερεύνηση της μελλοντικής εξέλιξης της δημόσιας δαπάνης πραγματοποιείται στη βάση των δεδομένων των 3 σεναρίων που διαμορφώθηκαν στο πλαίσιο της μελέτης που προαναφέρθηκε. Τα 3 σενάρια είναι υποθετικά και έχουν ως κοινό στοιχείο τη μείωση του μαθητικού πληθυσμού, σύμφωνα με τις προβλέψεις για την εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού της Eurostat¹⁵, που εκτείνονται από το 2015-2035. Τα σενάρια διαφοροποιούνται ως προς την εκπαιδευτική πολιτική του κράτους στη διαχείριση της μείωσης των μαθητών.

Στο πρώτο σενάριο, το σενάριο της «αδράνειας», το κράτος αδρανεί στη μείωση των μαθητών που έρχεται, οπότε ο αριθμός των εκπαιδευτικών και των σχολικών μονάδων στην πρωτοβάθμια (προσχολική και δημοτική) και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο-Γενικό και Επαγγελματικό Λύκειο) παραμένουν σταθερά.

Στο δεύτερο σενάριο, το σενάριο της «προσαρμογής», το κράτος παρεμβαίνει ώστε να διατηρεί την αναλογία εκπαιδευτικών-μαθητών στα σημερινά επίπεδα. Καθώς μειώνεται ο αριθμός των μαθητών, μειώνονται ο αριθμός των εκπαιδευτικών και ο αριθμός των σχολικών μονάδων.

Διάγραμμα 6.2. Προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού μαθητών στα δημόσια σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. 2015-2035

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Στο τρίτο σενάριο, το σενάριο της «ευρωπαϊκής σύγκλισης» το κράτος παρεμβαίνει επιδιώκοντας τη σύγκλιση της αναλογίας εκπαιδευτικών –μαθητών στην Ελλάδα με εκείνη του μέσου όρου των χωρών της Ευρώπης. Καθώς μειώνεται ο αριθμός των μαθητών μειώνεται και ο αριθμός των εκπαιδευτικών και των σχολικών μονάδων, ακόμη περισσότερο σε σχέση με το σενάριο της προσαρμογής.

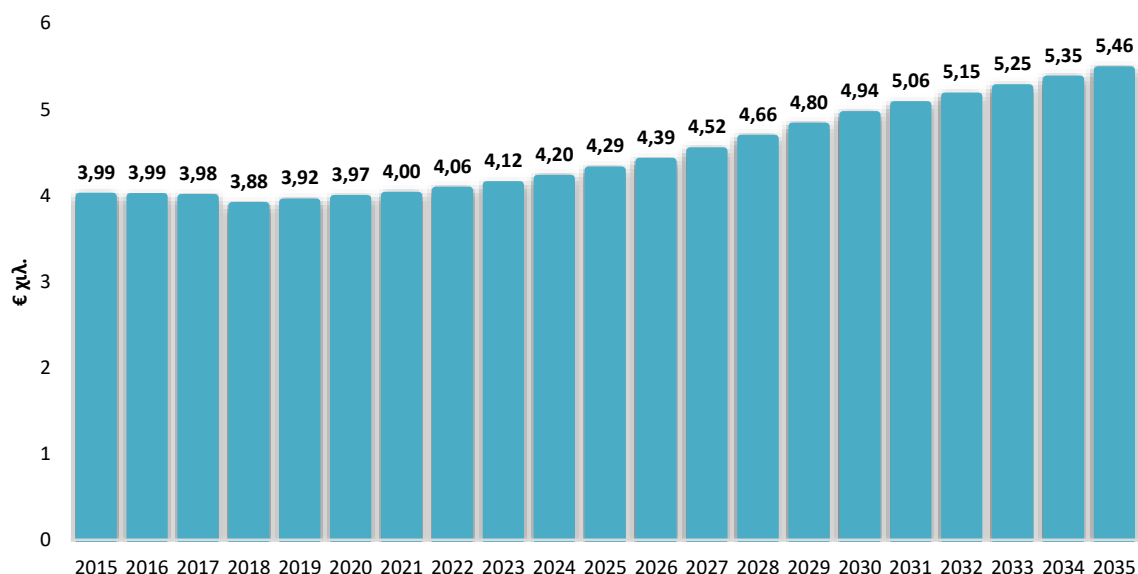
¹⁵ Περισσότερα στοιχεία για τα σενάρια, τα δεδομένα και τις παραδοχές τους βλέπε στη μελέτη IOBE (2018) «Κρίση, δημογραφικές μεταβολές και επιπτώσεις της κρίσης», Αθήνα.

Ο συνολικός αριθμός των μαθητών σύμφωνα με τις προβλέψεις της Eurostat στα δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ξεκινάει από 1,4 εκ μαθητών, βαίνει μειούμενος στη συνέχεια και σταδιακά καταλήγει στις 1,0 εκ μαθητές το 2035 (Διάγραμμα 6.2). Σημειώνεται ότι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση εδώ αφορά τους μαθητές του νηπιαγωγείου και του δημοτικού και η δευτεροβάθμια τους μαθητές του γυμνασίου, του γενικού και του επαγγελματικού λυκείου.

6.2.1 ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΑΔΡΑΝΕΙΑΣ

Στο σενάριο αυτό υποθέτουμε ότι η συνολική δαπάνη για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση διατηρείται σταθερή την περίοδο 2015-2035 στα πραγματικά επίπεδα του 2014, δηλαδή στα €5.39 εκ. Ως εκ τούτου, η δαπάνη ανά μαθητή την περίοδο αυτή εξελίσσεται όπως στο παρακάτω διάγραμμα. Συγκεκριμένα, η δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια εκπαίδευση, μετά από τη μείωσή της το 2017, βαίνει αυξανόμενη έως το 2035, εφόσον έχουμε υποθέσει ότι η δαπάνη διατηρείται σταθερή και ο αριθμός των μαθητών μειώνεται σύμφωνα με τις προβλέψεις της Eurostat. Στο σενάριο αυτό, μέχρι το 2035, η πραγματική δαπάνη ανά μαθητή θα έχει ανέλθει στα €5.459, δηλαδή θα έχει αυξηθεί σωρευτικά κατά 37% μέσα σε μια εικοσαετία.

Διάγραμμα 6.3. Δαπάνη ανά μαθητή στη δημόσια πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

6.2.2 ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Στο δεύτερο σενάριο υποθέτουμε ότι ο αριθμός των μαθητών στα δημόσια σχολεία εξελίσσεται κατά τον ίδιο τρόπο με το πρώτο σενάριο, ενώ ο αριθμός των μαθητών ανά διδάσκοντα παραμένει σταθερός στους 9,5 μαθητές ανά διδάσκοντα, ο οποίος είναι ο ελληνικός μέσος όρος το 2014. Έτσι, ο αριθμός των διδασκόντων μειώνεται κατά αναλογία με τον αριθμό των μαθητών. Επίσης, στο δεύτερο σενάριο ο αριθμός των σχολικών μονάδων μειώνεται και αυτός κατά αναλογία με τον αριθμό των μαθητών.

Η δημόσια δαπάνη στο σύνολο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θεωρούμε ότι παραμένει σταθερή, όπως και η αποζημίωση των εργαζομένων (του συνόλου των εργαζομένων στις δύο αυτές βαθμίδες εκπαίδευσης και όχι μόνο των διδασκόντων), στα €5,4 εκ, σε πραγματικές τιμές 2014.

Από το 2019 και μετά, η πορεία των κατά κεφαλήν μεγεθών βαίνει αύξουσα, δεδομένων των υποθέσεων στις οποίες στηρίζεται το δεύτερο σενάριο (Πίνακας 6.1). Έτσι, η δαπάνη ανά μαθητή παραμένει ίδια με το πρώτο σενάριο ως προς την εξέλιξή της, αφού οι υποθέσεις ως προς τις συγκεκριμένες μεταβλητές δεν έχουν αλλάξει, αλλά η δαπάνη ανά σχολική μονάδα, η αποζημίωση ανά διδάσκοντα και η δαπάνη ανά διδάσκοντα¹⁶ αυξάνονται μετά το 2019. Συγκεκριμένα, η δημόσια δαπάνη ανά σχολική μονάδα προβλέπεται να αυξηθεί κατά 27% σωρευτικά μέχρι το 2035 σε σχέση με το 2015, φθάνοντας στις €549.866, ενώ η δαπάνη ανά διδάσκοντα αναμένεται να αυξηθεί ισόποσα σχεδόν με τη δαπάνη ανά μαθητή, δηλαδή κατά 37%, φθάνοντας στις €51.357 το 2035, από €37.342 το 2015.

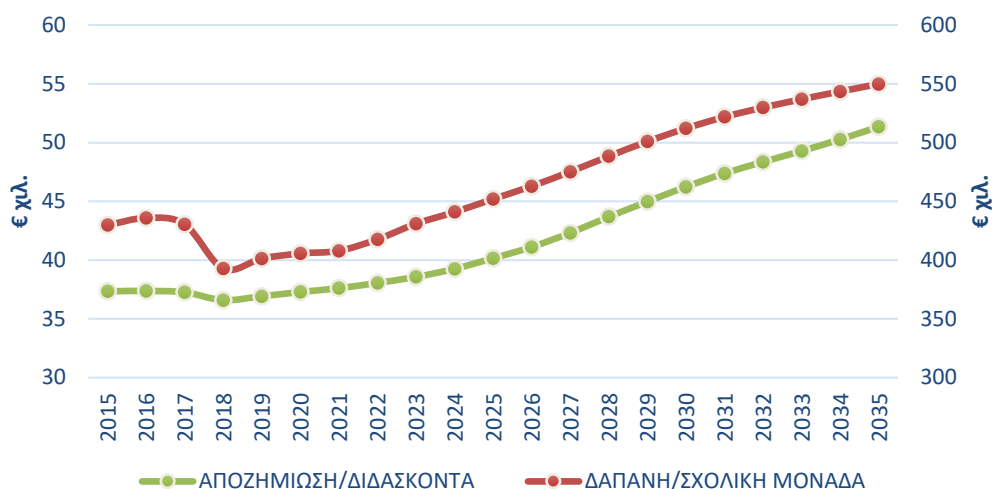
Πίνακας 6.1. Εξέλιξη βασικών μεγεθών δημόσιας εκπαίδευσης βάσει του σεναρίου προσαρμογής

	ΔΑΠΑΝΗ/ΜΑΘΗΤΗ	ΔΑΠΑΝΗ/ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ/ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ	ΔΑΠΑΝΗ/ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ
2015	3.989	429.807	37.342	37.583
2016	3.986	435.881	37.380	37.621
2017	3.977	430.473	37.264	37.504
2018	3.882	392.743	36.596	36.832
2019	3.924	401.392	36.925	37.164
2020	3.965	405.667	37.289	37.530
2021	4.003	407.912	37.611	37.854
2022	4.059	417.718	38.063	38.309
2023	4.122	430.939	38.573	38.822
2024	4.198	440.930	39.258	39.512
2025	4.294	452.001	40.161	40.420
2026	4.394	462.980	41.118	41.384
2027	4.520	475.240	42.319	42.592
2028	4.664	488.380	43.686	43.968
2029	4.804	500.912	44.974	45.265
2030	4.937	512.117	46.237	46.536
2031	5.055	521.846	47.378	47.684
2032	5.154	529.829	48.357	48.669
2033	5.250	536.884	49.286	49.605
2034	5.350	543.513	50.274	50.598
2035	5.459	549.866	51.347	51.678

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

¹⁶ Τα δύο αυτά τελευταία μεγέθη δεν διαφέρουν επί της ουσίας πολύ αφού η αποζημίωση όπως είδαμε σε προηγούμενα κεφάλαια αποτελεί πάνω από το 95% της συνολικής δαπάνης στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Διάγραμμα 6.4. Εξέλιξη δημόσιας δαπάνης ανά διδάσκοντα (αριστερός άξονας) και δημόσιας δαπάνης ανά σχολική μονάδα (δεξιός άξονας) στο σενάριο προσαρμογής

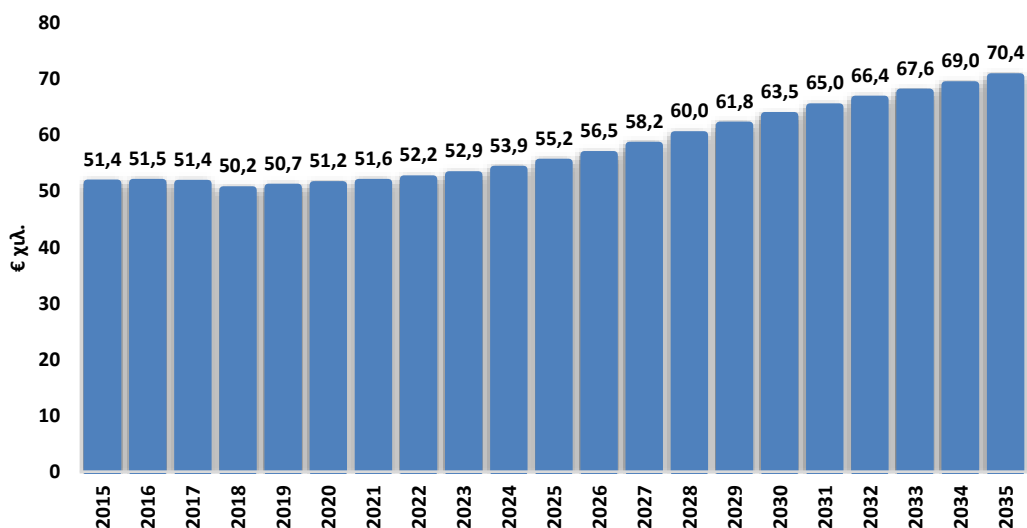

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

6.2.3 ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Στο τρίτο σενάριο που αφορά τη δημόσια δαπάνη και την κατά κεφαλήν εξέλιξή της μέχρι το 2035, η δημόσια δαπάνη ανά μαθητή παραμένει ίδια με το πρώτο και δεύτερο σενάριο. Ωστόσο, μεταβάλλουμε τώρα το λόγο μαθητών προς εκπαιδευτικούς έτσι ώστε να είναι ίσος με 13, ο οποίος είναι ο ευρωπαϊκός μέσος όρος το 2015.

Διάγραμμα 6.5. Αποζημίωση ανά διδάσκοντα με βάση το σενάριο ευρωπαϊκής σύγκλισης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Ως αποτέλεσμα, ο αριθμός των διδασκόντων στη δημόσια εκπαίδευση μειώνεται δραστικά, αφού ξεκινάμε τις προβλέψεις το 2015 με 104.295 εκπαιδευτικούς, σε αντιδιαστολή με το δεύτερο σενάριο όπου ξεκινούσαμε το 2015 με 143.669 εκπαιδευτικούς. Έτσι, στο τρίτο σενάριο, η αποζημίωση και η συνολική δαπάνη ανά διδάσκοντα (που είναι πολύ κοντά) είναι

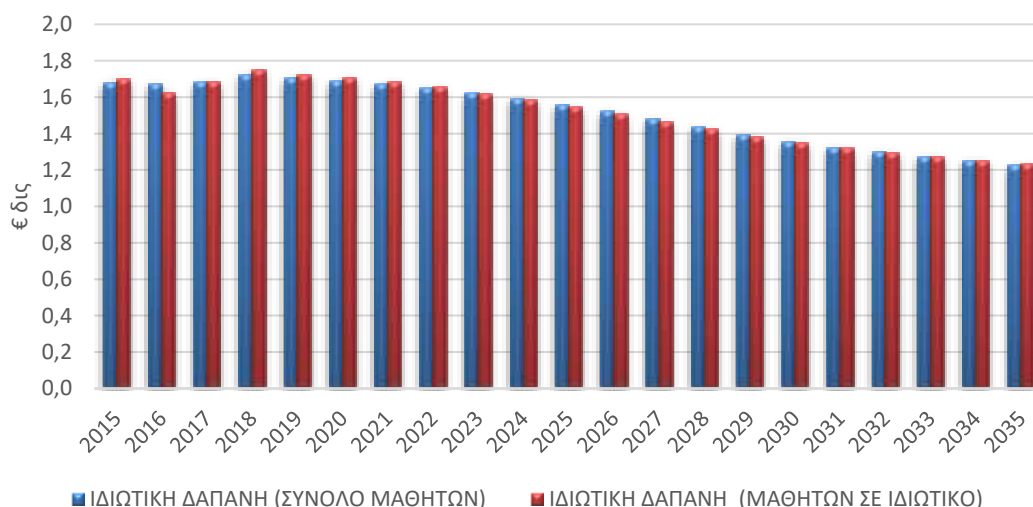
πολύ υψηλότερες σε σχέση με το δεύτερο σενάριο, ξεκινώντας από τις €51.440 για το πρώτο μέγεθος και τα €51.772 για το δεύτερο. Οι μεταβολές τους παραμένουν οι ίδιες σε σχέση με το δεύτερο σενάριο, δηλαδή το 2035, η δαπάνη ανά διδάσκοντα θα έχει αυξηθεί κατά 37%, φθάνοντας στα €70.850.

6.3 Μελλοντική εξέλιξη ιδιωτικής και συνολικής δαπάνης

Στη συνέχεια εξετάζουμε την περίπτωση της εξέλιξης της ιδιωτικής δαπάνης σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση την εικοσαετία 2015-2035, βάσει της υπόθεσης ότι η συνολική ιδιωτική δαπάνη στις δύο αυτές βαθμίδες ως προς το σύνολο των μαθητών (ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης) και ως προς το σύνολο των μαθητών στην ιδιωτική εκπαίδευση παραμένει σταθερό στα επίπεδα του 2014 και στις δύο περιπτώσεις, δηλαδή στις €1.169 και τις 21.040 αντίστοιχα.

Με την υπόθεση, επίσης, ότι οι μαθητές στις δύο βαθμίδες μεταβάλλονται με βάση τις προβλέψεις της Eurostat κατά την εξεταζόμενη μελλοντική περίοδο, προκύπτει ότι η ιδιωτική δαπάνη για το σύνολο των μαθητών σε ιδιωτική και δημόσια στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια θα μειωθεί από €1.67 το 2015 στα €1.22 το 2035, δηλαδή μείωση κατά 27%. Αντίστοιχα, αν θεωρήσουμε ότι η ιδιωτική δαπάνη ανά μαθητή στα ιδιωτικά σχολεία παραμένει σταθερή στα επίπεδα του 2014, δηλαδή στις €21.040, τότε η ιδιωτική δαπάνη θα μειωθεί επίσης, από €1.69 το 2015 στα €1.22 το 2035 (μείωση κατά 28%).

Διάγραμμα 6.6. Εξέλιξη ιδιωτικής δαπάνης με βάση το σύνολο των μαθητών και με βάση τους μαθητές στα ιδιωτικά σχολεία

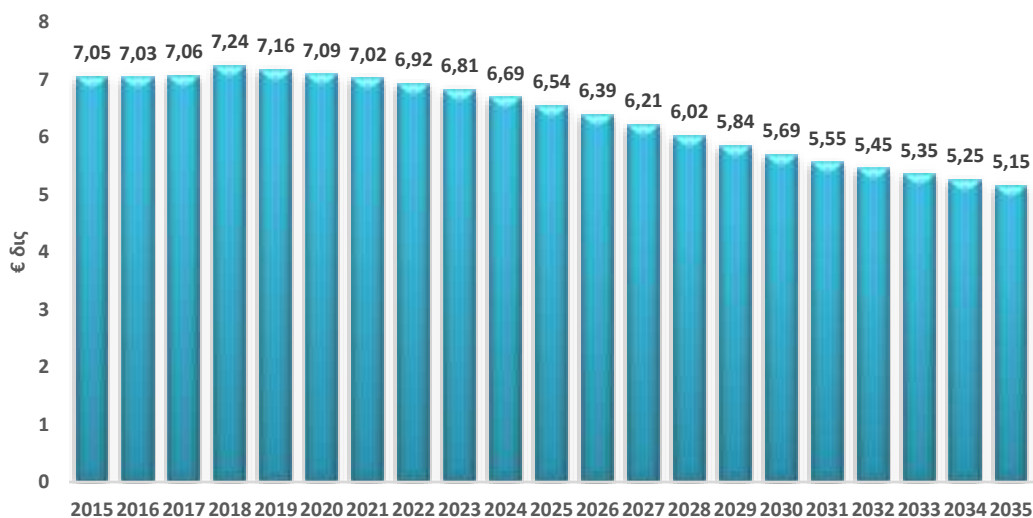

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Τέλος, παρουσιάζουμε την εξέλιξη στο σύνολο της δημόσιας και συνολικής ιδιωτικής δαπάνης (σχολεία, φροντιστήρια κλπ.) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση μέχρι και το 2035. Υποθέτοντας ότι η δαπάνη ανά μαθητή παραμένει σταθερή (€4.912 στις τιμές του 2014),¹⁷ η συνολική δαπάνη θα μειωθεί από €7,0 εκ το 2015 στα €5,1 εκ το 2035, δηλαδή μείωση κατά 27%.

¹⁷ Το ποσό της συνολικής δαπάνης ανά μαθητή προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου της δημόσιας και συνολικής ιδιωτικής δαπάνης (σχολεία, φροντιστήρια κλπ.) στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια

Διάγραμμα 6.7. Εξέλιξη συνολικής δαπάνης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια (με βάση το σύνολο των μαθητών)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

εκπαίδευση το 2014 (7.084 εκ) με το αντίστοιχο σύνολο μαθητών δημόσιας και ιδιωτικής εκπαίδευσης το ίδιο έτος (1.442 χιλ.).

7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η παρούσα μελέτη είχε ως σκοπό να διερευνήσει τις επιπτώσεις της κρίσης στην εξέλιξη της δημόσιας και της ιδιωτικής δαπάνης εκπαίδευσης. Καταρχάς, ανέλυσε την εξέλιξη της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης και εξέτασε τις επιπτώσεις της κρίσης που ξέσπασε το 2009 και της δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολούθησε σε αυτές. Επιπλέον, έθεσε τα βασικά μεγέθη και χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής δαπάνης στην Ελλάδα, όπως έχουν πλέον διαμορφωθεί μετά την κρίση, σε διεθνή συγκριτική προοπτική, προκειμένου να διερευνήσει συγκλίσεις και αποκλίσεις με τις άλλες χώρες της Ευρώπης. Στη συνέχεια, διερεύνησε την εξέλιξη της ιδιωτικής εκπαιδευτικής δαπάνης, συγκρίνοντας και με την εξέλιξη της -συνολικής και κατά κεφαλήν- δημόσιας δαπάνης πριν και μετά την έναρξη της κρίσης. Τέλος, η μελέτη με βάση τις δημογραφικές μεταβολές, τη μείωση των γεννήσεων και των προβλεπόμενων μελλοντικών επιπτώσεων τους στα βασικά μεγέθη λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος, εξέτασε τις μελλοντικές επιπτώσεις τους στη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης.

Η μελέτη τεκμηριώνει ότι η μεγάλη ύφεση, η πρωτοφανής μείωση του ΑΕΠ που σημειώθηκε, η ταχύτητα της δημοσιονομικής προσαρμογής και οι συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές που έγιναν στο πλαίσιο της διαχείρισης της κρίσης που ξέσπασε το 2009, είχαν σημαντικές επιπτώσεις στη δημόσια και την ιδιωτική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζονται μόνο στο συνολικό μέγεθος της χρηματοδότησης, αλλά αφορούν, επιπλέον, στη σύνθεση και στα επιμέρους χαρακτηριστικά της ανά εκπαιδευτική βαθμίδα.

Οι επιπτώσεις όμως της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση δεν περιορίζονται στην άμεση χρηματοδότησή του, δημόσια και ιδιωτική. Οι βαθύτερες επιπτώσεις της κρίσης αφορούν, επιπλέον, στις δημογραφικές μεταβολές που έχουν σημειωθεί λόγω της εξωτερικής μετανάστευσης αλλοδαπών και Ελλήνων, και της μείωσης των γεννήσεων. Οι δημογραφικές εξελίξεις αναμένεται να μεταβάλλουν σταδιακά τα βασικά μεγέθη λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Η μείωση του μαθητικού πληθυσμού που έχει ήδη σημειωθεί και αναμένεται να ενταθεί τα προσεχή χρόνια (βλέπε IOBE, 2018β) θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στις ανάγκες και τον αριθμό των εκπαιδευτικών, των σχολικών μονάδων και των λειτουργικών τους αναγκών.

Ως εκ τούτου, οι βαθύτερες επιπτώσεις της κρίσης αναμένεται, τα προσεχή χρόνια, να μεταβάλλουν περαιτέρω τα χαρακτηριστικά και τη σύνθεση της χρηματοδότησης του εκπαιδευτικού συστήματος. Ταυτόχρονα όμως, οι μεταβολές αυτές διευρύνουν τις δυνατότητες και τους «βαθμούς ελευθερίας» της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής για αναδιάρθρωση της δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης, με στόχο τη βελτίωση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας επένδυσης, τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της σύνδεσής της με την αγορά εργασίας, τη μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, την ενίσχυση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

7.1 Επιπτώσεις της κρίσης: Από την επέκταση στις περικοπές

Τα κυριότερα ευρήματα και συμπεράσματα της μελέτης περιλαμβάνουν τα εξής:

Η εξέλιξη της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης την εξεταζόμενη περίοδο 2000-2016 δείχνει ότι αυτή διακρίνεται σε δύο υπο-περιόδους. Η πρώτη περίοδος πριν από την κρίση, μια περίοδος οικονομικής μεγέθυνσης και ευρύτερης δημοσιονομικής επέκτασης, η συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη ακολούθησε, με διακυμάνσεις, γενικά αυξητική τάση (σε πραγματικές τιμές από €8,2 δις το 2000 σε €9,2 δις το 2009 και σωρευτική μεταβολή 15%). Η δεύτερη περίοδος, μετά την έναρξη της κρίσης, η συνολική δαπάνη μειώθηκε σωρευτικά κατά -6,9%, με αποτέλεσμα να επανέλθει το 2016 (με €8,5 δις σε πραγματικές τιμές) στο ύψος της δαπάνης του 2002.

Εξετάζοντας τη σύνθεση της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης, η αποζημίωση των εργαζομένων στην εκπαίδευση, σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο (2000-2016), αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης, καταγράφοντας το μεγαλύτερο μερίδιο (83%) το 2008, στο τέλος δηλαδή της περιόδου δημοσιονομικής επέκτασης, ακριβώς πριν την έναρξη της κρίσης. Ειδικότερα, την περίοδο πριν από την κρίση (2001-2009), η σωρευτική αύξηση της αποζημίωσης εργαζομένων στην εκπαίδευση ανήλθε στο 23,3%, έναντι 15% αύξησης της συνολικής δαπάνης. Για το σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης, η δαπάνη για «Ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου» (δηλ. σχολικά κτήρια, υποδομές, κ.α.) αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία εκπαιδευτικής δαπάνης που έλαβε τις μεγαλύτερες τιμές της στην αρχή (πάνω από το 15% το 2000-2005) και το τέλος (11-12% το 2013-2016) της υπό εξέταση περιόδου.

Η περίοδος πριν από το ξέσπασμα της κρίσης ήταν περίοδος οικονομικής μεγέθυνσης και αύξησης του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας. Η συνολική εκπαιδευτική δαπάνη, ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμάνθηκε (2000-2016) μεταξύ 3,5%-4,6%, καταγράφοντας αύξουσα πορεία από το 2007 ως το 2013, όταν προσέγγισε το 4,6, ενώ μειώθηκε το 2014-2016 στο 4,3%. Η αύξηση του ποσοστού που σημειώθηκε τα πρώτα χρόνια της κρίσης (μέχρι το 2013) οφείλεται και στη μικρότερη μείωση της συνολικής δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης σε σχέση με την μείωση του ΑΕΠ που σημειώθηκε από το 2008 και έπειτα.

Την περίοδο πριν από την κρίση (2001-2009), η συνολική δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης αυξήθηκε, με ρυθμό μικρότερο από την αύξηση του ΑΕΠ της ίδιας περιόδου, καθώς η σωρευτική αύξηση της εκπαιδευτικής δαπάνης ανήλθε σε 15% ενώ η μεγέθυνση του ΑΕΠ ήταν 20,9%. Το πρώτο μέρος της περιόδου (2000-2004) η αυξημένη εκπαιδευτική δαπάνη κατευθύνθηκε περισσότερο στις εκπαιδευτικές υποδομές, ενώ το δεύτερο μέρος (2005-2009) στην αποζημίωση εργαζομένων στην εκπαίδευση (προσλήψεις προσωπικού και μισθολογικές αυξήσεις). Μετά την έναρξη της κρίσης, η συνολική μείωση των εκπαιδευτικών δαπανών ήταν σωρευτικά μικρότερη από τη μείωση του ΑΕΠ (-6,9% έναντι -18,3% μεταξύ 2010-2016).

Επιπλέον, την εξεταζόμενη περίοδο (2000-2016) η συνολική εκπαιδευτική δαπάνη ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης κυμάνθηκε μεταξύ 9,2 (το 2005) και 7,4 (το 2008 και το 2013). Το 2016 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 8,6 όσο ήταν και το 2004. Αντίθετα με την δαπάνη εκπαίδευσης, που παρά τις αυξομειώσεις παρουσίασε σχετικά μικρή διακύμανση, άλλες κατηγορίες δαπάνης μεταβλήθηκαν σημαντικά μετά την κρίση ως ποσοστό της δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης. Ειδικότερα, η δαπάνη για «Δημόσιες Υπηρεσίες» μειώθηκε από 26% (2000) και 23% (2010) σε 18,5% (2016), η δαπάνη για την «Άμυνα» από 5,2% και 6,1% σε 4,3%, για την «Υγεία» από 12,1% και 13,1% σε 9,9%, για

«Στέγαση και κοινωνικές παροχές» από 0,8% και 0,7% σε 0,5%. Αύξηση όμως σημείωσαν οι δαπάνες για «Δημόσια τάξη και ασφάλεια» από 2,3% και 3,4% σε 4,4%, για την «Προστασία Περιβάλλοντος» από 1,1%, και 1,8% σε 3,2%, για «Αναψυχή, πολιτισμό και θρησκεία» από 1,0% και 1,1% σε 1,5%. Η μεγαλύτερη όμως αύξηση σημειώθηκε στη δαπάνη «Κοινωνικής Προστασίας» από 29,2% και 7,4% σε 41,5% το 2016.

Στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, η δαπάνη για «Αποζημίωση εργαζομένων», που αποτελεί διαχρονικά τη δεύτερη μεγαλύτερη δαπάνη (μετά τις «Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις»), σημείωσε σημαντικές μεταβολές την περίοδο 2000-2016, καθώς από 15% της συνολικής δαπάνης το 2000, ανήλθε σε 31% το 2009 και μειώθηκε σε 21,6% το 2016. Η δαπάνη για αποζημίωση εργαζομένων στην εκπαίδευση, που αποτελεί διαχρονικά την κύρια κατηγορία δαπάνης της εκπαίδευσης, κυμάνθηκε μεταξύ 25% και 30% της συνολικής αποζημίωσης εργαζομένων της Γενικής Κυβέρνησης, πριν και μετά την έναρξη της κρίσης, παρά τις μεγάλες μειώσεις των δημοσίων δαπανών και τις μειώσεις προσωπικού που σημειώθηκαν στο δημόσιο τομέα στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής, μετά την έναρξη της κρίσης. Το μερίδιο αυτό της αποζημίωσης εργαζομένων στην εκπαίδευση στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης, αλλά και στο σύνολο της αποζημίωσης εργαζομένων στη Γενική Κυβέρνηση, καταδεικνύει τη σπουδαιότητα της διαχείρισης του προσωπικού της εκπαίδευσης, όχι μόνο στη συνολική εκπαιδευτική δαπάνη αλλά και στο συνολικό μισθολογικό κόστος και στη συνολική αποτελεσματικότητα και απόδοση του δημόσιου τομέα.

7.1.1 ΜΕΤΑΤΟΠΙΣΗ ΔΑΠΑΝΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εξετάζοντας την κατανομή της συνολικής δαπάνης μεταξύ των τριών βαθμίδων εκπαίδευσης, πριν και μετά την κρίση, διαπιστώθηκε ότι, σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο (2000-2016) το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης κατευθύνεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το μερίδιο της οποίας κυμάνθηκε μεταξύ 30%-38%, ενώ ακολουθούν η πρωτοβάθμια εκπαίδευση (περιλαμβάνει και την προσχολική) με 29%-32% και η τριτοβάθμια εκπαίδευση με 19% (2016), ύστερα από σημαντικές διακυμάνσεις (από 18% το 2000 και 27% το 2006).

Παρατηρούμε όμως ότι, μετά την έναρξη της κρίσης, σημειώθηκε σημαντική μετατόπιση της δαπάνης, καθώς το μερίδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε (από 38% το 2008 σε 30% το 2016), ενώ της προσχολικής και πρωτοβάθμιας αυξήθηκε, ιδιαίτερα σε σχέση με την αρχή της περιόδου 2000-2016. Οι μεταβολές αυτές στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οφείλονται στην αύξηση του μεριδίου των δαπανών αποζημίωσης εργαζομένων, που αποτελούν τη μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης στη βαθμίδα (από 96,2% έως 98,3%). Πέρα από τις μισθολογικές μεταβολές, η αύξηση αυτή είναι αποτέλεσμα και της αύξησης προσωπικού που σημειώθηκε στη βαθμίδα αυτή. Η αύξηση αυτή εν μέρει οφείλεται στην καθιέρωση (το 2006) της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο που οδήγησε σταδιακά στην αύξηση του μεριδίου της βαθμίδας αυτής στη συνολική εκπαιδευτική δαπάνη. Όπως έδειξε η πρόσφατη μελέτη του IOBE (IOBE, 2018β) ο αριθμός των νηπιαγωγών αυξήθηκε σημαντικά την περίοδο 2000-2009, περιορίστηκε ελαφρώς μεταξύ 2020-2013 και αυξήθηκε εκ νέου ελαφρώς το 2014-2015. Όπως επίσης έδειξε η ίδια μελέτη, την περίοδο πριν από την κρίση αυξήθηκε σημαντικά και ο αριθμός των εκπαιδευτικών των δημοτικών σχολείων, λόγω της επέκτασης του προγράμματος του ολοήμερου σχολείου την περίοδο αυτή και της

μείωσης του αριθμού των μαθητών ανά τάξη που θεσμοθετήθηκε από το 2006, εξέλιξη που επίσης συνέβαλε στη μετατόπιση της εκπαιδευτικής δαπάνης προς την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Η μετατόπιση της δαπάνης από τη δευτεροβάθμια στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση οφείλεται, από την άλλη, στη μείωση της αποζημίωσης εργαζομένων στη δευτεροβάθμια από το 2009 μέχρι το 2015, που ακολούθησε μια περίοδο αύξησής της από το 2000 έως το 2008, όταν έλαβε και τη μεγαλύτερη τιμή της. Πέρα από τις μεταβολές της μισθολογικής πολιτικής στο δημόσιο τομέα πριν και μετά την κρίση, οι αυξομειώσεις στις αποζημιώσεις εργαζομένων οφείλονται και στις αυξομειώσεις του αριθμού του προσωπικού που σημειώθηκαν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πριν και μετά την έναρξη της κρίσης (IOBE, 2018β).

Ως προς την κατανομή της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης στις εκπαιδευτικές βαθμίδες είναι, επιπλέον, αξιοσημείωτες οι μεταβολές που σημειώθηκαν και αφορούν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, ύστερα από μια πρώτη περίοδο αύξησης του μεριδίου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο σύνολο της εκπαιδευτικής δαπάνης (από 18% το 2000 σε 27% το 2006) ακολούθησε, έκτοτε, πτωτική τροχιά, που όμως ξεκίνησε πριν την έναρξη της κρίσης (το 2007) και έφτασε στο 19% το 2016. Οι μειώσεις αυτές όμως, αντισταθμίζονται εν μέρει από την αύξηση του μεριδίου της κατηγορίας δαπάνης «E&A στην Εκπαίδευση» που σημειώθηκε από το 2009 και έπειτα (από 1% το 2008 σε 9% το 2016) και που σχετίζεται με τη χρηματοδότηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων των ΑΕΙ.

Αξίζει, ακόμα, να επισημανθούν οι μικρές αλλαγές και διακυμάνσεις που παρατηρούνται το τελευταίο διάστημα της εξεταζόμενης περιόδου στις τάσεις που διαμορφώθηκαν την περίοδο μετά την έναρξη της κρίσης. Ειδικότερα, το μερίδιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σημείωσε νέα μείωση (από 22% το 2015 σε 19% το 2016), έναντι της μικρής αύξησης που σημειώθηκε στα μερίδια της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (από 29% το 2015 σε 30% το 2016) και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (από 31% το 2015 σε 32% το 2016). Οι αυξήσεις αυτές οφείλονται σε αύξηση της αποζημίωσης εργαζομένων που σημειώθηκε στις βαθμίδες αυτές.

7.1.2 ΈΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εξετάζοντας τις μεταβολές που σημειώθηκαν στην εξέλιξη και τη σύνθεση της εκπαιδευτικής δαπάνης στο εσωτερικό κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας (κατανομές των διαφορετικών κατηγοριών δαπανών) τα κυριότερα ευρήματα της μελέτης συνοψίζονται στα εξής:

Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μετά τις αυξομειώσεις της δαπάνης που σημειώθηκαν τις περιόδους πριν και μετά την έναρξη της κρίσης (κατά 23,8% μεταξύ 2001-2009 και -2,4% μεταξύ 2010-2016), η συνολική δαπάνη στη βαθμίδα αυτή επανήλθε το 2016 στο ύψος της δαπάνης του 2004 (σε πραγματικές τιμές). Η σημαντικότερη μεταβολή που σημειώθηκε στη σύνθεση της δαπάνης στη βαθμίδα αυτή, μετά την έναρξη της κρίσης και στο πλαίσιο της διαχείρισής της, αφορά στην περαιτέρω αύξηση του, έτσι κι αλλιώς πολύ υψηλού μεριδίου της αποζημίωσης εργαζομένων, έναντι της κατηγορίας της «ενδιάμεσης ανάλωσης» (περιλαμβάνει κυρίως λειτουργικές δαπάνες σχολείων) στο σύνολο της δαπάνης στη βαθμίδα αυτή (από 96,5 & το 2001 και 97% το 2008 σε 98,4% το 2016).

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η συνολική δαπάνη στη βαθμίδα αυτή (σε πραγματικές τιμές) μειώθηκε κατά 22,7% (μεταξύ 2010-2016) και κυμαίνεται (το 2016) σε επίπεδο κατώτερο ακόμα και από εκείνο της αρχής της εξεταζόμενης περιόδου, πριν δηλαδή την αρχή της περιόδου της μεγάλης αύξησής της (2001-2009), περίοδο κατά την οποία είχε αυξηθεί κατά 24,5%. Η μείωση οφείλεται στην μείωση της συντριπτικά μεγαλύτερης κατηγορίας δαπάνης, δηλαδή της αποζημίωσης εργαζομένων, που συνοδεύτηκε όμως από αναλογικά μεγαλύτερη μείωση της κατηγορίας της “ενδιάμεσης ανάλωσης. Ως αποτέλεσμα, το μερίδιο της κατηγορίας της αποζημίωσης εργαζομένων αυξήθηκε στο σύνολο της δαπάνης στη βαθμίδα αυτή (από 97,1% το 2001 σε 99,9% το 2016), όπως συνέβη και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μετά τις διακυμάνσεις τις περιόδους πριν και μετά την έναρξη της κρίσης (κατά +34,4% μεταξύ 2001-2009 και -14% το 2010-2016), η συνολική δαπάνη επανήλθε στο επίπεδο των δαπανών του 2002 (σε πραγματικές τιμές), όπως και στην πρωτοβάθμια. Η αποζημίωση εργαζομένων που αποτελεί διαχρονικά τη μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης μειώθηκε το 2016 στο 65%, έναντι 73% το 2001, και παραμένει αναλογικά πολύ μικρότερη σε σχέση με τις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης. Όπως και στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης, η μείωση της αποζημίωσης εργαζομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μεταξύ 2010-2016 ήταν πολύ χαμηλότερη από τη μείωση του συνόλου της δαπάνης (-9,2% έναντι 14% του συνόλου) και πραγματοποιήθηκε, πέρα από τις μειώσεις μισθών, με τη μείωση του προσωπικού των πανεπιστημίων και κυρίως των ΤΕΙ (βλέπε IOBE, 2017).

Συνοψίζοντας, η μελέτη έδειξε ότι ύστερα από μια περίοδο σημαντικής επέκτασης της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης, με ρυθμό μικρότερο από εκείνο της αύξησης του ΑΕΠ, η κρίση οδήγησε σε σημαντικές περικοπές, με αποτέλεσμα η συνολική δαπάνη να επανέλθει το 2016, σε πραγματικές τιμές, στα επίπεδα του 2002, και, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο επίπεδο του 2003. Επιπλέον, η δεύτερη σημαντικότερη μεταβολή την περίοδο της κρίσης αφορά στη σημαντική μετατόπιση της δημόσιας δαπάνης από την τριτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην πρωτοβάθμια που σημειώθηκε την περίοδο αυτή, με αύξηση του μεριδίου της στο σύνολο της δαπάνης, εξέλιξη που εν μέρει οφείλεται στην θεσμοθέτηση και σταδιακή εφαρμογή της υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο. Η τρίτη σημαντικότερη μεταβολή που σημειώθηκε μετά την έναρξη της κρίσης είναι η αλλαγή στη σύνθεση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης με την αύξηση του μεριδίου της αποζημίωσης εργαζομένων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε βάρος των άλλων κατηγοριών δαπάνης (λειτουργικών δαπανών, υποδομών κλπ).

7.2 Διεθνείς συγκρίσεις: Αποκλίσεις

7.2.1 ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ

Οι μεταβολές που σημειώθηκαν στο πλαίσιο της διαχείρισης της κρίσης προσέδωσαν νέα χαρακτηριστικά στην κατανομή και τη σύνθεση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης. Πως όμως συγκρίνονται, πλέον, αυτά με τα χαρακτηριστικά της δαπάνης στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

Η μελέτη διαπίστωσε ότι ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης, η εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα, που κυμάνθηκε την εξεταζόμενη περίοδο μεταξύ 7,4% και 9,2% υστερεί διαχρονικά έναντι του μέσου όρου των χωρών της ΕΕ, όπου το αντίστοιχο ποσοστό κυμάνθηκε μεταξύ 10,1% και 11,1%. Επιπλέον, το ποσοστό δαπάνης για την εκπαίδευση ως προς το σύνολο της δαπάνης Γενικής Κυβέρνησης ήταν στην Ελλάδα 8,6% (2016) το χαμηλότερο στην Ευρώπη (με εξαίρεση την Ιταλία με 7,9%). Είναι όμως αξιοσημείωτο ότι κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ (10,2%) βρίσκονται χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία, ενώ και ο μέσος όρος της Ευρωζώνης (9,7%) κινείται χαμηλότερα από το μέσο όρο του συνόλου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σημαντικά υψηλότερα ποσοστά από το μέσο όρο της ΕΕ δαπανούν πέρα από τις Σκανδιναβικές (Σουηδία 13,4, Δανία 12,9 και Φιλανδία 10,8) και πολλές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Η συνολική εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ (η οποία την περίοδο 2000-2016 κυμάνθηκε μεταξύ 3,6%-4,6%) υπολείπεται διαχρονικά του μέσου όρου της δαπάνης των χωρών της ΕΕ (από 4,7% έως 5,3%) και της Ευρωζώνης (από 4,6% έως 5%) την ίδια περίοδο.

Τα τελευταία όμως χρόνια, μετά και τη μεγάλη μείωση του ΑΕΠ που σημειώθηκε στη διάρκεια της κρίσης, η συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ (από 4,6% το 2013 έως 4,3% το 2016) είναι μεγαλύτερη από εκείνη χωρών της Νότιας Ευρώπης όπως της Ισπανίας (με 4,4% το 2010 και 4% το 2016), και της Ιταλίας (4,4% το 2010 έως 3,9% το 2016), και βρίσκεται στο ίδιο περίπου επίπεδο με εκείνη της Γερμανίας (4,4% το 2010 έως 4,2% το 2016). Είναι όμως μικρότερη χωρών της πρώην Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως της Εσθονίας (5,9%), της Λετονίας (5,5%), της Λιθουανίας (5,2%), της Ουγγαρίας (4,9%), της Πολωνίας (5%), της Κροατίας (4,8), και της Σλοβενίας (5,6%), και των Σκανδιναβικών χωρών.

Πέρα όμως από το μέγεθος της συνολικής εκπαιδευτικής δαπάνης, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στην Ελλάδα ως προς την κατανομή της στις εκπαιδευτικές βαθμίδες, τη σύνθεσή της σε κατηγορίες δαπανών, αλλά και στο βαθμό συγκέντρωσης της στο κεντρικό κράτος, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης.

7.2.2 ΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Εξετάζοντας ανά εκπαιδευτική βαθμίδα το μέγεθος της δαπάνης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στις χώρες της ΕΕ, διαπιστώθηκε ότι το ποσοστό αυτό υστερεί στην Ελλάδα ιδιαίτερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στην πρωτοβάθμια βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο, ενώ στην τριτοβάθμια είναι λίγο πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ.

Ειδικότερα, το ποσοστό της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση με 1,4% του ΑΕΠ (το 2016) βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της αντίστοιχης δαπάνης στην ΕΕ (1,5%) και στο μέσο όρο της Ευρωζώνης (1,4%). Όπως όμως δείχνει η πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission, 2018, σελ. 39-43) η συμμετοχή παιδιών στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα, είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το ποσοστό της δαπάνης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση με 1,3% του ΑΕΠ (2016) βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα από τον αντίστοιχο μέσο όρο τόσο της ΕΕ (1,9%), όσο και της

Ευρωζώνης (2%). Οι αποκλίσεις αυτή θα πρέπει εν μέρει να αποδοθούν στην χαμηλή συμμετοχή μαθητών στην δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση στην Ελλάδα, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης (βλέπε IOBE, 2018β) η λειτουργία της οποίας απαιτεί γενικά μεγαλύτερη δαπάνη, λόγω του εργαστηριακού της χαρακτήρα, συγκριτικά με τη γενική εκπαίδευση που έχει περισσότερο θεωρητικό χαρακτήρα.

Το ποσοστό της δαπάνης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με 0,8% του ΑΕΠ (2016) βρίσκεται λίγο πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ (0,7%) και της Ευρωζώνης (0,7). Η Ελλάδα, βέβαια, διαθέτει ένα από τα πιο “ανοικτά” συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης στην ΕΕ, παρέχοντας τη δυνατότητα πρόσβασης σε περίπου 70% κάθε γενιάς.

7.2.3 ΈΜΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Σε όλες τις χώρες της ΕΕ η μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης στην εκπαίδευση αποτελεί (το 2016) η αποζημίωση των εργαζομένων σε αυτήν. Η Ελλάδα (με 79%) διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης στην αποζημίωση εργαζομένων στην εκπαίδευση από όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ, σε βάρος των άλλων κατηγοριών δαπανών (λειτουργικές δαπάνες, υποδομές, κοινωνικές δαπάνες, κλπ.).

Ακόμα, η δαπάνη για «ενδιάμεση ανάλωση» με 7% (2016) του συνόλου της εκπαιδευτικής δαπάνης είναι στην Ελλάδα η χαμηλότερη και βρίσκεται κάτω από το μισό του μέσου όρου της ΕΕ (16%) και σχεδόν στο μισό του μέσου όρου της Ευρωζώνης (13%). Η δαπάνη για «Ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου» με 11% στην Ελλάδα βρίσκεται πάνω από το διπλάσιο του μέσου όρου της ΕΕ (6%) και της Ευρωζώνης (6%), ενώ η δαπάνη «Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις» με 2% βρίσκεται κάτω από το μισό του μέσου όρου της ΕΕ (6%) και της Ευρωζώνης (5%).

Η αποζημίωση εργαζομένων στην Ελλάδα είναι η μεγαλύτερη κατηγορία δαπάνης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ. Ειδικότερα, στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση η δαπάνη αφορά σχεδόν αποκλειστικά αποζημιώσεις εργαζομένων (98%), περισσότερο από κάθε άλλη χώρα στην ΕΕ, ενώ η κατηγορία της «ενδιάμεσης ανάλωσης» αποτελεί μόνο το 1% και είναι η χαμηλότερη από όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αφορά στο σύνολό της στην αποζημίωση εργαζομένων, έναντι 71% στην ΕΕ και 76% στην Ευρωζώνη.

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η δαπάνη αφορά κατά 65% στην αποζημίωση εργαζομένων, έναντι 50% στην ΕΕ και 54% στην Ευρωζώνη. Η «ενδιάμεση ανάλωση» με 25% στην Ελλάδα είναι η υψηλότερη στην ΕΕ (9%) και την Ευρωζώνη (10%), ενώ η κατηγορία «Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου» με 3% είναι η χαμηλότερη, εκτός από το ΗΒ.

7.2.4 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Τέλος, εξετάζοντας τα επίπεδα κρατικής οργάνωσης της χρηματοδότησης, διαπιστώθηκε ότι το 0,3% του συνολικού 4,3% του ΑΕΠ που δαπανά η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα αποτελεί ένα από τα μικρότερα ποσοστά χρηματοδότησης της εκπαίδευσης στις χώρες της ΕΕ (1,8% του συνολικού 4,7% του ΑΕΠ) και της Ευρωζώνης (1,4% του συνολικού 4,6% του ΑΕΠ). Το στοιχείο αυτό αντανακλά την συγκεντρωτική οργάνωση του εκπαιδευτικού

συστήματος και τον περιορισμένο ρόλο των τοπικών αρχών στην χρηματοδότηση και τη διαχείριση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Συνοψίζοντας, το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά που έχει προσλάβει η εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα, μετά την έναρξη της κρίσης και στο πλαίσιο της διαχείρισης της και της δημοσιονομικής προσαρμογής που ακολούθησε, εμφανίζουν σημαντικές αποκλίσεις και ιδιαιτερότητες, συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνολική δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα α) υστερεί διαχρονικά έναντι των άλλων χωρών της Ευρώπης, β) κατανέμεται περισσότερο στην τριτοβάθμια και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και λιγότερο στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, γ) είναι περισσότερο συγκεντρωμένη στο Κεντρικό Κράτος, έναντι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρώπης, δ) κατευθύνεται πολύ περισσότερο στις αποζημιώσεις εργαζομένων και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης, σε βάρος άλλων κατηγοριών δαπανών, όπως είναι οι υποδομές, οι λειτουργικές δαπάνες και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις και παροχές.

7.3 Κρίση και ιδιωτική εκπαιδευτική δαπάνη

7.3.1 ΜΕΙΩΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ιδιωτική δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση (σε πραγματικές τιμές) έχει μειωθεί κατακόρυφα από το 2009 και μετά, ακολουθώντας σε γενικές γραμμές την εξέλιξη της συνολικής ιδιωτικής δαπάνης, ύστερα από μια περίοδο σημαντικής αύξησης της (από 2,8 δις το 2004 σε 3,3 δις το 2009).

Ως αποτέλεσμα των διακυμάνσεων που σημειώθηκαν πριν και μετά την έναρξη της κρίσης, η ιδιωτική δαπάνη από 26% της συνολικής (δημόσιας και ιδιωτικής) δαπάνης το 2008 μειώθηκε σε 20% το 2016, καθώς η ιδιωτική δαπάνη μειώθηκε περισσότερο από τη δημόσια.

Η ιδιωτική δαπάνη στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι διαχρονικά η μεγαλύτερη. Στη διάρκεια όμως της κρίσης, μειώθηκε το μερίδιο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (από 55% το 2008 σε 49% το 2016) και της πρωτοβάθμιας (από 19% το 2008 σε 17% το 2016), ενώ αυξήθηκε το μερίδιο της ιδιωτικής δαπάνης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (από 4% σε 9%) και την προσχολική εκπαίδευση (από 8% το 2010 σε 5% το 2016).

Στη διάρκεια της κρίσης, το μερίδιο της ιδιωτικής δαπάνης για το νηπιαγωγείο μειώθηκε στο σύνολο της δαπάνης για την προσχολική εκπαίδευση έναντι εκείνης για τους παιδικούς σταθμούς (από 73% σε 69%). Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μετά την έναρξη της κρίσης μεγαλύτερη μείωση σημείωσε η δαπάνη για ιδιωτικό σχολείο, και ακολουθεί η δαπάνη για ξένες γλώσσες. Οι μειώσεις αυτές στην προσχολική και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση οφείλονται και στις δημογραφικές μεταβολές και τη μείωση των νηπίων, εξαιτίας της εξωτερικής μετανάστευσης και της μείωσης των γεννήσεων από το 2009 και έπειτα, σε συνδυασμό με την στροφή που σημειώθηκε από την ιδιωτική στη δημόσια εκπαίδευση (βλέπε IOBE, 2018β) στο πλαίσιο της μείωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης των νοικοκυριών. Η μείωση, όμως της δαπάνης για ιδιωτικό δημοτικό σχολείο, συνοδεύτηκε από κατακόρυφη αύξηση της δαπάνης για φροντιστήρια στη βαθμίδα (από €3 εκ. το 2008 σε €11,3 εκ. το 2016), αλλά και σημαντική πτώση της δαπάνης για ιδιαίτερα μαθήματα (από €48 εκ. το 2008 σε €22,6 εκ. το 2016).

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, παρά τη σημαντική συνολική μείωση που σημειώθηκε στο σύνολο της ιδιωτικής δαπάνης (κατά 730 εκ, από 1.772,3 εκ το 2008 σε 1,048,5 εκ το 2016), η δαπάνη για φροντιστήρια και για ιδιαίτερα μαθήματα διατήρησαν το μερίδιό τους στο σύνολο της δαπάνης (με 37% και 20% αντίστοιχα), ενώ αντίθετα οι δαπάνες για ξένες γλώσσες το αύξησαν (από 26% το 2008 σε 30% το 2016) και οι δαπάνες για ιδιωτικό λύκειο το μείωσαν (από 7% το 2008 σε 6%). Η δαπάνη για ξένες γλώσσες, καθώς και εκείνες για φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα στη μέση εκπαίδευση, παρά τη συνολική τους μείωση, δείχνουν λιγότερο ελαστικές από τις δαπάνες για ιδιωτικό σχολείο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

7.3.2 ΑΥΞΗΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Η ιδιωτική δαπάνη για τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρά τις διακυμάνσεις που σημειώθηκαν πριν όσο και κατά την διάρκεια της κρίσης, παρουσιάζουν έντονες αυξήσεις, που οφείλονται κυρίως στην αύξηση της ιδιωτικής δαπάνης για μεταπτυχιακές σπουδές, εξέλιξη που πρέπει να αποδοθεί στην επέκταση του αριθμού των μεταπτυχιακών φοιτητών που έχει σημειωθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω και της αυξημένης ανεργίας των πτυχιούχων και της σπουδαιότητας των μεταπτυχιακών σπουδών στην μετάβαση από την εκπαίδευση στην απασχόληση (βλέπε IOBE, 2018 α).

7.3.3 ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΔΑΠΑΝΗΣ

Εξετάζοντας την εξέλιξη της κατά κεφαλήν δαπάνης στη δημόσια και την ιδιωτική εκπαίδευση η παρούσα μελέτη δείχνει ότι, ύστερα από μια περίοδο αύξησης μεταξύ 2004-2008 σε όλες στις βαθμίδες, η δημόσια δαπάνη (σε πραγματικές τιμές) στην προσχολική και πρωτοβάθμια μειώθηκε από 4.025 (2008) σε 3.625 (2016), στη δευτεροβάθμια από €5.480 (2008) σε €4.151 (2016) και στην τριτοβάθμια από €5.690 (2008) σε €4.596 (2015).

Αν συμπεριληφθούν στις δαπάνες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες κατηγορίες δαπάνης (δηλ. υποστηρικτικές υπηρεσίες, μη επιμερισμένες σε κατηγορία δαπάνες κλπ) η κατά κεφαλή δαπάνη ανέρχεται (2016) σε €5.441 από €6.214 (2008). Αν στη δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμπεριληφθεί και η δαπάνη Ε&Α, τότε η κατά κεφαλή δαπάνη ανέρχεται (2015) σε €6.532 από €5.902 (2008).

Η κατά κεφαλή ιδιωτική δαπάνη στα ιδιωτικά δημοτικά και νηπιαγωγεία πριν από την κρίση ήταν ψηλότερη από την αντίστοιχη δημόσια το ίδιο έτος (2008) με €5.705 και μειώθηκε στα €3.942 το 2016. Στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ιδιωτικό γυμνάσιο και λύκειο) η κατά κεφαλή δαπάνη από €8.332 το 2008 (αρκετά πάνω από την αντίστοιχη δημόσια το ίδιο έτος) μειώθηκε στα €4.564 το 2016 (λίγο πάνω από την δημόσια). Συνοπτικά, μετά την έναρξη της κρίσης, η κατά κεφαλή δαπάνη δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχουν συγκλίνει μεταξύ τους, καθώς η ιδιωτική δαπάνη σημείωσε μεγαλύτερη μείωση από την αντίστοιχη δημόσια.

7.4 Δημογραφικές μεταβολές και μελλοντικές επιπτώσεις στην δαπάνη εκπαίδευσης

Πέρα από την δημοσιονομική προσαρμογή, η κρίση έχει μεταβάλει τα δημογραφικά δεδομένα της χώρας και τα βασικά μεγέθη λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο αριθμός των μαθητών μειώθηκε λόγω εξωτερικής μετανάστευσης, ενώ η μεγάλη μείωση των γεννήσεων, που σημειώθηκε από το 2009 και μετά, έχει ήδη «εισαχθεί» στην εκπαίδευση. Όπως έδειξε η μελέτη του IOBE (IOBE, 2018β) προβλέπεται σταδιακά μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού τα προσεχή χρόνια, που σωρευτικά μπορεί να υπερβεί το 30%. Στο πλαίσιο αυτών των δημογραφικών μεταβολών, οι “βαθμοί ελευθερίας” του κράτους στη διαχείριση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης διευρύνονται. Ανάλογα με το σενάριο της κρατικής πολιτικής που θα ακολουθηθεί τα προσεχή χρόνια (αδράνεια, προσαρμογή ή ευρωπαϊκή σύγκλιση), η διάρθρωση και η σύνθεση σε κατηγορίες της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης μπορεί να μεταβληθεί σημαντικά.

Ειδικότερα, η παρούσα μελέτη έδειξε ότι στο σενάριο της αδράνειας, η δαπάνη ανά μαθητή στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση προβλέπεται ότι θα αυξηθεί σωρευτικά κατά 37% μέχρι το 2035 σε σχέση με το 2015. Στο σενάριο της προσαρμογής, η δαπάνη ανά σχολική μονάδα θα αυξηθεί κατά 27% μέχρι το 2035, ενώ η δαπάνη ανά διδάσκοντα κατά 37%. Στο τρίτο σενάριο της ευρωπαϊκής σύγκλισης, η δαπάνη ανά διδάσκοντα θα αυξηθεί επίσης κατά 37%.

Με άλλα λόγια, σημαντικότερη επίπτωση της κρίσης και της μεγάλης μείωσης του αριθμού των μαθητών που επέφερε, αφορά στους βαθμούς ελευθερίας στη διαχείριση της δημόσιας δαπάνης από το κράτος τα προσεχή χρόνια. Οι αυξημένοι βαθμοί ελευθερίας επιτρέπουν σημαντική αλλαγή της σύνθεσης της δημόσιας δαπάνης σε κατηγορίες δαπάνης (αποζημίωση εργαζομένων, σχηματισμός κεφαλαίου, ενδιάμεση ανάλωση, κοινωνικές μεταβιβάσεις) και της κατανομής της στις εκπαιδευτικές βαθμίδες (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια).

Επιπλέον, με βάση τις προβλέψεις για την εξέλιξη του αριθμού των μαθητών προβλέπεται μείωση της ιδιωτικής δαπάνης για εκπαίδευση (κατά 28%), καθώς και μείωση της συνολικής (δημόσιας και ιδιωτικής) εκπαιδευτικής δαπάνης (κατά 27%) με αντίστοιχες επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας και το ΑΕΠ της χώρας.

7.5 Οι προκλήσεις για την εκπαίδευση

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τις επιπτώσεις της κρίσης στην δημόσια και την ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης μέχρι το 2016. Η μελέτη τεκμηρίωσε ότι η κρίση και η διαχείρισή της είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην δημόσια, και ακόμη περισσότερο, στην ιδιωτική δαπάνη εκπαίδευσης. Επιπλέον, η μείωση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης μετά το ξέσπασμα της κρίσης ήταν μικρότερη από την μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης της Γενικής Κυβέρνησης. Στη διάρκεια της κρίσης όμως σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές στη σύνθεση της εκπαιδευτικής δαπάνης σε επιμέρους κατηγορίες δαπάνης και στην κατανομή της στις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Το μέγεθος των αποζημιώσεων εργαζομένων, που διαχρονικά αποτελεί τη μεγαλύτερη κατηγορία εκπαιδευτικής δαπάνης, και αυξήθηκε περισσότερο στη διάρκεια της κρίσης,

αναδεικνύει τη σπουδαιότητα της διαχείρισης του προσωπικού της εκπαίδευσης, και ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών, για την συνολική απόδοση της δημόσιας επένδυσης στην εκπαίδευση. Με αυτήν την έννοια, η συνεχής βελτίωση της διαχείρισης του προσωπικού της εκπαίδευσης αποτελεί σημαντική πρόκληση για τη βελτίωση της απόδοσης του εκπαιδευτικού συστήματος και της δημόσιας επένδυσης σε αυτό.

Επιπλέον, το μερίδιο της αποζημίωσης εργαζομένων στην εκπαίδευση στο σύνολο της δαπάνης για αποζημίωση των εργαζομένων στη Γενική Κυβέρνηση, αναδεικνύει τη σημασία της διαχείρισης του προσωπικού της εκπαίδευσης στην συνολική απόδοση του δημόσιου τομέα.

Η διαχείριση του προσωπικού της εκπαίδευσης εξαρτάται και καθορίζεται, πρωτίστως, από τους εξής παράγοντες:

- α) τη διάρθρωση του σχολικού δικτύου,
- β) το μέγεθος των σχολικών μονάδων,
- γ) το μέγεθος των σχολικών τάξεων,
- δ) την ημερήσια και εβδομαδιαία λειτουργία των σχολείων και τη διάρθρωση του προγράμματος τους (ώρες λειτουργίας, διάρκεια διδακτικών ωρών και διαλειμμάτων),
- ε) τα διδακτικά και λοιπά καθήκοντα των εκπαιδευτικών (εβδομαδιαίο διδακτικό και εργασιακό ωράριο),
- στ) την μισθολογική πολιτική στο δημόσιο τομέα,
- ζ) την ηλικιακή σύνθεση του προσωπικού της εκπαίδευσης που συνδέεται με το χρόνο υπηρεσίας και τις αμοιβές,
- η) τη διάρθρωση της υπαλληλικής πορείας (καριέρας), της αξιολόγησης και των προαγωγών του προσωπικού της εκπαίδευσης,
- θ) τη διαχείριση των θεμάτων υπηρεσιακής κατάστασης του προσωπικού της εκπαίδευσης (μεταθέσεις, αποσπάσεις, άδειες, κλπ),
- ι) τη δομή της διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Επιπλέον, η μελέτη έδειξε ότι η δημόσια εκπαιδευτική δαπάνη στην Ελλάδα υστερεί συγκριτικά με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όχι μόνο με τις Σκανδιναβικές αλλά και χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η υστέρηση αυτή της δαπάνης στην Ελλάδα είναι εντονότερη στη δευτεροβάθμια αλλά και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ η δαπάνη για την τριτοβάθμια βρίσκεται λίγο πάνω από το μέσο όρο των χωρών της ΕΕ. Στις τρέχουσες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες της ελληνικής οικονομίας και του κράτους, η αύξηση της δημόσιας επένδυσης στην εκπαίδευση τα προσεχή χρόνια, ώστε να συγκλίνει με εκείνη των χωρών της ΕΕ, αποτελεί επίσης σημαντική πρόκληση, καθώς απαιτεί μεταφορά δημόσιων πόρων από άλλους τομείς δημόσιας πολιτικής στην εκπαίδευση.

Η μελέτη έδειξε επίσης τον υψηλό συγκεντρωτικό χαρακτήρα της εκπαιδευτικής δαπάνης που απορρέει από το συγκεντρωτικό χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τη δυσκολία σύνδεσης της χρηματοδότησης με την επίτευξη

συγκεκριμένων στόχων για το εκπαιδευτικό σύστημα και τις επιμέρους μονάδες του, στο πλαίσιο του οικονομικού και διοικητικού συγκεντρωτισμού της εκπαίδευσης, και τις επιπτώσεις στις επιδόσεις των μαθητών, η αποκέντρωση της εκπαίδευσης αποτελεί μια επιπλέον πρόκληση.

Από την άλλη, η παρούσα μελέτη έδειξε ότι το δημογραφικό πρόβλημα και η μεγάλη μείωση του μαθητικού πληθυσμού που έχει ήδη ξεκινήσει και αναμένεται τα προσεχή χρόνια να ενταθεί, διευρύνει τους «βαθμούς ελευθερίας» στη διαχείριση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης. Ειδικότερα, διευρύνει τους «βαθμούς ελευθερίας» στη διαχείριση της σύνθεσης της δημόσιας δαπάνης σε επιμέρους κατηγορίες (αποζημιώσεις εργαζομένων, υποδομές, λειτουργικές δαπάνες, κοινωνικές παροχές), και της κατανομής της στις επιμέρους βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος (πρωτοβάθμια/προσχολική, δευτεροβάθμια, τριτοβάθμια, διαβίου εκπαίδευση). Η αξιοποίηση των «βαθμών ελευθερίας» στην διαχείριση της δημόσιας εκπαιδευτικής δαπάνης και η αποτελεσματική αναδιάρθρωσή της αποτελούν επίσης μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ελληνική εκπαίδευση μετά την κρίση και τις δημογραφικές της επιπτώσεις.

Τέλος, η μεγάλη αύξηση της δαπάνης για μεταπτυχιακές σπουδές που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, καθώς και η σημασία των μεταπτυχιακών σπουδών στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας αναδεικνύουν, επιπλέον, τη χρηματοδότηση των μεταπτυχιακών ως μια αναδυόμενη πρόκληση για την ισότητα των ευκαιριών πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων και ευκαιριών, που αναδεικνύει η παρούσα μελέτη για την εξέλιξη της εκπαιδευτικής δαπάνης και τις επιπτώσεις της κρίσης, προϋποθέτει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και χάραξη εθνικής στρατηγικής με στόχους που αφορούν στη συνολική βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τη σύνδεσή της με την αγορά εργασίας και την απασχόληση, την άμβλυση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων και τη διεύρυνση των ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση.

8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

8.1 Πραγματικές τιμές δαπάνης σε τιμές έτους βάσης 2010

Πίνακας 8.1. Δαπάνη Γενικής Κυβέρνησης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	11.220	12.964	12.497	13.367	14.911	13.727	15.478	17.214
Αποζημίωση εργαζομένων	22.456	22.744	23.664	24.127	26.461	26.572	27.242	28.373
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	30.934	32.356	32.491	35.147	35.366	37.420	40.845	44.024
Επιδόματα	20	56	69	319	229	198	91	215
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	3.744	2.184	2.668	2.999	4.290	1.556	834	1.611
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	3.335	3.348	3.113	3.682	4.586	4.870	4.197	4.549
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	12.542	12.752	13.029	15.119	14.431	10.952	11.980	13.025
Εισόδημα περιουσίας	14.613	13.696	12.140	11.151	11.224	10.967	10.959	11.548
Συνολική δαπάνη	98.863	100.099	99.671	105.911	111.497	106.260	111.626	120.558

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	15.437	15.069	13.862	10.552	10.322	9.531	9.701	9.883	9.692
Αποζημίωση εργαζομένων	28.711	29.380	28.066	27.005	25.854	24.512	24.474	24.684	24.931
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	46.802	46.281	47.328	49.133	46.802	42.966	43.434	44.590	45.428
Επιδόματα	101	221	343	1.376	1.322	2.153	1.837	1.913	1.960
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	3.746	2.924	2.930	3.346	8.958	24.434	1.401	7.411	811
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	4.968	4.427	4.376	3.468	3.050	3.551	3.400	3.255	3.296
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	14.217	11.859	8.453	5.369	5.191	9.588	7.959	9.468	7.312
Εισόδημα περιουσίας	11.977	11.344	13.258	15.600	10.287	8.093	7.931	7.228	6.520
Συνολική δαπάνη	125.960	121.504	118.616	115.848	111.786	124.827	100.136	108.430	99.950

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 8.2. Δαπάνη εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. ευρώ, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ενδιάμεση ανάλωση	772	538	553	677	689	690	792	821
Αποζημίωση εργαζομένων	6.105	6.038	6.326	7.113	7.043	7.482	7.499	7.617
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	48	79	112	92	133	125	153	174
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	6	7	7	8	7	7	15	22
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	5	7	7	6	7	7	58	61
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	1.268	1.402	1.511	1.776	1.736	1.509	509	504
Συνολική δαπάνη	8.203	8.071	8.515	9.672	9.615	9.820	9.025	9.199

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	771	698	640	713	693	694	517	661	563
Αποζημίωση εργαζομένων	7.787	7.443	7.499	7.796	7.441	7.248	6.924	6.747	6.781
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	177	178	283	93	91	205	184	162	188
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	17	17	28	36	42	29	37	40	42
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	61	71	69	62	48	61	61	70	73
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	532	872	761	800	821	959	944	1.025	992
Συνολική δαπάνη	9.347	9.279	9.280	9.500	9.136	9.196	8.668	8.704	8.637

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 8.3. Επιμερισμός δαπανών εκπαίδευσης ανά βαθμίδα (εκατ. ευρώ, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ		2.313	2.402	2.666	2.737	2.876
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ		2.769	2.900	3.160	3.180	3.444
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ		1.492	1.570	1.792	1.794	1.842
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ		0	0	0	0	0
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ		77	111	89	132	123
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ		485	503	530	517	562
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ		935	1.029	1.436	1.255	973
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	8.203	8.071	8.515	9.672	9.615	9.820

	2006	2007	2008	2009	2010
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.785	2.906	2.964	2.863	2.789
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	3.318	3.476	3.571	3.455	3.348
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.424	2.334	2.250	2.005	1.935
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	0	0	0	0	0
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	151	163	170	172	275
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	83	79	84	588	542
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	265	241	308	195	391
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	9.025	9.199	9.347	9.279	9.280

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ	2.978	2.823	2.762	2.756	2.696	2.740
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ	3.394	3.103	2.901	2.643	2.564	2.605
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ	1.978	1.973	1.816	1.790	1.894	1.672
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΑΘΜΙΔΑ	5	5	4	3	5	6
ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	266	341	498	387	381	429
Ε&Α ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	594	582	689	703	798	811
ΜΗ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΕΝΕΣ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ	286	310	526	385	368	375
ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	9.500	9.136	9.196	8.668	8.704	8.637

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 8.4. Συνολική δαπάνη εκπαίδευσης ανά τομέα (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΣΥΝΟΛΟ								
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	8.156	7.994	8.404	9.583	9.483	9.697	8.874	9.036
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	207	236	270	249	313	330	360	351
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	8.203	8.071	8.515	9.672	9.615	9.820	9.025	9.199
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ								
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ		2.313	2.402	2.666	2.737	2.876	2.785	2.906
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ		80	80	80	91	103	105	95
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ		2.313	2.402	2.666	2.737	2.876	2.785	2.906
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ								
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ		2.769	2.900	3.160	3.180	3.444	3.318	3.476
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ		79	80	80	91	104	105	94
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ		2.769	2.900	3.160	3.180	3.444	3.318	3.476

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΣΥΝΟΛΟ									
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	9.177	9.107	9.005	9.099	8.586	8.476	8.102	8.141	8.000
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	344	339	370	504	550	719	565	563	638
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	9.347	9.279	9.280	9.500	9.136	9.196	8.668	8.704	8.637
ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ									
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	2.964	2.863	2.789	2.848	2.619	2.545	2.581	2.518	2.537
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	87	83	48	181	204	217	175	178	203
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	2.964	2.863	2.789	2.978	2.823	2.762	2.756	2.696	2.740
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ									
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	3.571	3.455	3.348	3.394	3.103	2.901	2.643	2.564	2.605
ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	87	83	47	52	0	0	0	0	0
ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	3.571	3.455	3.348	3.394	3.103	2.901	2.643	2.564	2.605

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 8.5. Δαπάνη προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών COFOG (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	80,1	79,9	83,9	90,7	103,0	104,5	94,7	88,0
Αποζημίωση εργαζομένων	2.233	2.322	2.582	2.646	2.773	2.680	2.811	2.876
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Σύνολο δαπάνης	2.313	2.402	2.666	2.737	2.876	2.785	2.906	2.964

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	83,2	48,0	70,4	58,0	45,6	32,4	32,0	40,4
Αποζημίωση εργαζομένων	2.780	2.741	2.906	2.764	2.715	2.722	2.659	2.696
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	0,0	0,0	1,0	1,1	1,1	2,2	4,6	3,5
Σύνολο δαπάνης	2.863	2.789	2.978	2.823	2.762	2.756	2.696	2.740

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 8.6. Δαπάνη δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	81,5	81,2	76,2	90,7	105,3	106,8	94,7	87,0
Αποζημίωση εργαζομένων	2.687	2.819	3.084	3.090	3.338	3.212	3.381	3.484
Σύνολο δαπάνης	2.769	2.900	3.160	3.180	3.444	3.318	3.476	3.571

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	85,1	48,0	51,7	1,1	1,1	0,0	3,4	3,5
Αποζημίωση εργαζομένων	3.370	3.300	3.342	3.102	2.900	2.643	2.561	2.602
Σύνολο δαπάνης	3.455	3.348	3.394	3.103	2.901	2.643	2.564	2.605

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 8.7. Δαπάνη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις βασικές κατηγορίες δαπανών (COFOG) (εκατ. €, αποπληθωρισμένες τιμές)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ενδιάμεση ανάλωση	373	390	504	503	479	579	630	594
Αποζημίωση εργαζομένων	1094	1156	1260	1266	1337	1566	1392	1387
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	1,4	1,3	2,5	1,2	2,3	2,3	11,0	7,2
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	7,2	6,7	7,6	7,3	7,0	14,8	22,0	17,4
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	7,2	6,7	6,4	7,3	7,0	57,9	60,5	61,4
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	8,6	9,3	10,2	9,7	10,5	203,3	217,9	183,2
Συνολική δαπάνη	1.492	1.570	1.792	1.794	1.842	2.424	2.334	2.250

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενδιάμεση ανάλωση	528	513	525	494	507	431	538	420
Αποζημίωση εργαζομένων	1254	1181	1240	1279	1113	1162	1146	1079
Κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις	5,7	8,0	6,2	4,2	5,6	4,5	3,4	3,5
Μεταβιβάσεις κεφαλαίου	17,0	28,0	36,2	42,2	28,9	36,9	40,0	41,5
Άλλες τρέχουσες μεταβιβάσεις*	70,9	69,0	62,1	47,5	61,1	61,4	69,7	72,6
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	129,6	136,0	109,7	105,5	101,1	93,8	96,0	55,4
Συνολική δαπάνη	2.005	1.935	1.978	1.973	1.816	1.790	1.894	1.672

Σημείωση: * Περιλαμβάνονται και οι άλλοι φόροι επί της παραγωγής

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

8.2 Πίνακας φορέων εκπαίδευσης γενικής κυβέρνησης

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
103001	ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
103002	ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103003	ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
103004	ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
103005	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ
103006	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
103007	ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΕΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
103008	ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
103009	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103010	ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
103011	ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
103012	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ (ΑΣΟΕΕ)
103013	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
103014	ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
103017	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
103018	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103021	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ
103022	ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι.) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103024	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
103025	ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Α.Σ.ΠΑΙ.ΤΕ.)
103027	ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΟΡΧΗΣΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
103028	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
103029	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
103030	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
103031	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΚΡΗΤΗΣ
103035	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΕΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
103036	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
103037	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΣΟΒΕΙΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ
103038	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
103040	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103041	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
103042	ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ
103044	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103046	ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
103047	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103048	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
103050	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103051	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΗΠΕΙΡΟΥ
103083	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
103086	ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
103087	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
103088	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103089	ΣΙΒΙΤΑΝΙΔΕΙΟΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΩΝ & ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ
103091	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΓΕΩΠΟΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
103092	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
103093	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ
103094	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ
103096	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ)
103097	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
103100	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
103102	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
103103	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
103104	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
103105	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΚΡΗΤΗΣ
103106	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ
103107	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΗΠΕΙΡΟΥ
103108	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
103109	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΔΥΤ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
103110	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.)
103111	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛ/ΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΕΛΛΑΣ
103112	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΑΣ
103113	ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
103114	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103115	ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ
103116	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
103118	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
103119	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
103120	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
103122	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
103123	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟΥ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
103124	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
103125	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
103127	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ(Τ.Ε.Ι.) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
103128	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ (Τ.Ε.Ι) ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
103129	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
103130	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ (Τ.Ε.Ι) ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
103131	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
103132	ΕΙΔΙΚΟΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βέττας, Ν (2018) «Εκπαίδευση και ελληνική οικονομία» στο Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν., Μεγήρ Κ., Πισσαρίδης Χ. (επιμ.) Πέρα από τη λιτότητα. Για μια νέα δυναμική στην ελληνική οικονομία. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Δραγούμης, Μ., Παιδεία: Τι πληρώνουν οι Έλληνες, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών, 2018.

ΕΛΣΤΑΤ (2014), Μητρώο φορέων γενικής κυβέρνησης.

European Commission (2018), Education and Training Monitor 2018, Luxembourg

Eurostat (2010), European System of National Accounts.

Eurostat (2011), Manual on sources and methods for the compilation of COFOG Statistics: Classification of the Functions of Government (COFOG).

ΙΟΒΕ (2017) Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις, Αθήνα.

ΙΟΒΕ (2018α) Εκπαίδευση και αγορά εργασίας στην Ελλάδα: Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις, Αθήνα.

ΙΟΒΕ (2018β), Κρίση, δημογραφικές μεταβολές και επιπτώσεις στην εκπαίδευση, Αθήνα.

Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής (2017) Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης 2016. Η ελληνική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Μέρος Β, ΓΣΕΕ, Αθήνα.